

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקש

ירחון חסידי ברסלב

כ"ד | גליון 12 | טבת תשע"ח | הילולא דמוהרנ"ת

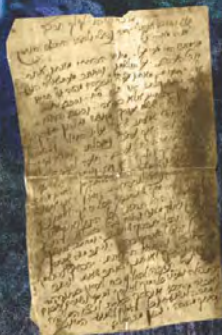
מחיר: 10 ש"ח

כי הוא הרב והתלמיד

זיקוקי אש היוצאים מכבשונו
של החסיד הגדול
רבי אברהם ברבי נחמן זצ"ל
בגדולת ראש כל התלמידים
מוהרנ"ת זיע"א

התלמיד הנצחי

מסע ההתקרבות
המופלא של בחיר
התלמידים אל אור
האורות

**מכתב חדש
מרבי נתן**
עלה לרפואה
מעצם כתב יד
קדשו המתפרסם
לראשונה

ארי במסתרים
הרה"ח ר' נתן שפירא
שליט"א בסיפורים
מפעיחים על אביו
החסיד הגדול רבי אריה
לייב שפירא זצ"ל,
בצירוף מכתבים הרואים
אור לראשונה

בגליון:

- 4 **זקין ויאמרו לך** נפלאות גדולת התלמיד שעל ידו נפעל תיקון העולמות בתכלית השלימות
- 8 **ברסלב בוערת אש** זכרון בעלמא דאתי ויקרת הזמן המופלא של התלמיד הגדול
- 14 **ההולכים בתורת ה'** הזכרון והדבקות, הניגון והרוח טובה העולה מהתורה "יהי מקץ-זכרון"
- 16 **אברה בתורתך** הביאורים הבהירים ביותר על התורות שבליקוטי מוהר"ן' חבויים בדרושי ה'ליקוטי הלכות'
- 20 **בעקבי הצאן** החיבורים והספרים המקשרים אותנו לאור האורות
- 60 **מאוצר סיפורי ברסלב** מקורב צעיר המוסר נפשו זוכה ורבי נתן מביאו להיכלו הנורא של רבינו בעלמא דקשוט

תמונת שער:
ר' יוסף סלמה

והיה עלהו לתרופה

26

מכתב חדש מגאון עוזנו מוהרנ"ת זיע"א רואה אור לראשונה

אנחנו מכירים מכבר

מסע החיפוש והבקשה

ובסופו המפגש הנורא והנשגב בין הרבי ובחיר תלמידיו

28

אור גנוז

הרה"ח ר' נתן שפירא שליט"א חושף בשיחה נרגשת גילויים חדשים מתהלכות אביו הגדול **רבי אריה לייב זצ"ל** בצירוף מכתבים שלא נתפרסמו עד הלום

44

והיה מבקשה..

הרה"ח ר' יחזקאל ששון שליט"א בסיפור חיים מרתק מבומביי שבהודו ועד לפתיחת הלב אצל רבי נתן בברסלב

54

המשך המאמר הנפלא "אחד היה אברהם" יתפרסם אי"ה בגליון שייצא לאור בחודש שבט

יו"ל ע"י

מערכת **אבקשה**

טל': 0747-800-141

פקס: 0747-800-142

עיצוב ועימוד:

שווקי קנר

©

כל הזכויות שמורות.

העתקת קטעי מאמרים,

או תמונות, אך ורק

באישור בכתב מהמערכת.

כירה יכון עולם

בהתאמצות כל שהיא, לעסוק בהפצת מעיינותיהם חוצה, היא המלווה אותנו בכל צעד ושעל להנחותינו הדרך נלך בה למען לא נבוש ולא נכשל ולא נכלם לעולם ועד.

אכן, לא קלה המשימה ולא סלולה המסילה, הפקת כל גליון וגליון כרוכה בתבלי לידה מחדשים, אבל כבר למודים אנו שעל

כל פעולה ומעשה שצריכים לפעול עבור הארת והתנוצצות האור החדש והתיקון בעולם זקוקים לאין סוף קיתונות של מסירות גוף ונפש ולרצונות וכיסופים עד בלי די, רק אז נשלמת המלאכה ויוצאים הדברים לאורה.

וכאן הוא המקום והזמן, להוקיר ולהכיר טובה וברכה ותהילה לכל השותפים הנאמנים, אנשי חיל הדבקים באמונת האמת בעוז ובתעצומות, אשר השליכו עצמם מנגד והתנדכו בממונם למעלה מהיכולת, כדי לכוון את בית ה'אבקשה', וברצונם וכיסופם ולבם הבער והלוהט יצקו את אבני היסוד והבנין להפצת האור הצח המצוחצח.

תקוותינו איתנה שנוכה לילך מחיל אל חיל, להגדיל להאדיר ולהרחיב את שלוחות הגליון בתוספות אבוקות של אור, שיפנו אל כלליות נפשות אחינו בית ישראל כל אחד לפי מהללו, הלך רוחו וחשקת נפשו, עד שימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ויהי רצון שיקים במהרה תפילתו ותחינתו של בעל ההילולא זיע"א: "השם יתברך ירחם על עמו ישראל, שיפוצו מעינותיו חוצה, כי בהם תלווים כל הישועות של כל ישראל" (עלה לתרופה גה).

ביום העשירי בטבת, היום בו החל המצור והחורבן של עיר הקודש והמקדש, ביום זה עלה ונתעלה ונסתלק המאור הגדול לגבוי מרומים, להקיץ ישני עפר לעורר את האהבה, להצמיח את קרן הישועה והגאולה.

מאותו יום בו דודי ורעי חמק עבר לא פסקו הגעגועים אליו, רוחו הגדולה לא נמוגה תלילה, היא נותרה חיה וקיימת בלבם של כלל הנפשות החסות בצל הנשר הגדול, נפשם יוצאת בדברים ממנו ומרוממות קדושתו הנשגבת.

ביום זה ובכל יום, כאשר חוזרים ונוכרים באותו תלמיד קדוש וגורא, מי שזכה ועל ידו האירו פני תבל באורות גבוים ותורות עליונים כאלו שלא נתגלו מעולם, מיד גואים הכיסופים והשתוקקות אל הרב האמת אל אור האורות המאיר בכל העולמות, אשר האציל מהודו עליו להאיר אורו לדורי דורות.

ומאז ועד עתה, כל חיותינו כל קיומינו וכל תקוותינו היא יונקת מאותו אור עליון, מההתכללות שלו באור הצחצחות, מהביטול העצמי המוחלט של התלמיד אל רבו הקדוש, מזה שזיכך וצירף את מהותו לגמרי עד דלית ליה מגרמיה כלום, בכח כל זאת הנציח את אורו של תיקון תיות ותקוות כל הדורות לנצח נצחים.

וכך זכה גם הוא להיכלל באותה נצחיות אמת, להתמלאות מאורו, וכירה יכון עולם כל דבריו חיים וקיימים, נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים, והם מאירים ומוהירים לכל דורשיהם ומבקשיהם כבחיים חיותו ויותר ויותר.

שנה ל'אבקשה'

בגליון זה השנים עשר במספר, אנו מציינים מלאות שנה תמימה מאז הופעת 'אבקשה', ואיל מילים בפינו להודות ולהלל ליוצר בראשית על חסדו אשר גבר עלינו בכל גליון וגליון מדי חודש בתודשו.

לא לנו להעריך את יקרת הגליון המוגש לפניכם, יבואו ויעידו המוני הקוראים היקרים די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות, על התחדשות המותין והתעוררות הלב אשר הפיתה בכנפיה ומאמריה, ועל האור, השמחה והבהירות שנטעה בלבבות הרכים והמבקשים המייחלים והמשתוקקים להידבק באמת ובתמים באילנא דחיי.

אין זה בכוחנו כלל, אלא הדרת קדושת כוחם השופע והנצחי של המאורות הגדולים העומדים לימין כל המבקשים והמתאמצים,

אין זה בכוחנו כלל, אלא הדרת קדושת כוחם השופע והנצחי של המאורות הגדולים העומדים לימין כל המבקשים והמתאמצים, בהתאמצות כל שהיא, לעסוק בהפצת מעיינותיהם חוצה, היא המלווה אותנו בכל צעד ושעל להנחותינו הדרך נלך בה למען לא נבוש ולא נכשל ולא נכלם לעולם ועד

זקני דוֹיֵאמְרוּ לָךְ

שיעורים, שיחות וסיפורים, מזקני החסידים בדור העבר

והיה אור הלבנה כאור החמה

אורי' שנבראו להפיס את התמעטותו היא לרבות את כבודו, לגדל להאיר ולהפיץ את גדולת שמו הקדוש של מי שהשפיל את עצמיותו עד לעפר בוץ וטיט 'אשטיקל בלאטע'.

כי כבר העד העיד בנו האיש בספרו הקדוש "ליקוטי הלכות": שכל "גדולת החמה שתגדל לעתיד יהיה רק על-ידי גדולת הלבנה שתגדל על-ידי שישובו ישראל לה' יתברך, כמו שכתוב: 'והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים'. והקדים בכוונה תחילה גדולת הלבנה שתהיה כאור החמה ואחר-כך ואור החמה יהיה שבעתיים וכו', כי עיקר גדולת החמה הוא על-ידי גדולת הלבנה..." (הלכות ראש חודש הלכה כא).

• • •

מי שפתח לנו את השער, מי שסלל עבורנו את הנתיב לבוא ולהציץ מבין החרכים אל תוך ההיכל הקדוש והנורא והמראה הגדול והנשגב של התלמיד הנלבב החושק והנחשק, הלוא הוא החסיד הגדול, איש פלא, אשר לשמו ולזכרו תאוות נפש כל חי, רבי אברהם בר"ן זי"ע, הוא אשר הגדיל לעשות מכל הבאים לפניו, לרומם להדר ולפאר ולנשא את רוממות נשמת ראש כל תלמידיו, ובידו הגדולה חשף את אמיתת מעלת התלמיד העליון המתנשא עד לרום רום המעלה.

וכך, ברובי חידושיו שעל התורות והמעשיות הפזורים בספריו הקדושים והמאירים, שופע הוא אלומות אור אל נוכח פני התלמיד להבין ולהשכיל שכל תיקוניו והשגות הרב העליון למלכי ארץ הם נשלמות דייקא על ידי התלמיד דלית ליה מגרמיה כלום.

"ואלמלא זכו העולם על-כל-פנים גם עכשיו, זה שנים רבות אחר הסתלקותו זכרוננו לברכה ליהנות מאורו כבר היה העולם בא לידי תיקונו בשלמות" (הקדמת עלים לתרופה).

מעטה ומסווה ההסתרה שעטה על פניו של התלמיד הגדול הנמשל ללבנה היה מחויב המציאות.

הפשיטות הגמורה, הביטול בתכלית, הלב נשבר עד דכא, הרגשת האפסיות ללא שיוור של התלמיד הנאמן כל אלו היו השלמת התיקון של "לכי ומעטי עצמך". השפלות העצומה והענווה השלימה מלאו את כל חדריו בתשוקה אדירה והתכללות נפלאה באורו הנערב הגנוז והצפון של אור שבעת הימים שנשפע עליו.

כך יכתבו ויתארו תלמידיו את כלות נפשו לרבו הקדוש שלא נמצא כדוגמתה מעולם:

"והנה גם אנחנו אלה פה היום בדורותינו אלה, מעולם לא ראינו ולא שמענו מאיש אחד שישרת את רבו באופן כמו שראינו ממורנו הרב רבי נתן ז"ל, כי ממש נתקיים בו: לא מש מתוך האהל - אהלו של תורה של רבינו אור האורות, בעל ליקוטי מוהר"ן זכר צדיק לברכה.

"כי ממש היה דבוק ומקושר אליו בהתקשרות ודבקות אמיתי במסירות נפש ובביטול הרגשות עצמו לגמרי לגמרי בכל תנועותיו במעשה ובדיבור ובמחשבה, בשבתו בביתו, ובלכתו בדרך, בשכבו ובקומו. וכל שיחותיו וסיפוריו ועניניו, הכל היה טובב והולך רק על קוטב ענין זה, להודיע ולפרסם גדולת קדושת מעלת רבינו זכר צדיק לברכה, וגדולת קדושת מעלת מאמרי תורותיו הקדושים, ושיחותיו וסיפורי מעשיותיו וכל עניניו, להודיע לבני האדם גבורותיו וכו', להפיץ מעיינותיו חוצה, כי זה כל האדם. וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה ובשביל זה, כמו שאמרו רז"ל" (הקדמת עלים לתרופה).

• • •

אולם אם כל זאת היתה עבודתו ותכליתו של אותו תלמיד נכסף, למעט עצמו במיעוט אחר מיעוט, הרי שתפקידם של הבאים אחריו, היכוכבי

וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְּבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֹמָה וְאֹרֶךְ הַחֹמָה יִהְיֶה שְׁבַע־עֶשְׂרִים כְּאֹרֶךְ שְׁבַע־עַת הַיָּמִים
בְּיוֹם חֶבֶשׁ יִי אֶת שִׁבְרַ עַמּוֹ וּמַחֲץ מַכְתּוֹ יִרְפָּא

כי הוא הרב והתלמיד

שהביטו והסתכלו עליהם
מיום בריאת העולם עד הנה
ועל ידם יהיה נפעל ונגמר התיקון
של כל העולמות בתכלית תכלית השלמות

דברות קודש מלהבות אש זיקוקין דנור
שיצאו מתחת קולמוסו של איתן עטרת תפארתינו
החסיד הגדול רבי אברהם ברבי נחמן זצ"ל
בנפלאות נוראות גדולת האיש אשר רוח בו, כירח יכון עולם
המאור הגדול, לפני שמש ינון שמו
מורנו הרב רבי נתן זיע"א

עיקר דבריו שהמשיך לאנשיו כח המדמה ברור וזך היו על רבי נתן

שמעתי מאבי ששמע ממוהרנ"ת ז"ל, שבמאמר והשגה נ"ד, פקד וצוה
עליו אדמו"ר ז"ל מאז והלאה, לחדש בתורתו, ועל זה סבב בכלל הענין,
אין אדם דן וכו', לדמות מילתא למילתא מעצמו, אלא אם כן קיבלה
מרבו וכו'.

ואמר אז [מה שמוכב בחיי מוהר"ן, בהשיחה עבודת ה' אות פ"ד],
שהמשיך לאנשיו כח המדמה ברור וזך, ועיקר דבריו היו על מוהרנ"ת
ז"ל בעצמו, שהוא שקיבל אז מאתו בירור המדמה, לחדש ולדמות מילתא
למילתא, ובלי טעות והיפך חס ושלום. [והוא שיסובב עליו בהכתוב, ביד
הגביאים אדמה, במדמה דקדושה]: (סימן גר אות ד).

בהמאמר הראשון שבספרו הקדוש, ינון שמו ושם תלמידו העיקרי רבי נתן

בהמאמר הראשון שבספרו הקדוש, ינון שמו ושם תלמידו העיקרי
מורנ"ת ז"ל, (אשר עליו לבד סמך את ידיו, ועל ידו לבד זכינו להשאת
ספרו, כאשר העיד עליו בזה [ער האט אגרויסען חלק אין מיין ספר, טאקע
גאר (=יש לו חלק גדול בספרי, ובאמת כולו)] כי כל תווית התיו בחקיקה
וחסרון כביכול למעלה, נמשכת מהחסרון בפני הלבנה שלמטה [אשר בזה
החסרון לבד, כל מציאות החקיקה ותווית התיו שלמעלה].

וגם אם התלמיד בפני הלבנה והתיו שבו, הוא בן גון מצד עצמו,
מוכרח על כל פנים גם הרב, אשר מצד עצמו הוא בפני הח'מ'ה והמ'ח,
לקבל מאתו נרתק הנ'זין הנ'ל, שבשני המחיצות מזה ומזה, [ויצאו לנו
שמותיהם הקדושים נ'ח'מ'ין נ'ת'ץ]: (סימן א, י).

נרדי נתן ריחו' על ידי רבי נתן

בהתורה הזאת (ח"ב) המשיך תיקון הסמיכה לתלמידו מורינו ר' נתן ז"ל, ועל ידו המשיך קצת מהארת קול התוכחה והמוסר לנפשות ישראל, באופן שלא יחליש את דעתם ונשמתם, כי עוד יוסיף לחזקם ולאמצם, וליתן בהם ריח טוב, שעל זה יסובב הכתוב [ומאמר חז"ל], "נרדי נתן ריחו", עוב לא נאמר אלא נתן; (שם אות יט).

אין ביכולת לקבל מרבינו רק על ידי רבי נתן

אין ביכולת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מורנ"ת ז"ל, כי בו לבד נשפע מנשמת ודעת רבינו ז"ל להיות ביכולת לקבל מאתו: והשטות הביאור הליקוטים.

עיקר מלחמת עמלק באתגליא על ידי התלמיד רבי נתן

מחמת שגם עיקר שלימות כל התיקונים של הרב הוא על ידי התלמיד כמובן בהתורה 'קרא את יהושע' בסימן ו', וענין מלחמת עמלק, אף על פי שגם היא עקרה נעשית על ידי משה בעצמו, אבל באתגליא תלויה המלחמה רק בהתלמיד שהוא בחינת יהושע עיין שם.

וידוע שהעיקר של כל תלמידיו הקדושים היה מוהרנ"ת ז"ל, ולכן נראה בחוש כי באתגליא היתה עליו המלחמה פנים ואחור יותר מעל רבינו ז"ל, כי בכל מיני מסירות מסרוהו ובכל מיני חרופים מקולות וקללות בפניו ובפני עיניו חרפוהו וקללוהו - בתפיסה תפסוהו - ומביתו גרשוהו, וגם רצו והשתדלו להרגו ולהמיתו, אותו ואת כל אשר הכיר אמיתותו, כנודע ומפרסם מהאגרות שנשלח מהצורך להשמידם ולהרגם ולאבדם, כי הוא היה התלמיד האמיתי אשר נאכל ונתהפך למהות רבו ממש כביכול; (שם לט).

הרב והתלמיד משורש אחד ועל ידם יגמר תיקון כל העולמות בתכלית השלמות

כי על ידי רבינו ז"ל זכה גם הוא למה שזכה. וכאשר אנו רואים שרבינו ז"ל בעצמו צרף אותו במאמרו הקדוש (ימי מוהרנ"ת חלק ב' סימן ל"ב) - נחמן נתן, לאכט אויס דער גאנצער וועלט [=נחמן נתן, שוחקים מכל העולם], כי התלמיד עם הרב הם משורש אחד, כמובא כל זה בהתורה "ויהי גא פי שנים ברוחך אלי", בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ס"ו עין שם. כי הוא הרב והתלמיד שהביטו והסתכלו עליהם מיום בריאת העולם עד הנה, ועל ידם נפעל ונגמר התיקון של כל העולמות בתכלית תכלית השלמות, שגם אם לא היה אוכל האדם את עץ הדעת לא היה תיקון עולמות כזה. ועל כן יתהפך על ידי זה חסאו לזכות, ויקים: "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד": (שם, מא).

רבי נתן פני הלבנה שלעתיד נחשב כחמה שבעולם הזה כמדרגת משה ועזרא הסופר

בענין השגת משה לאחר הסתלקותו, ממילא מובן שגם פני משה בחייו, שבגאולה הראשונה נחשב כפני חמה, לא נחשב כלל כנגד פני החמה

עבודתו בתורה ותפילה היתה בלבת אש נוראה

גם עבודתו בתורה ותפילה היתה בלבת אש נוראה מאד מאד, עד אשר כל מי ששמע קול תפילתו ותורתו נתעורר גם כן בהתעוררות גדול מאד להשם יתברך, ואין ביכולת לצייר כל אותה הרגשה שהביא בדברי תפילתו גם בלב זולתו.

וידידנו המופלא הרב אפרים ז"ל מקרמנטשאק, אמר לו פעם אחת בוו הלשון: "מיט אייער דאווינען מאכט איר אפירוש אויף דעם דאווינען" ועם התפלה שלכם אתם עושים פירוש על התפלה. וכן כל מקרא ומקרא מדברי התנ"ך, כשהיה מוציאו מפיו, ממש היה נדמה להשומע כאלו הנביא בעצמו קורא וצועק את אלה הדברים: (שם).

סמך ידו על רבי נתן, והרבה להזהיר על הכתיבה וההדפסה

אדמו"ר ז"ל, גילה והמשיך תיקון ההשגה הזאת [ס"א], בראש השנה הראשון כשהגיע עליו המחלה שנסתלק מאתה, והפליא להמשיך בה סמיכה לתלמידו מוהרנ"ת ז"ל, ותיקון הכתיבה וההדפסה לספרו שנדפס בשנה הזאת.

וגם אחר כך ביום הסתלקותו, סיבב השם יתברך שנשמע לתלמידו מוהרנ"ת ז"ל, בצעקתו ותפלתו 'הושענא אבן שתיה' וכו'. וכן אחר כך כשנמלאו ימי תלמידו היתה הסתלקותו בהשגת התורה הזאת, והרבה להזהיר או מאד על מצות ההדפסה והכתיבה, כמאמר הכתוב, עשות ספרים הרבה אין קץ, [גם נראה ומבואר מדבריו בעל פה, שהוא הצדקה, אשר גדלה כמו כן חיובה ורוממותה וכו']; (סימן סא אות מח).

רבינו ז"ל אחר הסתלקותו, הופיע והאיר בתלמידו רבי נתן דיבורים כשרים אשר הן הלכותיו הקדושים

רבינו ז"ל אחר הסתלקותו, הופיע והאיר בתלמידו מורנ"ת דיבורים כשרים [אשר הן הן הלכותיו הקדושים], להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות. ואמר רבינו ז"ל אליו ולר' נפתלי, שיהיה נעשה מהם מלאכים בעולם העליון לאחר פטירתם, וגם גילה להם את השמות שיהיו נקראים בהם, וכתבו אותם בפנקסיהם. [ואף על פי ששמות ישראל מושלים על המלאכים, אין הכוונה על אותם המלאכים שהם בעצמם היו בזה העולם והמובחרים שבישראל] (שם).

האמרות טהורות שהמשיך רבינו לתלמידו להחיות כל הרחוקים אין דוגמתם

האמרות טהורות שהמשיך בשינתו והסתלקותו ממש על ידי תלמידו [שגילה לו בעת הזאת שהוא בבחינת מלאך], להחיות ולהשיב כל הרחוקים והנפולים בשבעה משיבי טעם, אין דוגמתם, כנודע ומבואר להמעייין ומעמיק בהם: (שם מאמר כט).

"חנון המרבה לסלוח"

ויצאה נשמתו באלה התיבות
'חנון המרבה לסלוח'
ביום העשירי לחודש טבת

**בסוף ימיו דיבר רבי נתן הרבה מהכהן גדול
שנכנס לקודש הקדשים, כי נמצא בו מצד
נשמתו כל הסליחה והכפרה של יום כיפור**

..גם ידידנו המופלא הר' עקיבא זאב מנעמירוב היה רגיל לספר מעוצם התעוררות שראה ממורנו מוהרנ"ת בערב יום כיפור האחרון, כי דיבר אז בעת סעודת ערב יום כיפור מענין הדי' יסודות, דומם צומח חי מדבר, ואמר, הלא אנחנו רואים כל מה שהמדרגה נמוכה יותר, נמצא בו טוב יותר, כי יסוד המדבר הוא האדם, ומקח האדם במכירתו לא יעלה כמקח הסוס, שהוא מיסוד החי הנמוך מהמדבר כנודע, שנמצא סוס שנותנים במחירו כמה אלפים רובל כסף. ומקח הצומח יעלה עוד יותר, כי נמצאים שושנים ופרחים שמביאים ממדינות רחוקות שאין ערך כלל למחירים לשוויים, וביסוד הדומם נמצאים אבנים טובות ויקרות העולים עוד יותר, ורואים אנו את הטוב והאלהות שנמצא בהם, מפקודת התורה על הכהן גדול שבכל עת כניסתו לבית המקדש יהיה לבוש בחושן ואפוד, שיהיה נתונים בהם כמה אבנים טובות.

ואחר הדברים האלה נכנס מוהרנ"ת ז"ל בדרכו הקדושה מענין לענין, עד שהתחיל לדבר בהתעוררות גדול בשלהבת אש נוראה, וצעק בקולו הקדוש בזה הלשון: ואף על פי כן נמצא גבוה מעל גבוה, קדושה נעלמה ונסתרה, קודש הקדשים שהכהן הגדול כשהיה צריך ליכנס לשם, היה צריך להפשיט כל הבגדים היקרים, רק כתונת בד קודש ילבש ומכנסו בד יהיו על בשרו וכו', ואמר את הפסוק הזה בניגון של הקורא ביום כיפור.

ור' מאיר יהודה ז"ל מברסלב היה רגיל גם כן לספר, כי גם הוא נכנס אז אל בית מורנו מוהרנ"ת, ובבואו על הפתח והיה נשמע מרחוק את הדברים האלה יוצאות מפיו הקדוש כלפיך אש, ונשאר עומד על עמדו ומקומו וירא ללכת יותר להתקרב אל השולחן.

והנה על שבת שלפני פטירתו בא אליו שנית ר' עקיבא זאב, ובליל שבת אחר הסעודה, דיבר עוד הפעם מעבודת הכהן הגדול מיום כיפור בהתלהבות גדול ונורא, והזכיר אז כמה תיבות מהפיוט שבסדר העבודה, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, ועוד כמה תיבות. ובשבוע שאחר זה נפטר ויצאה נשמתו באלה התיבות, 'חנון המרבה לסלוח', ביום העשירי לחודש טבת.

והמובן מכל זה, כי נמצא בו מצד נשמתו גם כל הסליחה והכפרה של יום העשירי מעשרת ימי תשובה, הוא יום כפור, כי הרבה הרבה בעלי תשובה שבודאי נתכפר להם עוונותיהם נעשו על ידי דבוריו וספריו הקדושים שהשאיר אחריו כמובא.

ולילא דמסתפינא, (יראתי) הייתי אומר שזהו שגם שמו הקדוש גימטריה מכוון ממש מספר מנין התיבות "חנון המרבה לסלוח". וזה אשר גם אדמו"ר הנחל נובע מקור חכמה מוהר"ן ז"ל, סמך ידו עליו ואמר עליו שהוא יודע ממנו יותר מכולם, כמבואר במקום אחר. ועל זה זכה לחבר ספר לקוטי הלכות הקדוש ותפילותיו המעוררים ומחזקים כל איש מגדול ועד קטן, להטותו לטוב לשוב בתשובה שלמה: (הקדמת ימי התלאות).

שבעתים וכו', שזכה כעת בהכנתו את עצמו לגאולה האחרונה שהוא פני החמה שלעתיד, אשר ניבא על זה ישעיה בהכתוב "והיה אור הלבנה" וכו', וזוה מה שאמר שילמוד לעתיד תורה עם כל השבעה רועים (אשר גם משה בכללן).

ממילא מובן לפי זה גם בגדולת מוהרנ"ת ז"ל שאף על פי שלא נחשב כנגד רבינו ז"ל רק לפני הלבנה (כמבואר מהתורה שבסימן ו' לקוטי א' שאמר רבינו ז"ל בהתקרבותו, ומהתורה שבסימן ו' לקוטי תנינא, שאמר בסמיכתו שלפני הסתלקותו). אבל אין דומה כלל אור פני הלבנה שזכה זה התלמיד בגאולה הראשונה בקבלתו מפני החמה שבעולם הזה (שאינו זה רק במידת הנצח כנודע) לאור פני הלבנה שזכה כעת בקבלתו מפני החמה שלעתיד.

ויש לפרש שכפי רוב האור לאין ערך שבפני החמה הזאת, נחשב גם אור פני הלבנה שמקבל מאתו כאור פני החמה שבעולם הזה שהוא מדרגת פני משה בעצמו. ויבאר לפי זה גם מה שיצא מפי מוהרנ"ת ז"ל קודם הסתלקותו בזה הלשון: אז עורא הסופר גייט אוועק [שעורא הסופר הולך]. כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (במסכת הוריות) 'ראוי היה עורא שתינתן תורה על ידו אלמלא קדמו משה': (שם מד).

רבי נתן השיב רבים מעון, וגם עתה מי שעוסק בספריו מתעורר לשוב

כבר נודע האיש המצוין בהלכה בשערים המצוינים בהלכה, הלא המה ספרי לקוטי הלכות הקדושים, ממורנו הרב רבי נתן זצ"ל. צדקתו וגדולת השגתו כי בדבריו הקדושים שכתבם על ספר, זכה ויכה את הרבים להשיבם מעון והרבה הרבה בעלי תשובה נעשו על ידו, כי דבריו הקדושים שדיבר עם אנשיו ביראת ה', נכנסו בלבם כאש בוערת עד שנתעוררו על ידם לשוב להשם יתברך באמת. וגם עתה מי שעוסק בספריו הקדושים, מתעורר על ידם לשוב להשם יתברך בתשובה שלמה באמת, ולחזק עצמו תמיד בעבודת השם: (הקדמת ימי התלאות).

לולי המחלוקת על רבי נתן כבר היתה הגאולה

בהעתים שקודם המחלוקת היו הרבה אנשים שהיו מספיקים את מוהרנ"ת בפרנסתו מחמת האהבה הגדולה שאהבו אותו מאד, יען שהרבה לעורר את לבנם לעבודת השם יתברך, ולכוונת הלב בעת התפילה, עד אשר ממש בקצו את הרקיע בתפילתם בציבור אנשים בכל יום ויום ערב ובוקר, לולא המחלוקת והרדיפות כבר היינו זוכים להיגאל על ידי זה.

כי רק חמשה אנשים בברסלב עמדו בנסיון ונשארו בעבודתם את השם יתברך מקודם, אבל רובם ככולם מהקיבוץ שבברסלב לא היה ביכולת להחזירם לעבודתם, וגם אחרי שעזר השם יתברך למוהרנ"ת והניח לו מכל אויביו מסביב על ידי פקודתם, אז אמר מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון: "סע וועט שוין מוזין זיין דיא גאולה שפיטער מיט הונדערט יאהר וויא זיא האט געזאלט זיין" (הגאולה כבר מוכרחת להיות מאה שנה יותר מאוחר ממה שהייתה צריכה להיות): (שם סז יז).

בברסלב בוערת אש

דיבורי אמת מלב אל לב

יִדְעֶתֶם כַּמָּה מְכַרְח לִי הַשְּׁעוֹן בְּכָל שְׁעָה

השעון עמד תמיד לנגד עיניו של מוהרנ"ת. הוא זכר את התכלית ולכן ידע להעריך כל רגע. וממנו נלמד גם אנו להעריך כל רגע, ולנצל את ימינו ולילותינו, במיוחד את לילות החורף הארוכים, לילות הזהב. ובעיקר: לא נזלזל ברגע בודד של עבודת ה'!

מכתבו האחרון של מוהרנ"ת

"כי ידעתם כמה מוכרח לי הזייגיר [= השעון] בכל שעה" - במילים אלו מסתיימים המכתב האחרון שכתב מוהרנ"ת עלי אדמות...

כשבויעיים לפני הסתלקותו, ביום א' וישב תר"ה, הוא שלח לבנו את שעון-היד שלו, כשהוא מצרף לכך מכתב, בו הוא כותב:

"אהובי בני חביבי, יקבל הזייגיריל, וישתדל שיתקנו אותו מיד באופן שיוחזר לידי היום על ידי מוסר כתב זה, והשם יתברך יאיר עלינו אור קדושת תנוכה הקדוש הבא עלינו לטובה, ובחסדו ישלח אורו ואמתו וכו', נגילה ונשמחה בישועתו, גם יקבל מכתבים מטשעהרין וימסרם להשייכים אליהם, ויתר שמתי בפי מוסר כתב זה. דברי אביך המצפה לראותך מהרה בשמחה, נתן מברסלב".

הוא לא מסתפק בכך, אלא מוסיף אזהרה ובקשה:

"ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. לר' נחמן [מטולטשין] נרו יאיר אני מזהיר שיבלה היום איזה שעות ויעמוד על הזייגיר מאכיר [= מתקן שעונים] שיגמור תיקון הזייגיריל היום בכי טוב, וגם אתה תלך עמו ותבקש מהזייגיר מאכיר שיתקנו מיד, ומן הסתם תעשו על צד היותר טוב, כי ידעתם כמה מוכרח לי הזייגיר בכל שעה. נתן הנ"ל".

ובכך מסתיימים מכתביו של מוהרנ"ת בזה העולם...

"שנזכה לשמור מידת יום ומידת לילה לבלי לאבד שום שעה"

את הזייגערל / השעון של מוהרנ"ת, וחביבותו ונתיצותו הגדולה, אנו פוגשים כמה פעמים במכתביו של מוהרנ"ת, משך ימי חייו.

בשנת תקצ"ב, אנו מוצאים מכתב בו הוא כותב לבנו:

"אהובי בני חביבי. מכתבך קבלתי בשעה זאת. ואודות הזייגיריל, תדע שהיה הולך מהרה קצת, בערך שמונה מינוטין [= דקות] במעת לעת שהיה רץ יותר ממידת יום, על כן תראה שישתדל האומן שילך כראוי בלי מרדצה ולא לאט יותר מהראוי, רק כ"ד שעות במעת לעת. והשם יתברך יעזרנו שנזכה לשמור מידת יום ומידת לילה לבלי לאבד שום שעה חס ושלום" (עלים לתרופה, מכתב מיום ו' ערש"ק דברים תקצ"ב).

ביום עשרה בטבת, שנת תקצ"ד, אנו מוצאים עדכון על קבלת השעון:

"אהובי בני חביבי. מכתבך קיבלתי עתה עם הקונטרסים. ושלחתי לקרוא בני הנעורים לשלוח לך עוד. וביום ב' כמדומה לי שלא קיבלתי שום אגרת רק שני זהובים והזייגיריל" (עלים לתרופה, מכתב מיום עשרה בטבת תקצ"ד).

ובשנת תקצ"ו, שוב נזכר השעון, כשהפעם צריכים לתקן את אחד מגלגליו:

"ותקבל רעדילי מהזייגיריל [= גלגל מהשעון] שלי שהוא אצלך, ויראה לתקנו ולהביאו לפה. ואם לא יוכל לתקן קודם ביאתו יביא אותו לפה כמו שהוא, כי מוכרח לי מאד, וה' יצליחך בזה ובבא. ותזכה לבלות ימך בתורה ועבודת ה'" (עלים לתרופה, מכתב מיום ג' תרומה תקצ"ו).

וכאמור - שבועיים לפני ההסתלקות לעולם שכולו טוב, טרוד מוהרנ"ת מכך שהשעון מקולקל, ומוזיר למהר לתקנו עוד באותו יום...

"אחז תמיד את המורה שעות לנגד עינו, והיה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שמירה"

ואכן, כפי שניתן להבין - מוהרנ"ת חי עם השעון. כשהוא אף מתבטא בדרך צחות על מאמר המשנה באבות "אין לך אדם שאין לו שעה": "אדם שאינו חי עם השעון והזמן, אינו אדם!"... (שישי"ב, תשט)

השעון עמד תמיד לנגד עיניו, כשהוא שומר על כל רגע לבלי ייאבד. וכפי שמספר רבי אברהם ב"ר נחמן:

"אחז תמיד את המורה שעות [= השעון] לנגד עינו, והיה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שמירה. כי גם בעת נסיעתו וישיבתו על העגלה הרָפָה ללמוד ולהתפלל ולצעוק להשם יתברך בכלות הנפש ממש, ושום דבר בעולם לא בלבל את דעתו לבטלו מעבודתו אפילו כרגע" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, טז).

לצורך כך, אף היו לו בביתו כמה שעונים (שישי"ב, תשט) כדי שתמיד יהיה שעון בהישג ידו...

"וכל הנהגותיו וכל מעשיו היו בזריזות ובמהירות גדול מאד, כמו הליכתו למקוה. בכל בוקר הלך ופשט את בגדיו בתכלית המהירות, עד שכמעט לא היה באפשרות שום אדם להשתוות עמו. וכן

"אחז תמיד את המורה שעות לנגד עינו, והיה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שמירה. כי גם בעת נסיעתו וישיבתו על העגלה הרָפָה ללמוד ולהתפלל ולצעוק להשם יתברך בכלות הנפש ממש, ושום דבר בעולם לא בלבל את דעתו לבטלו מעבודתו אפילו כרגע"

כעת כתיבתו היה הקולמוס פרוחת מתחת ידו שהיה לפלא בעיני כל רואיו. וכן שאר מעשיו כולם היו במהירות גדול ונפלא עד מאד ושמו. "וכבר ידוע מה שמבאר בספר המידות שעל ידי הריחות זוכה להיות רדעה נאמן, וטימן לדבר לך אל במלה עצל, וסתיב יששם רדעה אכן ישראלי סית נמלה. ושמשתי מאבשים נאמנים מאניש הקנים. ששפין זה אמר רבינו דל בפירוש על הרדך נתן דל שהיה ורדך גדול מאד כידוע, ופעם אחת התפעל רבינו דל מאד מוריוחו הגדולה והנפלאה, ואמר עליו או שבוראי יהיה הרדך נתן דל מברזג רדעה ישראלי, כי על ידי הריחות חוכן להיות רדעה נאמן" ופרשאות לחסמה, וזוה טב את ה.

הזכרון בעלמא דאתי מביא לידי שמירה הזמן

המהירות הגדולה לשמור על כל רגע מכל משמר, והמהירות העצומה, נבעה אצלו ממקום אחד ויחיד: זכרון בעלמא דאתי כשהוא חוכר שיחם יבוא והוא יעזוב את העולם הזה ויעבור לעולם האמת - או אז הוא מתחיל לייקר ולהשדך כל רגע מרגעי חייו.

שכן, ימי שמכין בדיעבד ושכלו שהעולם הוא עולם של תבל, ולא נשלח לפה רק לעשות שליחותיה דמרא עלמא להשיג חלק בתורה וקיום המצות כדי לאור באור הדינים לעתיד לבוא, על זה האיש נכל לקחת בו שישמור ימיו, שלא ילך ממנו יום אחד לאיבוד. כמו העשירים הגדולים, שיש להם השמרות והגדולים על כמה אלפים נבקא סריעם, עומדים בתכלית השמירה כל שטר ושטר שלא יאבד ממנו, כי כל אחד מהן הוא חולק מעושרו, כן ממש צריך האיש הנלבב לשמור את ימיו ושעותיו, כי כל יום הוא זלקן בדיעבד ושמירת הלשון היב, פרק ה.

וכן היה אצל מהר"ם: יום המיתה עמד לנגד עיניו, והוה מה שטרם לו להשדך כל רגע. "וכאשר היה נודע לכל יודעו ומכירו אשר הבירוהו מעדו עד יום הסתלקותו, שמיים התקדוהו לאדווד וציל גבשו לבנם בתבשרת עצום והפולג אשר אין לשער, וחסרון יום המות לא נפסק ממהומתו אפילו כשעה קלה. וכפי עמקת רצינותו אשר העמיק במהירות פריחת הזמן של חיי האדם בזה העולם, שָׁמַרְתָּן יְהוָה נגד חיי העולם הנבדל, וגם הלא במהירות

פריחת הזמן הזה מסוכן האדם בכל רגע ורגע - היה נחשב בעיניו כל העוסקים בחבלי העולם כמשוגע ממש" ושמו.

מאין באת ולאן אתה הולך...

הדינים פורחים במהירות עצומה, וכל רגע שחולף, אנו מתקרבים ליום המיתה.

וכפי שכתב המפרשים על דברי המשנה ידע, מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת, מסיפה סרוחה ולאן אתה הולך, למקום עפר ויטפה חרלטה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, לפני מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא - ושאלו: מדוע אמר התנא "ולאן אתה הולך" בלשון הוה, לכאורה היה לו לומר "לאן תלך" בלשון עתיד?

ותירצו: "אתה הולך" - כי האדם הולך לבית עולמו ומתקרב אל המיתה, כי יום המות מיום היוולדו הוא, שמיים שמתלו הוא מתקרב והולך אל המיתה, ועל כן נקט לשון הוה ולא לשון עתיד. טעמות יום טוב בשם המדע שמתלו.

ובמשלו הידוע של רבי אברהם ביד נאמן:

"איש אחד שנודח משפחה, וכבר נמסר להוציא לפועל, האדם נמסר להוציא לפועל, וישבו אותו בעגלה עם סוסים עם התליין המציא לפועל את המשפחה. האדם הנודח למשפט ידע כי אין כבר שום פנוט ומפלט להינצל מהמשפחה, ורואה איך העגלה עם הסוסים הולכים הלוך וקרוב למקום התליה ואינם עומדים סדוף עין ואפילו רבע אחד אינם עומדים, וכל פטיעה הוא מתקרב למקום ההריגה. ורק שאינו יודע כמה זמן ישנה הנטיעה למקום ההריגה, אם שנה או יום או שעה וכו', ורק רואה שנולך ומתקרב. בחדאי אם היה רואה איזה קאמפניא (= משוח של צדקן) בחדאי לא היה משים לב לזה. כן הוא אצל כל אדם, שכל אדם יודע שסוף כל סוף מוכרח למות, השני סוסים הם היום והלילה, והרצים ושטים ופורחים ואינם עומדים כדוף עין, ורק הנחמה שלו שאינו יודע אם קרוב יתו או עוד יש לו יותר לחיות, ועל כל פנים הולך וקרוב. על כן בחדאי צריך לחיות לו במחשבה להבין ציחה לדרך, ולא יבלבלו בקאמפניע והשטותיים של התנאה מלשכת מלהבין את עצמו ציחה לדרך" וכי אדם, סיפורים נפלאים, משלים מרא דל לעין סתם הבלי השחית והתכלית.

כן שבצפם, תוהת מחווי השערן, הם תוהת רבני דיינו, אשר אנו חיים אחרם אך ורק פעם

"וכל הנהגותיו וכל מעשיו היו בזריזות ובמהירות גדול מאד, כמו הליכתו למקוה. בכל בוקר הלך ופשט ולבש את בגדיו בתכלית המהירות, עד שכמעט לא היה באפשרות שום אדם להשתוות עמו. וכן בעת כתיבתו היה הקולמוס פורחת מתחת ידו שהיה לפלא בעיני כל רואיו. וכן שאר מעשיו כולם היו במהירות גדול ונפלא עד מאד"

אחת ותו לא...

ומי שלא שם לב לתורה זו, אין שומה גדול ממנו, וכפיני מוהר"ת הרי הוא "במשוגע ממשי"!

"איזהו שמהו" - אומרים חז"ל - "המאבד מה שנתנים לר' נתניהו ד ע"א. ואם על הצד פשוט כך, הרימך היקר על אחת כמה וכמה. כי "עיקר כל האבידות הוא בזימת אבידת הזמן, כי אין אבידה כאבידת הזמן כמאבד בספרים. ועל זה צעק חז"ל כי כל ימינו פנו בעבודתך כליתו שנינו כמו המה, וכתוב כי כלו בעשן ימי וכו', וכתוב כי כלו ביגון ודי ושנותי באוהדי וליקטי הלכות, ברכת הפירות ה' שם.

וכבר אמרו אנשי שלומנו לעצן מה שאמר רבינו ז"ל שאינו טובל סיפס, שהיפס האמתי הוא אדם שכאבה לו אבידה ותתיאש ומפסיק לחפש אחריה ... חנה, האדם, בכל רגע ורגע שאינו מבזל כראוי הוא מבזבז בשם "אבד", הוא האובד הגדול שבשולם כי אין לך אבידה גדולה יותר מאבידת הזמן, ואין לך טיפס גדול מזה, כשהחזיר ומאבד טוב נצחי כמה שרוב ושאר, ועל זה אמר רבינו ז"ל איני טובל את הטיפס" ושישק"ו שבת.

"אין אבידה כאבידת הזמן"

בזימ, אפשר לאבד טובי אבות רבות, אך האבידה הגדולה מסולם, היא "אבידת הזמן". וכמאמר הזכרם "אין אבידה כאבידת הזמן".

כי כשיאבד לאדם דינו מכיסו, יוכל לקחת שימצאנו, או שיזמין לו ה' יתברך דינו אחד תוחזק, אבל אם תעלה לו איזה שעה בחזרה, לא ימצאנו עוד עולמי עד, וירגיש דבר זה כשיבוא לחשבון לעתיד לבוא, ויטריט לפניו כמה הוציא את ימיו ושעותיו, כמו שכתוב "אוכיך ואטריכה לעיניך, אמרו חז"ל, שמאריך לו כל מעשיו בפניו, או יתנו בעצמו על הגנותו, אבל מי יוכל להפיל לו אתו! ואשרי מי שיתבונן בכל זה בעתו בוהי"ר ושפחת הלשון, שם.

גם כשיפיו של האדם נקיים ושומרים מעבדה, עדיין תצטרך גדול מאד על אבידת הזמן, כי "אפילו אם היו עומדים הימים בלי פגמים, הייתי צריך גם כן לצעוק מאד על אבידת הזמן היקר מכל הזן, אשר

הייתי יכול להחיות ולהשתכר בו ודי עולם בלי שיצור ושרך" וליקטי תפילות, כס, שכן, "השעה שנאבד מהזמן כשינה או בהכלי שלם הזה חס ושלום, אין לה תמורה בעולם, ואין שום אבידה בשולם, כמו אבידת הזמן" וליקטי תפילות, לה.

"ואין אבידה כאבידת הזמן, כי בכל רגע וזמן מלוכש בו שכל חדש אין להכיר אותו ימי ולהתקרב אליו יתברך על ידי ה' ויקרא ושבתא, סימן רב. וכשמבזבזים אחתה לריק, אין שעות וצטר גדול מהו.

וגם כשהחיים בתשובה ובנבנים מחדש בעבדה ה', עדיין יש צטר גדול על החודים שהיו יכולים להחיות בכל הרגעים, הימים, השבועות, החודשים, שהתבזבזו הלכו לאיבת.

הכתובי רבינו הקדוש "שאמר בפירוש עצן זה, לעצן בני אדם הורכים לעשות תשובה על העבר. ואמר, שאף על פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף על פי כן עדיין היכן הוא אחוז הזמן שהיו רחוקים מהשם יתברך, שהיו יכולים לעבוד את השם יתברך באותו הזמן. והחזאי צריכים לתקן זאת, דהיינו להשלים ולמלאות את העבדה שהיו יכולים לעבוד את השם יתברך בכל אותו העת שהיו נחפים מלפניו יתברך ורחוקים ממנו. על כן אחר שזוכין להתעורר לתשובה, צריכים זריחת גדול בעבודתו יתברך, ולרוץ מאד מאד, כדי שיזכה על ידי זריחת עבודתו לתקן ולהשלים גם החסר העבדה של הימים שעברו. כי עכשיו צריך לרוץ במהירות גדול, זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהשם יתברך; ואמר לאנשי בית הלשון: איד דארפס דך ויטר יאגין איד ואלס נאך קענין עפיס זאפין (= אתם צריכים לשפר מאד, שתוכלו עוד להפוס' משנהו)... וליקטי מוה"ר, שם.

מה גם, בעצרתו עתה בלילות החדף, לילות הזהב - עלינו להתעורר ביתר שאת ויתר עז, לבל נאבד שום לילה מלילותינו.

ומעמק הלב בצעק ותתנן לפני השם יתברך: "וכי משנה לשור לדרך הישר באמת, ולא אבד שום לילה מלילותיי מקיפת תפוח" וליקטי תפילות, שם. "ולא אבד שום לילה מלילותיי בלי לימוד ועסק בתורה ועבודה, כל ימי חיי" ושם, לה.

שכן, הפסד של לילה - ועל אחת כמה וכמה לילה חודפי, לילה של זהב - הוא הפסד האבידה גדולה מאד. וכפי שכתוב אחד מאנשי מאומן, בשם ר' יעקב קרפמן ז"ל, לדיבי שמואל הרוביק: "דיא ימי

החורף וואס ר' פינחס קארצער ז"ל האט זיין גירופען דיא גילדינע נעכט, איז אגרויסען היויק אפילו איין נאכט אז מען ווערט זיין אן = ימי החורף אשר רבי פנחס מקאריין קרא להם 'לילות הזהב', זה נזק גדול אפילו לילה אחת שמאבדים!" (שארית ישראל, מכתב קלב).

השומר את הזמן, זמנו מתברך

וכששומרים את הזמן, מספיקים המון. וכך היו אנשי שלומינו רגילים לומר: "אז מ'היט די צייט, גייט אריין א ברכה אין די צייט! = כששומרים את הזמן, מתברך הזמן".

וכפי שאכן התקיים אצל מוהרנ"ת, כמתואר בהקדמת עלים לתרופה:

"והיה חידוש נפלא ונורא מאד. כי זכה ללמוד הרבה בפשיטות, ש"ס ופוסקים ומדרשים וזוהר הקדוש וספרי קבלה ושאר ספרי קודש, עד שכל מי ששמע קצת מסדר לימודו היה משער בלבו כי בלתי אפשר דבר זה אם לא שתאמר שיומם ולילה אינו עוסק רק בסדר לימודו. ומלבד זה היה עוסק הרבה מאד בעבודת ה' עבודה זו תפילה, כי היה מתפלל תפילתו בכח עצום ובהתלהבות גדול ובדבקות נפלא. גם היה עוסק הרבה בתפילה ובתחנונים בתמימות ופשיטות גדול, כי היה רגיל לומר בכל יום מזמורי תהילים הרבה ובהתעוררות גדול ובבכיה עצומה ובקולות וצעקות גדולות ומשונות ובלב נשבר באמת כזה אשר לא יאומן כי יספר, וכל השומע תצלינה אזניו, ורבים רבים מישראל גם מהמון עם אשר לא היו

מקורבים אליו כלל וכמעט שלא הכירו אותו בפניו כלל ונתעוררו לתומם בהתעוררות גדול דקדושה על ידי ששמעו תפילתו ואמירת תהילים שלו וסדר תיקון הצות שלו וכיוצא בזה, כידוע ומפורסם ענין זה. גם היה עוסק הרבה בכל יום לפרש שיחתו לפני השם יתברך ולהרבות בהתבודדות ותחנונים וכו' שעות הרבה בכל יום. עד שכל מי ששמע סדר עבודת התפילה שלו, היה משער בלבו כי אי אפשר דבר זה אם לא שמבלה כל ימיו ולילותיו על תפילה ותחנונים כנ"ל.

גם היה עוסק הרבה בכל יום לחדש חידושי תורה נפלאים על פי ההקדמות נוראות שקיבל מרבו זצ"ל, ולסדרם היטב ולכתבם על הספר, כמובן קצת מחיבוריו הקדושים בספרו ליקוטי הלכות. גם היה עוסק בספרי רבינו זצ"ל בעצמו בכמה וכמה העתקות וללבנם ולסדרם בכל פעם בסדר יותר נכון, ולברר העצות והדרכים הקדושים

היוצאים מהם למעשה, כמובן מספר קיצור ליקוטי מוהר"ן וליקוטי צעות. וגם בענין זה היה לו עסק גדול, כי סידרו כמה פעמים ובכל פעם באופן אחר כידוע להיודעים גם בזה. גם היה עוסק הרבה לסדר תפילות על סדר כל מאמרי רבינו ז"ל, וגם בזה היה לו עסק גדול מאד כמובן מזה בספרו ליקוטי תפילות הנדפסים, לבד ממה שנשרפו הרבה הרבה חיבורים מסדר ליקוטי תפילות שלו מה שלא זכו העולם לראותם ולהגות מהם כלל כידוע ומפורסם בין אנשי שלומנו. לבד מה שהיה צריך כמעט בכל יום לכתוב מכתבים הרבה ובאריכות בדברים המשיבין את הנפש לאנשים רבים מאנשי שלומנו אשר זכו לשתות בצמא את דבריו כידוע. וכל מי ששמע וידע קצת מענין סדר כתביו הנ"ל, היה משער בלבו כי בלתי אפשר דבר זה אם לא שמבלה כל ימיו על כתיבת עניינים הנ"ל" (הקדמת עלים לתרופה, עיין שם עוד).

וכל זה זכה, מחמת גודל שמירת הזמן! וכפי שאמר מוהרנ"ת בעצמו בסוף ימיו: "אמר מוהרנ"ת בסוף ימיו: העולם אומרים שהרב בעל הש"ך היה לו השבעת הקולמוס בכתיבתו את פירושו על השולחן ערוך וספריו (כי נסתלק צעיר לימים בן מ"ב שנים ואעפ"כ הספיק לכתוב כל כך הרבה). אני לא היה לי השבעת הקולמוס, אולם הספקתי לכתוב כל כך הרבה מחמת ששמרתי את הזמן" (שיש"ק ב, תשכ"ו).

"העולם אומרים שהרב בעל הש"ך היה לו השבעת הקולמוס בכתיבתו את פירושו על השולחן ערוך וספריו (כי נסתלק צעיר לימים בן מ"ב שנים ואעפ"כ הספיק לכתוב כל כך הרבה). אני לא היה לי השבעת הקולמוס, אולם הספקתי לכתוב כל כך הרבה מחמת ששמרתי את הזמן"

היום קצר והמלאכה מרובה

וממנו נלמד וכן נעשה, לרחם על רגעי ימי חיינו, ולשמרם מכל משמר. עד אשר תשרה ברכה בזמננו, ונזכה להספיק כל מה שיש לנו להספיק בזה העולם...

וכבר אמר רבי טרפון: "היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק" (אבות ב, טו). יש לנו המון מה להספיק בכל יום...

וכפי שהתבטא פעם רבינו, כאשר עמד מוהרנ"ת לפניו "לעת ערב סמוך לתפילת המנחה, והיה מסתכל בחלון בדרך השתוקקות נמרץ וכליון עיניים, ודיבר עמי מענין היום שחולף ועובר מהרה. ענה ואמר: מה שיש לי לעשות בזה העולם! ואמר זאת בדרך הפלגה, כלומר שיש לו הרבה מאד לעשות בזה העולם שאי אפשר לשער, והנה היום חולף ועובר מהרה..." (שיחות הר"ן, קצת).

ואכן, כחסדי ברסלב, יש לנו ב"ה הרבה במה לבלות את ימינו ושנותינו. הן בלימוד התורה בזריזות ובפשיטות, אשר כבר "חישב רבינו ז"ל מה שהאדם צריך ללמוד בכל יום עד שאין היום מספיק, והיינו לגמור בכל שנה ש"ס עם הרי"ף והרא"ש, וארבעה שולחן ערוך

הגדולים, וכל המדרשים כולם, וכל ספרי הזוהר ותיקונים וזוהר חדש, וכל ספרי קבלה מהאריו"ל. גם צריכין ללמוד איזה שיעור ביום בקצת עיון, ועוד חישוב הרבה דברים. גם צריכין לומר תהילים בכל יום, ותחינות ובקשות הרבה הרבה. ואז סיפר הרבה מענין זה שצריכין ללמוד במהירות גדול ובזריזות, ולכלי לבלבל דעתו בדקדוקים הרבה מענין לענין, והדברים הללו הם בדוקים ומנוסים" (שיחות הר"ן, עו). וגם בעת שאין ספר לפנינו, ואין אנו פנויים לעסוק בלימוד התורה או אמירת תהילים ותפילות - הרי הפה ברשותנו, ואנו יכולים תמיד לרחוש דיבורי תפילה ובקשה כיסופים וגעגועים להשם יתברך. וכביטוי הידוע של רבי אברהם ב"ר נחמן שהיה אומר: "די מויל איז אזוי ווי א מיל" = "הפה הוא כמו ריחיים". בכל רגע נתון אפשר לטחון בו דיבורים קדושים, ולהרויח...

וגם כשהפה סתום לחלוטין, יש לנו מה לחשוב... אפשר לחשוב מחשבות קדושות של תורה. "כי הוא זכות גדול להאדם כשזוכה שיהיו מחשבותיו משוטטות בדברי רבינו זכרוננו לברכה הקדוש והנורא מאד אשר אין ערוך אליו" (חיי מוהר"ן, פג).

"המשכיל יכול להבין שאין שום זמן, כי אם רגע אחת בכל עת!"

ולסיום, יש לזכור:

עיקר הדרך כיצד לזכות לשמירת הזמן באמת, הוא: להחשיב ניצול של רגע אחד!

כך היה אצל מוהר"ן; רק אחר ששמע מפיו של רבינו ש"גם מעט זה טוב", זכה להפוך למתמיד עצום. וכפי שסיפר בעצמו: "קודם שנתקרבתי לרבינו ז"ל, כמעט הייתי רחוק מלימוד. בשביל שרצוני היה להיות מן המתמידים, וכיון שבאתי לבית המדרש ונודמן לי איזה מניעה ולא הייתי יכול תיכף ללמוד, למדתי מעט, ועבר איזו מניעה. כשעבר זאת פעם פעמיים ושלש, כבר התייאשתי מיום זה, וההתמדה יתחיל מיום שני. וכן אירע לי ביום שני באופנים אחרים, וכן ביום שלישי, עד שנפלתי לייאוש ונעשיתי בטלן גמור. אמנם כשנתקרבתי לרבינו ז"ל ואמר לי אודות זה 'אביסל אין אויך גוט' [= מעט זה גם טוב], כשבאתי אחר

כך לבית המדרש וראיתי שאינני יכול ללמוד הרבה כי אם מעט, נזכרתי בדברי רבינו ז"ל 'אביסלע איז אויך גוט' ובכך למדתי מעט, אחר כך אמרתי אלמד עוד מעט ולמדתי עוד מעט. ומעט מעט יצאתי מידי הייאוש ונעשיתי מתמיד" (אבניה ברזל, סה).

ואדרבא - המבחן האמיתי עד כמה האדם באמת מעריך את הזמן [ולא רק שקוע ברצונותיו הגאוותניות להיות מוצלח ו'שומר הזמן' מופלא] הוא: עד כמה הוא מוכן לנצל רגע מרגעי חייו, גם אם לפני ולאחרי קורה מה שקורה...

שכן, "כל מי שרוצה להתקרב לה' יתברך, העיקר הוא על ידי שיחשוב בכל יום ובכל עת ובכל רגע שאין לו אלא אותה הרגע, וכאילו נולד עתה. כי באמת מי שיש לו שכל אין הזמן כלום, כי 'העבר אין והעתיד עדיין וההווה כהרף עין', כמובא מזה גם אצל המחברים. והמשכיל יכול להבין שאין שום זמן, כי אם רגע אחת בכל עת! ואתה הרגע גם כן אינה כלום נגד השכל שלמעלה מזה, כי באמת אין שום זמן כלל. ועיקר ההעלמה שהעלים ה' יתברך השכל האמתי מהעולם, שעל ידי זה התהוות הזמן, הוא רק בשביל הבחירה. אבל גם בשכלנו שנדמה שיש זמן, יכולים גם כן להבין שכל הזמן הוא רק רגע ממש, שהוא הרגע קלה שעומד בה עתה, כי העבר אין וכו'. והעיקר לקשר אותה הרגע לה' יתברך, לבחינת למעלה מהזמן. ומי שמשים לב להסתכל על זה, יוכל תמיד בכל עת ורגע להתחיל לקשר עצמו ולדבק עצמו לה' יתברך... כי על פי הנ"ל יוכל כל אחד מכל מקום שהוא, אפילו משאול תחתיות ממש לדבק עצמו בה' יתברך בכל רגע שירצה" (ליקוטי הלכות, מתנה ה, ע).

ורגע לרגע מצטרף לחשבון גדול, וכאשר לימדונו חכמינו

ז"ל "שאפילו אין ישראל עושין מצוות אלא כתרנגול המנקר באשפה, הקב"ה מצרפו לחשבון גדול. ואני - כותב מוהר"ן על עצמו - מחיה את עצמי בזה מאד, כי הטוב שלנו עתה הוא ממש כתרנגול המנקר באשפה, שמתוך האשפה הוא מוציא איזה חצי גרעין של שעורים או חטים וכיוצא, וכן חוזר ומחפש כל היום עד שמוצא בכל פעם איזה חלק מפירור לחם המוטל באשפה, ובוה מחיה עצמו. והשם יתברך ברחמי העצומים מבקש מישראל עם קרובו שעל כל פנים יחיו עצמן בזה, כי הוא מצרפן לחשבון גדול!" (עלים לתרופה, מכתב מיום ד' ויקרא ת"ר).

המבחן האמיתי עד כמה האדם באמת מעריך את הזמן, הוא: עד כמה הוא מוכן לנצל רגע מרגעי חייו, גם אם לפני ולאחרי קורה מה שקורה...

"מי עליה שמים וירד מי הקים כל אפסי ארץ"

נפלאות אורו וזרחו פי שניים של אור המלכות והלבנה, התלמיד הנאמן כידה יכון עולם, אשר בטוב לב ודאייתו סובל סבלנו ומתמעט במיעוט אחד מיעוט לירד מטה, להאיד לארץ ולדרים עליה את דבקת הרמזים והכיסופים של אור האורות ולהעלות כל הנפשות מתחתית הצמצומים, להשיח ולהפש אחד רוח אפינו משיח ה' ולשפוך לב כמים בדצונות וגעגועים נזכה פני ה'

מיוסד על דברי מזהרנ"ת בליקוטי הלכות ברכות הראיה הלכה ה' בענין ה'ניצחון הנצחי' ו'מיעוט הירח'

ולתפוך אותו לנצחי על ידי שמוצא בו את הרמזים והזיכרון עלמא דאתי המלוכש בו, ועל כן היא זוממת לעשוק ממנו נצחיות זו, וזאת על ידי שהיא מכניסה ב'נצחון' עצמו את מידת ה'רע עין'.

וביאור הדברים, כיון שמקום המלחמה והניצחון הוא ברגלי ופרטי הקדושה, אזי גם אם אכן האדם זוכה לנצח שם, עדיין ישנה סכנה שיסאר עסוק רק בניצחונות של הזיכרון בפרטיות, וישכח שכל תכליתם הוא להביאו ל'ניצחיות' ו'זיכרון בכלליות'.

וכאשר הוא עסוק רק במלחמת הניצחונות הפרטיים, עד ששוכח לגמרי שיש: 'כלליות', שיש 'נצחיות', שהיא למעלה מכל נצחונותיו הפרטיים והיא כל תכליתם, ממילא עינו צרה ורעה במי שמצליח יותר ממנו, כיון שמצד הפרטיות הרי כל אחד יש לו את הרמזים שלו ואת העבודה והמלחמה המיוחדת לו, ואין אדם דומה לחבירו, וכאן נאחות ומתגברת הקנאה והצרות עין על שהשני מצליח ומנצח יותר ממנו.

וכאשר נפגמת אצלו הזיכרון בכלליות וה'רע עין' גובר, שוב אין בכוחו לעמוד גם בקשרי המלחמה הפרטית מרוב חלישות דעתו מחמת הצרות עין בהתנשאות והצלחת חבירו, ואזי נופל ונכשל גם במלחמת הפרטים.

ולעומת כל זה עומד היפה עינים וטוב רואי, נשמת משיח הנעוץ בשרש המלכות היינו בשרש כלליות נשמות ישראל, בסוד:

השי"ת, ומצד זה כל ניצחון וניצחון הוא פרטי ועומד בפני עצמו.

ולעומת זאת, עבודת הזיכרון בכלליות היא כלשון רבינו הק' 'קודם שיתחיל שום דבר יזכור מיד בעלמא דאתי', והיינו שאינה יורדת לפרטי המעשים הנמצאים בעוה"ז, אלא היא עבודה כללית, לזכור ולדבק מתשבתו בכלליות להשי"ת, ולהתדבק בנצחיות העולם הבא שלמעלה מכל המעשים והפרטים של העוה"ז.

ובאמת זהו כל תכלית הזיכרון בפרטיות שבמלחמת הניצחונות הפרטיים, להביא את האדם לזיכרון בכלליות היינו לדביקות נצחית והשתוקקות כללית להשי"ת, וכשיחתו של רבינו הק' (שיחה נא): "העיקר הוא הרצון והכיסופין שיהיה כוסף תמיד אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות". וכפי שמאריך ר' נתן בהל' ערב הלכה ג שתכלית כל המצוות הוא להביא את האדם לרעווא דרעוויין שהוא רצון כללי להשי"ת, כלשון רבינו הק' (תורה ז' תנינא): "שישתוקק ויכסוף מאד אליו יתברך ברצון מופלג בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה".

זהו אפוא הסכנה הגדולה של קליפת הרע עין המסבכת ויונקת מרגלי הקדושה כמבואר בפנים, כי הנה כל קנאתה וצרות עינה של הסטרא אחרא שבמהרה כעשן תכלה ותעבור מן הארץ, היא בנצחיות של עם ישראל, בכח שיש ליהודי לקחת דבר מהעולם הזה העובר וחולף

בינו הק' פותח תורה זו "כי צריכין לשמור מאד את הזיכרון וכו', ועיקר הזיכרון הוא לזכור תמיד בעלמא דאתי וכו'. ובחינה זו לזכור תמיד בעולם הבא, דהיינו לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות, כך ראוי להיות מנהג יראי השם, תיכף בבוקר בהקיצו, קודם שיתחיל שום דבר, יזכור מיד בעלמא דאתי. ואחר כך יעשה זאת בפרטיות, כי כל העולם הזה, הוא התלכשות מדרגות התחונות של הקדושה, היינו בחינת רגלין של הקדושה, בבחינת 'הארץ הרים רגלי וכו', וכל יום יש בו מחשבה דיבור ומעשה וכו', בכך צריך להעמיק מחשבתו בזה ולהגדיל בינתו ולהבין מהו הרמיונות בפרטיות שמלוכש בזאת המחשבה דיבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם יתברך הן מלאכה או משא ומתן, וכל מה שמזמין לו השם יתברך בכל יום".

הנה, כפי המתבאר בדברי רבינו הק' יש כאן שתי סוגי עבודות: עבודת הזיכרון בפרטיות היא העבודה הנמצאת ברגלי ופרטי הקדושה המלוכשים בזה העולם, בבחי' 'הוד והדר לבשת', שרומזים על הספירות נצח והוד, שהם מלוכשים בכל פרטי המעשים של העולם הזה, ובהם הוא מקום הניצחון והמלחמה עם כח המדמה הנאחו שם המבקש להשיכח את הזיכרון עלמא דאתי, בבחי' 'עוון עקבי יסוכני' המובא בפנים, ושם העבודה היא לנצח את כח המדמה ולמצוא בכל פרט ופרט את הרמזים שמרמו לו

גושא משך הורע' המובא בפנים, ומשם הוא מאיר לכל אחד את ה'זיכרון בכלליות', שזוכר תמיד שכל התכלית של ריבוי הפרטים בעבודת השי"ת הוא לכסוף ולהשתוקק תמיד בכלליות להשי"ת, ומצד זה כולם שווים ומתאחדים ואין מקום לשום צרות ורע עין.

○○○

ועתה בא וראה והתבונן, 'מי עלה שמים וירד, מי הקים כל אפסי ארץ' להפוך את הירידה והנפילה עצמה לתכלית העליה, כי הגה לכאורה יש להתפלא פליאה נשגבה בדברי רבינו הק' (בסעף ד) בסוד בריחת דוד המלך מפני רוע עינו של אבשלום בנו, שהלא כפי העולה מדבריו הרי רק "אם אינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה להנצל ממנו, צריך לברוח ממנו, אבל מי שיוכל לתקן אזי צריך לתקן" ולשון רבינו הק' בפנים התורה, והרי כיון שכל התיקון של ה'רע עין' נעוץ "בשרש המלכות, שהוא בחינת משיח והוא שרש המלכות, בבחינת ייתן עז למלכו וירם קרן משיחו" והוא בחינת טוב עין, בבחינת "פה עינים וטוב רואי", הנאמר בדוד, שהוא משיח" (שם), אם כן הרי אין מי שיוכל לתקן כמו דוד מלך ישראל והוא הוא עיקר התיקון, ומדוע הוצרך לברוח מפני אבשלום.

בכדי לחזור למעמקי הדברים זקוקים אנו לרוחו פי שניים של התלמיד הגדול כירח יכון עולם, החושף את סודו, סוד מיעוט הלבנה [שהוא סוד בריחת דוד המלך כמבואר בדבריו שם], ומאריך "בתעצומות עוז נוראות גדולת ההקדמות הנשגבות הנפלאות העמוקות מאד שקבלתי מאדמו"ר זצוק"ל" (ליקוטי הלכות ברכות הראיה ובי"פ ה) לבאר את מאמר הגמ' (חולין ס:) בענין מיעוט הירח, אשר ידוע שזה המאמר הוא מעמקי עמקי סודות התורה מענין פגימת הלבנה ומילואה ותיקונה אשר רוב סודות הקבלה תלויים בזה" (שם).

והוא הולך ומגלה את הסוד הגדול של המיעוט והצמצום שהצדיקים הגדולים ממעטים ומצמצמים עצמם, ואת כל הסבל שהם לוקחים על עצמם, עד שנראה כי הם בורחים ומשפילים עצמם מפני התגברות קנאת הרע עין, אולם דווקא על ידי צמצומים אלו הם משיגים את נוראות גדולת השי"ת, ואדרבה, אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ועל ידי כל אותם מיעוטים וצמצומים הם מצליחים להאיר את הרמזים גם בלב כל היורדים והנופלים, ואזי נתהפך הכל לטובה, שריקא על ידי התגברות הרע עין שעל ידי זה נתמעט ונצמצם האור מאד, על ידי זה דייקא הגיע טובה גדולה שיוכלין הצדיקים הגדולים להגביה ולהעלות

גם היורדים והנופלים מאד מאד, כי על ידי שנסתר האור כל כך על ידי ריבוי הצמצומים עד שהיה קשה להשיג ולהבין הרמזים, והצדיקים בריבוי יגיעתם במסירות נפש זכו להשיג האור מתוך תוקף ההסתרות. על ידי זה זכו להשגות גדולות, עד שבעוצם חכמתם הם מלבישים לנו האור בצמצומים נפלאים באופן שגם כל אחד במקומו יוכל להגיע לו רמזים והתעוררות ועצות בכל מקום שהוא לאחוז את עצמו בה' יתברך תמיד, כי ההעלם הוא בשביל הגילוי כמובא בכתבי האר"י ז"ל, היינו כל מה שמעלימין ומצמצמין האור בצמצומים רבים יותר, הכל נתהפך לטובה על ידי גדולי הצדיקים, כי דייקא על ידי זה הם מגלין ומאירין לישראל אור ה' יתברך שנוכל לידע ולזכור אותו יתברך בכל מקום שהוא. וזה בחינת 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', שכל מה שממעטין ומצמצמין האור במיעוט אחר מיעוט, הכל הוא רק בשביל לרבות האור להגדילו ולהאירו בלב ישראל על ידי זה דייקא" (שם).

נמצא אם כן לאור דברי מוהר"ת ז"ל, כי ה'בריחה' בעצמה היא היא שיא 'טוב עינו' של דוד המלך, שמסכים להשפיל את עצמו בפני רודפיו ולהידחות מפני השעה, כשדווקא משום כך 'השעה עומדת לו' ו'נצחוננו' הוא 'נצחי', ובכך הוא מאיר ונותן את 'טוב עינו' לכל היורדים ונופלים מקנאת הרע עין, שלא יפלו בדעתם מכך שאינם עומדים בקשרי המלחמה ב'זכרון בפרטיות', אלא אדרבה, דווקא מ'תחתיו' - משפלותם ומיעוטם, תיפתח להם מערת הדביקות לעלות ולהיזכר ב'צירור החיים' - שרש כלליות חיי נשמות ישראל, הקשור ועומד דווקא למי שמוכן להישאר תמיד 'מ'אחורי' (עין היטב בפנים).

והיינו שבוה שאינם מצליחים להוציא לפועל את נצחונם בפרטיות ואף על פי כן אינם נופלים בדעתם ומקבלים זאת ב'טוב עין', דווקא זה חוזר ומזכיר להם את ה'זיכרון בכלליות' לכסוף ולהתדבק בהשי"ת בכל עת יהיה מה שיהיה, ו'נצחיות' התחזקות 'כללית' זו תאיר בכל 'נצחונותיהם' הפרטיים שהיו כולם צרורים ומקושרים ב'צירור החיים', בסוד 'דוד מלך ישראל חי וקיים'.

זוהי הארתו הגדולה של המאור הגדול לממשלת הלילה מוהר"ת ז"ל, אשר במיעוטו וקטנותו יורד ומכניס בליבו את רמזי הנצחיים של אור האורות המשפיע עליו חכמה ובינה, ומאיר ומקשר את ה'זיכרון בכלליות' והתחזקות ה'נצחיות' בכל ניצחון וניצחון פרטי, בכך שנלמד להסתכל ולברר ב'טוב

עין' ובשמתה כל תנועה דקדושה הכי קטנה שתהיה, ולהאמין בעונה ושפלות שגם היא, כמו שנראית, הרי היא 'ניצחון נצחי'.

וכדבריו הלוהטים "כי מי שכוונתו באמת לאמיתו בשביל סטרא דקדושה, איך שמתנהג עמו הוא מנצח תמיד, כי כל פעולה ותנועה קטנה וגדולה שעושה בשביל הניצחון הזה, היא נשאר קיימת לנצח, לעולמי עד ולנצח נצחים, כי 'אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה אפילו שכר שיחה נאה', וכמו שאמר ישעיה 'ואני אמרתי לריק יגעתי וכו' אכן משפטי את ה' ופעולתי את אלוהי'. נמצא מי שמסתכל על האמת לאמתו והולך בדרך האמת ומשתדל ומתייגע תמיד להשיג נקודת האמת, בוודאי אינו מתירא משום רע עין, כי מה יעשה לו ארם, מאחר שכוונתו אל האמת לאמיתו, שעל ידי זה הוא מנצח תמיד" (שם).

○○○

התייחדות זו של ה'כלליות' וה'פרטיות', והקשר המופלא בין ה'נצחיות' וה'ניצחונות', הולך ונרקם בנפלאות העליות והירידות של הניגון הקדוש ההולך ונבנה בשיתנו עם לבבנו וחיפוש ובירור הרוח טובה בינינו לבין קוננו.

שהרי זהו פנימיות מהותם של אותם עליות וירידות, כי מצד אחד אנו מוכרחים בהתבודדות 'לרדת' לכל המידות והפרטים הקטנים העוברים עלינו, ותערובת ה'מדמה' וה'ירוח נכאה' וכו' הנאות שם, ולפרש אותם באר היטב בשיתנו לפני השי"ת, ומשם דווקא לקבץ וללקט ולברר אחת לאחת את חלקי ה'רוח טובה' רוח נבואה' הנמצאים שם.

אולם אחר כך עלינו לעלות עם ה'רוח' שאספנו בתפנינו לדביקות והשתוקקות הכללית להשי"ת ושפיכת הלב כמים נוכח פני ה' [כמובא בפנים, שהיא בחי' 'מי צרר מים בשמלה', כי שם צרורים ומאוחדים כל חלקי הרוח בסוד 'צירור החיים' דלעיל].

בלעדי ה'ירידה' לתוך ה'רוח נכאה' וה'עצבות רוח' וכל הקשיים העוברים עלינו לפרטי פרטיהם, הרי שההתבודדות היא בבחי' 'כל רוחו יוציא כסילי', 'דהיינו שמוציא כל הרוח בכת אחת, ואזי בוודאי אין נבנה הניגון, כי עיקר נעימת הניגון נעשה על ידי ברור הרוח טובה מן הרוח רעה, וכשיוצא כל הרוח בכת אחת, יוצא כמו שהוא מעורב טוב ורע, ואזי אין נבנה הניגון והשמחה, ואין נכנע המדמה" (בפנים התורה), מאידך, כל תכלית ה'ירידה' הזאת, היא 'לעלות' עם הרכוש הגדול המבורר לרצון והשתוקקות ושפיכת הלב הכללית נוכח פני ה'.

ואדברה בתורתו נגד נולכים ולא אבוש!

לחשוף את זרע שזו ועיזו תורתו של התלמיד השלם כירח
יכון שלם, אשר חקר ותיקן את תורת רבו פי שנים ברוחו,
וסלל וגילה דרכים נפלאות וכלים שתים לרדת ולצלול אל
נועמוקי ים חכמות, בדחשיו הנוראים אשר הנה כולם ביאורים
נזוש לדבריו הקדושים, כאשר עיניכם תחזינה נדישרים

מאמר ראשון בתוך שניים

אך כפי שפליין רבי נתן, באותם הימים מנוהלת ותיקבות
לרבינו, לא הורגל עיניו במחיצת חזרות המצוות, ולכן התחיל
במחיצת המצוות הקטנים בלבד. אך בלבו והחוקק רבי נתן
לקבל את תורה ר' במנו ידו הקדושה, כדי שיהיה להשיק
ולשפוט אצלו.

כי פירו להם עד כמה חדישים שרבי נתן נבנת והיחול
לחברתו המנוחה, כי לאור יפי הנדדים הקדושים באור נפשו
רבי נתן אל רבינו שפחה במסורותיו הקדושים, תגידה שפחה המכרי
ורבי נתן זכה לשבת לצד רבינו ולחזיק את התורה מפי שרבי
נתן מרשב, רבינו הקדוש את החדה פתח המד שיהיה כטוב במנו
ידו, ורבי נתן בזה ובזה.

יחודי כי ברוח זה במדך גילוח שפתי לרבי כשכבר יצא
על פישתו ורצה לישון, וחיבדי שפח או הרבה וזה גילה לי פלוש
המנוחה שמופד ישראל במסותן לרבי ששייך להם במנום במקומו
עם עיני פה, וסיים או המד כי כל פלוש נבנת אלו הם במנו

כ כי בעת והתקוות המלכים, בשמחה ונתי
אל פנים, בשלוח אורש אלו שנת הקטיב,
ריתו המפור אמרל לתלמידו המנו אז רבנו
שידא לורש בתורה, שלוש מעשיות נודאת
סיגר רבינו הקדוש לתלמידו בחזנית באותה
שנה נבנת, ובסילם רישו לו רמים חדיכים לחסך התקדושות
המנוחה.

במעשה המנו סיגר רבינו על חרב הקדוש רבי שביאר ולכן
מלאדי יקרא שיהיה לו תלמיד שפחה שמהם שנים תורה על המד
תמידות אור שפחה פיה ובכך רת רבינו לרבי נתן שנה הוא
ידא להמאן ולחברתו במחזשים בתורה הקדושה.

ולפו כמה עבדות, וכפחה שמה מראשנת לתקדושות גילה
רבינו הקדוש את החדה קרא את יחדי שם נוכח להיא הקדוש
החליין שוכן חרב לתלמידו שמה במנוחה המנו ולבנת כל שנת
לאור שכבר שפחה מרבינו תורה מרש המנו המאן לתקדושות.

השוכה כמחפס פה. ואם שאלתי אותו איך יקלו עבודת אלו הם בזמנך ותשובה, אכן המפורז זה המפורז אהנה." ויהי מסתין גם.

במקרה זה עבד ופנה רבינו במחנה השנייה תורה לרבי נתן לארץ בתורתו והמפורז ולבלות גם את פת שנתנו בעצמו פתנו ולא יודע בתורתו. ואכן רבי נתן עבד לאספיקיטו רבנו מדרס הקרה ה' לפניו ויודעים בשלמים כצדקן השלום פשוט, ובמאה לאספיקיטו נעל כלי מדינתו וכתב את אשר אכן לתורה.

כיום שלמותה, נבטם רבי נתן שוב לתורה של רבינו והוא לא את כוונתו הישירה, והעבד בעיני רבינו מה שחזרה אך במחנה השנייה בירוח עליו למת שנה להפסיק מלדור, אך שילמד חריב פתקים ונה קבלה, ורק לאחר כשנתיים ימים חזר רבינו תורה לרבי נתן ששכח והלמה יחזר להתעסק ולדור בתורתו בלי הפסק אך לא לתפוס. אשר נתן מת בירוח עליו גם לכתוב את הידוע והלא ידוע בזה מני תכל.

על אודות עת ופנה המוריס בן תורה רבינו לרבי נתן לרדף בסודות, מספר רבי אברהם בריב נתן בשם אביו רבי נתן בסלודסין ששמו פרי נתן, שכתב אשר רבינו במחנה הקטנה את תורתו ידוע ספק איתן גיה יספקו תורה עליו ארמירי מהו חלומה לרדף בתורתו, וישל זה סבב בכלל העניין, אך אדם דן וכו', לרדף שילוח לפילוח פשוט, אלא אם כן קבלה פריב וכו' כמאד הליקושים גיה.

רבי נתן קשה את אשר בירוח עליו רבינו, ופנה וכו' לישעיהו המפורזים עליו ארמירי וכו' לא הגיה לרבי את כלי מלכותו, קולותו לא שקט וקטרו לא יבטח, ובמחנה אריות נדו נתן תורה ובלה, המסקן תולמי לכתוב ספרים רבים מלאים תחושים במחשבי תורה לשלוח פתקים במסך עבים רכות, לרדף ולפטר את קודות ידיו של המפורז המבול, ולפתח בימי ידיו ובספרד התקדמות את כלי המפורז לרדף זה, ומעל הכל מנסה לתגברו פרי ידיו, שפולח המכרים ליקושי הלכות.

אורה המעלים של הלכות

כאשר אנו רוצים לנהיך ולהחביל במחנה המפורז יקושי הלכותי זאת עניינם, משרשי להעביר ויטב בריב רבי נתן בהקדמה שכתב לשורת, וכן מבין האחרות המפורזים בין פתקיו ביכלים לתורה.

האלם כמים כל שיה עולה לפניו שאלה המפורז בידו: והם אכן רבי נתן כמאד במחשבו המורדיו המפורזים במפורזים פשוטים לליקושי הלכות, והם ישנה עסקות לעמים בעסקות, באומות שחללו באומנות, או שנים המפורז יקושי כליקושי וכו'.

ידועים מפורזים שידועים כמה סעל גבתי רבתי בתחנות ותחלומות לקבולת זה.

כפי תראה דרי פורב רובם של המפורזים והמפורזים בריב רבי נתן בליקושי הלכות, איתם מתורגמים לביאורים ומסקות חנונים בסוף דמיון. שכן על פי רוב אלו המפורזים את המפורז ליקושי הלכות, וינם למפרים את תולדות במקורות של אמת תורה עליה נעובה תולדות, אכן, גם אלו הפעילים ולמפרים את הליקושי מוהדין בעסקות ותדקדוקים בכל פילה גם אלו המתעסקים במסך שפות במסקות המפורז של הביאור הליקושי היחידות לסוסק השיתן, וכן אלו המתעסקים על תחלומות המפורזים של המפורזות לחבפר או היקרו רשומות, עדיין וינם מייחשים את זמנם ולינם לנהיך את המסקות העומדת עובל שורה בליקושי הלכות שעל אותה תורה.

ולקם המבול לא קשה זאת לא בכלל שהרבו נעבד במחנה, אלא שמה שרבים מתלומדים נעלה מהם הידיעה שכן פשו קר, בכל שורה ובכל קטע בליקושי הלכות שפונים חילי חילים של באורים שפונים המסקים היחידים המכרים אך חיק על רבי אמת תורה עליו מפורז הלכות זו אמת הם למפרים.

המורה לתורה ידועה זה, גם הוא מובנת והשפעה, אנו רגילים שכאשר בנים לרדף או לכפר סגור המפורז במפורז, או תדוך המסקולת הוא לעסס כמה שודות ולכפר, לעסס עד כמה שודות ולכפר, וכדוך שפנה חריב מפורזין ידיו כמפורז מפורזות לחכמה, תפנס גם מולק מתגוררים שכמאד ביאור הליקושי, וכן כל המפורזים שחזירונם, כולם מבטו סדוך ביאור על תורתו. אכן הוא מייחשו כינוי בענינים המפורזים על דברי המפורז בכלל המסקות והמסקות האחרות.

ולכן כמאד נאמרים לנתך ליקושי הלכות, והנשים דודש אדוך שאלך ומסותף מסתן לפניך וההשנה לחכמה, גם הם אנו למפרים את כולה, המפילו פתקים וחידים על רבינו כמה פתקים, המסקות השפוחות וכו' שמואד רבי נתן לא בא לכפר את הליקושי מוהדין, והלכה המפנית תורתו מנובחת בראשית תולדות עליה נעובה תולדות, וכן מנחת פניו

של רבי נתן לכפר מסקן אדך מסקן בתורה, יחידים מסך, ורגילים אנו שישמיר שיקודי המפורז שיקוד על יחידים משפטי, לא יפנה להתעסק בתוך השיפור על נדו פשוט ימורה ועל הכיה העצומה של פי שפנית למודנה בקדושת המבילה. כי אם ידבר בסך המסקות תורה בירוח שהוא כמורה מרדף על דרך דיעם או הידוע המפורז, אבל מודאי לא על דרך השתה, ולכן גם כאשר תלמד ורגיל נוכח לראות שרבי נתן פונה בתוך הלכות שפומה על

רוב אלו הלוטדים
את הספר ליקושי
הלכות, איתם לוטדים
את ההלכה בהקשרה
של אותה תורה עליה
נסובה ההלכה. אך גם
אלו הסעיינים ולוטדים
את הליקושי סוהדין
בעסקות וסדקדקים
בכל סילה, גם אלו
הסתעסקים בסעך
שעות בפסקאות
הגאותיות של הביאור
הליקושים היורדות
לעוסק השיתן,
וק אלו הסתענים
על הביאורים
שביפרפראות לחכמה
או ביקרא דשבתא,
עדיין איתם סייחדים
את זמנם וליבם להבין
את העסקות העצומה
שבכל שורה בליקושי
הלכות שעל אותה
תורה

הורה כדי לשלם, להבי על זנבן יצאת נזכר או על קדושת יום
המקדשים, נזרת הלימוד והחינוך שלו מעלה שמתאימה ויחידו
זה בעיקר על דרך הירוד, ולא כפי כלל שבאמת מתגורר בה
ביחד פשוט על כל המניין של היות טובה וזהו כבוד המורה
בתורה, שדי במדינתו אין בין זה מיני לשמיטה שום הקשר.

הבאת שבת ושלח המשיחה, מי ערב לנו אם כן, ששאר
ליקוטי הלכות? הוא סגור שבו לכבוד את דברי רבינו בליקוטי
פארפריין, אולי ישנו עיקר ופירושים בספר הקדוש ליקוטי הלכות
זה לעשות את דרכי התבונה כדי שגילה רבינו הקדוש והוא
לכבוד כלל? ספק, לפי רישתו הלימוד בשבת רחוק מאוד מדברי
לכבוד ולומר שכל ספקי העניין רבי נתן בא לכבוד את מנהגות
שבליקוטי פארפריין.

אבל שילוח שרבי נתן בעצמו, במקומות סגור, מעיד דבר
ועוד ששאר זהו ביחד לכבוד של רבינו, לא היינו מדקדקים
לחומרה ולומר ששאר ליקוטי הלכות? נמצא בן ביחד שדק
פסוק המצוי בוותר שיצא על ליקוטי פארפריין.

עדיין לא יצאת חובת הביאור

עד לפני שנתה את המבצע במדינת
אל דברי רבי נתן, נקיים ובאר שפסד
שמתוכנן ראשון נראה שבליקוטי הלכות
זינו ספר המצויין במשך הירודו והירודו,
וכן דבר שני והוא שלבחותו בעביל לממן
דיווח את דברי רבי נתן, אין תורה על הלמוד
לדעת בקי לפרטי פרטים במקומות שאלה
בדברי המורה עליו מיוחסת הלכות.

הוא באשר מתבטאים וישב בדברי רבי נתן
במקומות הרבים בדין נזרת למדין

יחזק גם אכנס ידמה לוקדת לטעם
ירחוק בסגור מקומות אשר הורסו
לפניהם והפלוזי והפלוזי חרובים כמנה
וכמה מקבוצות.

רבי נתן פורץ חייב לתנועה שעלולה
לדעת ללמוד בהקפדה והאזהרה שביכול
זהו האריך ופסל דברים במסור, ובכדי שלא
ישנה יחשוב שאכן כך היה האמת הוא מסתפק
ושולל.

ירמ, ירמי המצויין, כי גם זאת כולם זה
זכאנת יבאנו, אשר הלכות שבת, הביול
הרשית כי המסכים לב לשיין במספר בדברי
רבינו ר'ל, המצויים בכל עסקה שבעולם
הרבה פני יג, אשר אין ערוך עליהם. והוא
כי ישנים לב חייב לדברי אלה אשר רבני זה
לדעת ולכבוד כבוד, יתכן הישג כי להי עומם
המסקנה אשר בדברים הללו עדיין לא
יבאנו ימי תורת הכבוד אפילו במקומות
שמתגורר מורה, אבל ענין כשאר מקומות
שמישהו מקבץ ושלוח.

בלומי, כל המצוי, גם חזק שנתה לכריכות, למעשה הוא
קיצור, תיכין שגם הלמוד בסגור בקיצור, והירודו הוא שבוך זה
קיצור שפיקציות.

ולא נזות פני בינו לזכור המצוי, הוא שולח המספר

ימי דברי רבינו ר'ל, הם המצויים הרובים במור. הכל הורה
הורה יש במה וכמה הקיפות המצויים והירודו שאלהם בכל
הירודוים שהם יחודך עקב זכר לדעת כבוד, כולם קשורים
המחודקים בקשרים רבים בדברי המורה והקדושים.

יכול טקס שמתרגם הירודו והירודו שהירודו בפרט
זה יחודך, בכלם צריכין לומר בכל פעם לכל הלפי הורה
שגילה רבינו ר'ל שאלהו פולקום ופרטים רובים במור. המספר
סמכות מורה הקדוש ר'ל ששאר על הירודוים שלי פסוק מי
שמינה וישב, פחות שמיכין לומר וישב פאר את דברי הורה
הקדושה ולדעת בקי בכל הורה ומסור ודקדוקי.

במקומות אחרות רבי נתן קובע נזרותו שוב הורה, ששאר זהו
הוא סגור ביחד ששאר את הליקוטי פארפריין, והם כי רבי נתן מרד
באלה לך שלומר המור והעניין עלולים לשבת הירודוים,

ועל כן הוא מורה המורה, שכולל כלל
ובלול כבוד, הפוך כבוד הפוך כבוד המור
כבוד, גם המצויים נראה כי לב המורה, גם
המסקנה עלמה המשיכה כל כבוד, גם עלות
ודרכים שאלה המורה לעשות זה, ובכל זה
במצב שולח מתוכו באורים שפוקים לדברי
רבינו בליקוטי פארפריין.

לומר הירודוים המורה הללו, לא נזכר
לנו אלא למצין, שכבוד זהו חזק הלמוד לזכות
בקי מורה עליו יסוד רבי נתן את המלכות
אזנה הוא למור, במקומות שפחות לזכות
בקי בכל הורה והורה הקדוקי, הדי שיהיה
גולה לעצמו בכל הלכה שולח מורה והיון
מורה של קשרים ובאורים אחרים, שפוקים
ומשולאים, ואם בכל ספקי המצוי שולחים
בכל הלכה הלכות זהו המורה ומעבירים
בין השכל את כל קשרי מורה פנים אשר
פנים במחנות, והם ליפוליו ויחזקו למור
ליקוטי הלכות בכל כבוד הראש כול אשר
שדק ערוך כי יבאנו.

כי גם במחנות המקומות, ועוד רבי נתן על
הדברים במורה שלא מזהירה כל שפוק

יחל כן גם אלו הירודוים שדברי זה
שהם כולם במינים על דברי הקדושים
בכלם יש כבוד שפוקת מורה שכלם זה
כדי מורה הכבוד על דברי הקדושים ר'ל,
אבל בשבת ירמיהו במסור שמיכין לא נזכר
בדברי אפילו מורה המורה קן הורה.

שבכל האמר ישרים נתנה זכיה

אך עדיין לא ברור מהו הדרך למה ולהוציא

באם היה זוכה ללוסד
ליקוטי הלכות להיות
בקי בתורה עליה ייסד
רבי נתן את ההלכה
אותה הוא לוסד,
בבקיאות אסתית
להיות בקי בכל הדרין
ופרסיו ודקדוקיו, הרי
שהיה עולה לעיניו
בכל הלכה שולם
טראה וחזיון סרהיב
של קשרים וביאורים
אסתיים, עסוקים
וסופלאים, ואם בכל
סעיף וסעיף שלוסדים
בכל הלכה והלכה היו
חוזרים וסעבידים בעין
השכל את כל קשרי
התורה פעם אחר
פעם בסתירות, היה
ליסודיו וייחסנו לספר
ליקוטי הלכות בכל
כבוד הראש כאל ספר
עסוק עסוק סי יסצאנו

ולחזק את תשובתו ונגדו כעדותו וכו', הרי
במסות נידון לפניה ולהענין בראש השנה וכו'
הרי בתורה נמשך שאלמדתו הוא משלל הקדש
למדתו עומת, כן זין קדושת פסח למדתו זין,
או הלכות וכן הדין למדתו ז',

המבנה אשר שנתו נמשך וכו' וכו'
שמוקמים כן המצוות לחזק את המצוה
כפי קדם לנו הדין והנהגה רבי אברהם
בז"ל מוכן שם במשנה אשר יגע המצוה תיקון
ואין תמוז את המסילות - ללימוד המצוה הקדוש
ליקושי פורעין, וכוונתו במקדמת ספרי "הדין
הליקושי על עמנו שנה המצוה המושלג על רבי
פורענותו יסוף שכתב פורענות כסוף הקדושת
לספר ליקושי הלכות [ספר הראשון והמפורד]
שספרי זה המצוה בראש על ספרי רבס דל'
ולמדתו יש להמשלג על זה, כי הלא פורעני
לבר אשר יודע כחם אין ראיה כל כך על
דברי רבינו דל' המצוה [מסבאר] לכל המצוה
במצוי המצוה שנתו פסח ראיה כל כך.

המלך במקדמתו ה', אד שכתב ר' אברהם
על דרכו המצוה ריבונות המצוה פירי המצוה
במקדמתו אד דרך לימוד הליקושי פורעין כעין
כפי רבין רבינו, ומגדלתו ריבונות שנתו המצוה על
פי הדרי, מוסף וכוונתו

אבל במצוה המצוה, הרי שוקף על רבין
ספרי פורעני, אשר יעלה סוף המצוה דל' את
ידו, לפניה אזהרה בידה אלקים לקום ולודע
ברבין הקדושת, כי שנה כל המצוה, כיום
האמיתיים נחלי שנת המצוה הם השלום
מכלול המצוה המכלה הדין, שהמדין פסח
רבינו דל' בליקושי פורעין ואלק כי שנת נד'

עין שנת, ראה ראיה, שכתבנותו הדין, וכו' המצוה המכלול
מכלול המצוה המכלה הדין, וכו' המצוה המכלול
המצוה על הדין והדין אשר יודע כחם המצוה רבי רבינו
דל' המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה על כל זה, המצוה המכלול המכלול המכלול
דל' המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול, כי שנתו

המדין יש המצוה ללמוד המצוה וללל שנת אליבא ר' אברהם
לא בכל הדין המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
אלא שיש מתוך המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול
זיכר המצוה ולקיל ובשנתו המכלול המכלול המכלול המכלול
כי זהו ענין המצוה, והמכלול

המדין יהיה אלקים ספרי, המדין לידו על זה המצוה המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

ר' אברהם סבילה,
שבאסת לאסתה
רבי נתן בכל
סאטר וסאטר
הולך וסבאר עם
הכלל הראשון סח"
הכללים, שהוא
בעצם הכלל שרבי
נתן עצמו מזכיר
בהקדמה לליקושי
טהורין, וזה נעשה
בתוך כל הדרשות
כביכול שנתמציים
בליקושי הלכות,
אסור טענה, אין
בליקושי הלכות
דרשות על בבי
דרשות, אלא
קשרים על קשרים,
סתחילת התורה
לסופה וססופה
לאמצעה וחזר
חליטה

כלל, רן לפני שנתו המצוה המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

על לפני שנתו על המצוה המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

הוא אינו מוכן ענין רבינו ללימוד רבי נתן
משלב המצוה יהיה שנתו המצוה, אלא שנתו
הדין המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

האם כי ענין המצוה המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

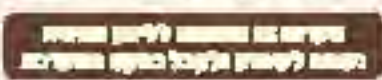
אשר מוסר, אין המצוה המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

שנתו ללימוד

ישנה לפי זה המצוה המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

■

המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול
המצוה המכלול המכלול המכלול המכלול המכלול

וְקָנָה לְךָ חֵבֵר

במאמרנו הקודם ביארנו שרבינו הקדוש הוא "צדיק הדור" גם לאחר הסתלקותו, עד ביאת משיח צדקנו ולנצח, כך שחסידי ברסלב ממשיכים להיות מקושרים אך ורק אליו. עתה עלינו לעבור ולבאר כיצד אנו מתקשרים אליו לאחר הסתלקותו, ובאיזה אופן וצורה ממשיך רבינו לנהל ולהדריך אותנו, "כאשר ישא האומן את היונק".

כָּבֵד מְבֹאֵר לְעֵיל שֶׁהַמְאָמֵר הַזֶּה נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תְּקַסִּיחַ אֲחֵר שְׂכָבָר בָּא עָלָיו הַחֹלְאָת הַגְּדוֹל שֶׁל הַשְּׁעוּל אֲשֶׁר נִסְתַּלַּק מִזֶּה, וְכָבֵד מְבֹאֵר בְּמָקוֹם אֲחֵר בְּסֵפֶר חַי מוֹהֲרֵיין אֵיךְ שֶׁבְּפִי תְּקַסִּיחַ תִּכְּבָּר שָׂבָא עָלָיו הַחֹלְאָת הַגְּדוֹל הַתְּחִיל לְדַבֵּר מִן הַתְּקַלּוֹת שֶׁלוֹ, וְאָמַר שֶׁמִּכְרָח לְהַסְתַּלַּק עַל דִּי הַחֹלְאָת הַזֶּה ... וְהָיָה עַד זְמַן הַגְּדוֹל לֹא הָיָה שׁוֹם גְּלוּי דַּעַת מִמֶּנּוּ זַ"ל אֲדוּת סִפְרוֹ הַקְּדוֹשׁ לְקוּסְטֵי מוֹהֲרֵיין אִם בְּרִצּוֹנוֹ לְהַדְפִּיסוֹ, אֲדָרְבָּא הָיָה נִרְאָה מְדַעְתּוֹ לְהַפִּיחַ קִצְתָּ. וְאַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַגְּדוֹל נִסַּע לְלִמְבֹרְג וּמָשָׁם שָׁלַח לְכָאן לְהַדְפִּיס סִפְרוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְנִדְפְּס בְּשָׁנָה הַגְּדוֹל שְׁנַת תְּקַסִּיחַ, וּמֵאַזְּ דִּבְרַי הַרְבֵּה מֵעַנְיָן זֶה מִפְּעֻלַת וְחֻשְׁבּוֹת מֵאֲמָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּסִפְרוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְהַזְהִיר מֵאֵד לְהַתְמִיד וְלְהַגִּיחַ בָּהֶם, כִּמְבֹאֵר בְּמָקוֹם אֲחֵר. וְגַם זֶה נִקְלַל בְּמֵאֲמָר הַגְּדוֹל בְּעֵנְיָן "סִפְרוֹ כְּתָב אִישׁ רִיבִי" וְעַנְיָן שֶׁכָּבֵד יֵשׁ כְּפֹה סִפְרִים עֲקָשׁוּ וְגַם עֲתִידִים לְהִיּוֹת עוֹד כְּפֹה סִפְרִים וְכֵלִם צְרִיכִין לְהַעֲוֹלֵם, וְצְרִיכִין לְהֶאֱמִין בָּהֶם וְלִלְמַד וְלְהַגִּיחַ בָּהֶם וְלְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּחֻשְׁבּוֹת גְּדוֹל וְכוּ', וְכֵן הַצְּדִיקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֲמוּנָת חֻכְמִים בְּשִׁלְמוֹת צְרִיכִין גַּם כֵּן לְהַתְחַזֵּק וְלְהֶאֱמִין בְּעֵצְמוֹן, הֵינּוּ בְּהַחֲדוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם עֲצָמוֹן מְחַדָּשִׁין וְלְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּחֻשְׁבּוֹת וְכוּ'.

וּמִכָּל הַמְּבֹאֵר לְעֵיל נִרְאָה לְעֵנְיֹת דַּעַתִּי, שֶׁהַמְּאָמֵר הַזֶּה הָיָה אֶצְל רִבְצוֹ זַ"ל כְּעֵינַי צִוְּיָה לְאֲנִישׁ הַמְּקַרְבִּים אֵלָיו זַ"ל, אֵיךְ שֶׁהָיָה הַהֲתַבְּהוּת אַחֵר פְּטִירָתוֹ זַ"ל בְּעֵנְיָן הַהֲתַקְרְבוֹת אֵלָיו זַ"ל, וְרַמְזוֹ לָהֶם שֶׁהַעֲקָר הוּא לְהַתְחַזֵּק בְּאֲמוּנַת חֻכְמִים בְּאֲמַת וְלִבְלֵי לְסוּר מִדְּבָרֵיהֶם יְמִין וְשְׂמָאל, וְעַל דִּי זֶה זֹכִינַן

הַדָּרֵךְ כִּיצַד רְבִינוּ מִמְּשִׁיךְ לְנַהֵל אֶת עַדְתּוֹ לְאַחֵר הַסְתַּלְקוֹתוֹ, הֵיא בְּעֵינֵיךְ בְּאִמְצָעוֹת שְׁלוֹשֶׁת דְּבָרִים:

- א. ספריו הקדושים.
- ב. התלמידים שבכל דור.
- ג. הציון הקדוש.

במאמרנו זה, נתחיל לבאר בס"ד את ענין הספרים הקדושים אשר השאיר רבינו ברכה אחריו, ואשר על ידם הוא מנהל את קהל עדתו.

מה הייתה צוואתם של רבינו ומוהרנ"ת?

לאחר שחלה רבינו בקיץ תקס"ז, החל לדבר מהסתלקותו הקרבה ובאה, והכין את אנ"ש כיצד עליהם להתנהג לאחר הסתלקותו. בתקופה זו, החל לדבר לראשונה על הרפסת תורותיו, ועל עוצם מעלת הלימוד בהם.

בראש השנה של שנת תקס"ח, אמר את התורה הידועה "חרי רבי שמעון" (ליקוטי מוהר"ן, סא) ובה גילה את סוד כתיבת הספרים, ושעל ידי אמונת חכמים ניתן להוציא מתוכם משפטי אמת והנהגות ישרות. כשבשנה זו אכן נדפס לראשונה הספר "ליקוטי מוהר"ן", אשר ממנו אנו דולים עד עצם היום הזה משפטי אמת והנהגות ישרות.

וכך כותב הרה"ק מטשעהרין, בספרו "פרפראות לחכמה", על תורה זו:

אם לא תדעי לך... צאי לך בעקבי הצאן

"התזונני דררכי גנותיך הראשונים ולכי דררכיהס"
(י"ט)

מאמר ג' / הספרים (א')

על גודל נחיצות הדפסת הספרים והלימוד בהם, כשבתוך דבריו אמר כך:

גו, אז עקרא הסופר גייט אנועק, און טרייף-פסול איז זיך מתגבר אזוי פיל ווי סע היינט דא אלפים ורובות טרייף פסול, נאר איך האף, אז איין בלעטל פון ספרי רבינו נועט זיין א תקון אויף אלדינג! גו, זאג איך איך אן, אז אייער עובדא זאל זיין, איר זאלט דרוקן די ספרים, סע זאל זיין 'פוצו מעיגותיך חוצה'. איר זאלט זיין שטארק מיט געלט און מיט רצון און מיט טרחה.

= לשעזרא הסופר מסתלק וטרייף-פסול מתגבר, כמו שיש היום אלפים ורובות טרייף-פסול. אבל אני מקוה שדף אחד מספרי רבינו יהיה תקון על הכל! גו, אני מזהיר אתכם שתדפיסו את הספרים, שיהיה 'פוצו מעיגותיך חוצה'. שתהיו חזקים בכסף וברצון ובטרחה.

(עלים לתרופה, שם)

כשבצוואתו זו הוא מחדד שוב ושוב, שהדרך כיצד ימשיך רבינו לנהל את עדתו היא דרך ספריו הקדושים.

וכך כותב הרה"ק מטצהרין, בהמשך דבריו דלעיל:

ויותר יש לברך בזה מעגן די הפתיחה ודי הסמיכה, פי הרב רבי נחמן ז"ל היה פתח וסופר גדול וחבר ספרים הרבה, וגם כתב קמעט כל חבוריו הקדושים של רבינו ז"ל, ורבינו ז"ל בעצמו אמר עליו שיש לו חלק גדול בהספר לקוטי מוהר"ן, וכמעט שכל הספר הוא שלו (היגו על די הגעגועים והתשוקות גדולות ותזקות מאד שהיו לו לשמוע חדושי תורה מרבינו ז"ל, וגדל זהירות וזריזות השתדלותו בזה לכותבם ולהעתיקם).

ושמעתי מפיו הקדוש בפרוש, שכל חיותו והתחזקותו בעבודת ה' אחר פטירת רבינו ז"ל, הוא רק על די הפתיחים שצנה עליו רבינו ז"ל למדש תמיד חדושי תורה ולכותבן בספר. וגם נשמע מפיו הקדוש שחוקר הרבה בדעתו במה לזכות את העולם ולהאיר להם קצת מהרשימה הקדושה שקבל מרבינו

להוציא משפטינו לאור, הינו שיקבל וילמד מכל הלמודים שלומד משפטי אמת והנהגות ישרות איה להתנהג, הן לעצמו הן לאחרים המתנהגים לפי דעתו, אשר זה עקר מטרת כוננת מעלת ההתקרבות לצדיקים... ורבינו ז"ל רמז בקאן שעל ידי שלמות אמונת חכמים זוכין להוציא משפטי אמת מהלמוד בספרים קדושים לבד גם פו, וכן זוכין על ידי זה לעצה שלמה.

(פרפראות לחכמה, סימן סא, אות י-יא)

כמה נפלא לגלות, שגם מוהרנ"ת, טרם הסתלקותו, עסק בתורה זו וחדש עליה את חידושי האחרונים (ליקוטי הלכות, ראש חודש ז"ל, ואף הוא, בצוואתו, הרבה לדבר על הדפסת הספרים והלימוד בהם.

והרי כמה שביבים מצוואתו, בימיו האחרונים עלי אדמות:

ובמוצאי שבת קדש פרשת מקץ נכנס לשלש סעודות ואמר תורה על פרשת מקץ, ובסוף התורה אמר פרוש על משנה "עשה לך רב וקנה לך חבר", ואמר כך: "עשה לך רב", ואם אין אתה יודע מי הרב, "וקנה לך חבר", פרוש תתחבר את עצמך להקלמוס. ואמר בזה הלשון: מען דארף זיך מקרב זיין צו איין רבי, און אז סע גיט דא קיין רבי איז מען זיך מחבר צו דער פוען = צריכים להתקרב לרבי, וקשאין רבי מתחברים לעט!

(עלים לתרופה, מכתב ההסתלקות)

כשכוונתו על הספרים [הנכתבים בקנה ועט], וכפי שהעלה זאת גם על הכתב בימים אלו, בחידושי הנדפסים בליקוטי הלכות:

וזה: "עשה לך רב וקנה לך חבר", ומובא בספרים שמרמז על הקנה והקלמוס שהוא חבר להתלמיד חכם שיתקיימו דברי התורה על ידי זה. וזה "עשה לך רב", ואם אינך יכול למצאו, התקון על די "וקנה לך חבר", היגו על די הספרים הקדושים הנכתבים בקנה תחבר אותם אליך ותעין בהם היטב, תוכל לידע מי הוא הרב האמת. כי עקר התקון על ידי רבוי הספרים.

(ליקוטי הלכות, ראש חודש ו, נה)

ביום הסתלקותו, ערב שבת קודש ויגש, עשרה בטבת, הוסיף לדבר

א. וכפי שצוין שם: "אמר המסדר: מתיבת ג' עד כאן וגם ענין חול המועד המובא באות נון, כתב מוריני ורבינו בעל המחבר הזה, ב' ימים קודם הסתלקותו בעת חולשתו הגדול, אף על פי כן התגבר בכל כוחותיו וכתב מה שהשיג אז, כי זאת ראינו עין בעין שמוחו היה דבוק בהתורה עד הרגע האחרונה של הסתלקותו שנסתלק ביום ו' ערב שבת קודש פרשת ויגש עשרה בטבת שנת תר"ה לפ"ק".

ב. לשון מוהרנ"ת המדויק, הוא כפי המצוטט בהמשך המכתב: "אם אין רבי", היינו לאחר הסתלקותו של הרבי, כשאינו חי בפשיטות.

ג. ביטוי לריבוי הזהומה והכפירה - הטריפה והפסולה - המציפה את העולם.

ז"ל, ונתברר לו שהוא רק על ידי שיכתוב ספרים רבים בענין זה ויפיצם בישׂראל וכו', שכל זה הוא על ידי בחינת י"די הנתיבה' כז"ל. ובאמת כל הכח הזה של י"די הנתיבה' שלו, הכל הוא רק בלח ההארה הגדולה של הרוח חכמה שהאיר עליו רבנו ז"ל על ידי בחינת י"די הסמיכה', שזה בחינת "כי סוף משה את י"די עליו".

... וכן תבין דבר נפלא ונעלם בהנהגת השם יתברך והשפעתו הקדושה, מה שפסירתו של הרב רבי נתן ז"ל בעצמו, היה בעת עסקו לתרגם חידושי תורה על מאמר זה של י"די רבי שמעון הנ"ל, הנינו בעת שעסק לתרגם להלכות ראש חודש הלכה ז', ולשם מוכן גם כן הרבה מהנ"ל, ועין שם גם מענין י"די הסמיכה וידי הנתיבה וכו'. כי אחר פסירתו ז"ל צריכין להשתדל ביותר לילך עם מאמר י"די רבי שמעון הנ"ל, ולקיים בכל הכתוב כז"ל.

(מרפאות לחכמה, סימן סא, אות יח)

כך גם מסכם זאת רבי אברהם ב"ר נחמן, בלשונו הקצר והעמוק, בביאורו על תורה ס"א, וכותב:

אדמו"ר ז"ל גלה והמשיך תפוח השקנה הזאת, בראש השנה הראשון כשהגיע עליו הפתלה שבקפלה מאתה, והפליא להמשיך בה סמיכה לתלמידו מוהר"ת ז"ל וכמוכא מזה בספר פריארות לתלמודו, ותפוח הנתיבה ותהפוכה לספרו שודפס בשנה הזאת. וגם אחר כך ביום הסתלקותו, סבב השם יתברך שנשמע לתלמידו מוהר"ת ז"ל הנ"ל, בצעקתו ותפלתו 'הושענא אבן שתיה' וכו'. וכן אחר כך בשומקום ימי תלמידו הנ"ל הייתה הסתלקותו בהשגת התורה הזאת, והרבה להתהיר אז מאד על מצות התפילה והקמיכה, כמאמר הנתיבה הנ"ל, עשות ספרים הרבה אין קץ.

(ביאור הליקוטים, סימן סא, אות מז)

ואכן, זו הייתה הצוואה שעברה לדורות, עד לימינו אנו, לפיה: הנהגתו של רבינו הקדוש, "צדיק הדור", מתבצעת באמצעות ספריו הקדושים

והיה גם הסיבה מדוע לא חיפשו מעולם חסידי ברסלב מנהיג חדש - אף מתוך חסידי ברסלב - שכן, היה ברור להם שרבינו הקדוש בעצמו, הוא זה שממשיך ללוות אותם על כל צעד ושעל באמצעות ספריו הקדושים, ולא נותר להם אלא להגות בהם בהתמדה.

וכלשונם הבהיר של רבי לוי יצחק בנדר ורבי שמואל שפירא זצ"ל, במכתבם הידוע לכלל אנשי [אשר חלק ממנו ציטטנו במאמרנו הקודם]:

וזוה סוד כל קיום חסידות בקרלב עד היום הזה, אשר כל העולם מתפללים על זה מאד איך אנו מחזיקים מעמד, וחסידות בקרלב נמשכת מדוד לדוד מבלי שיהיה לנו רבי ומנהיג המלביש בגוף פנהוג בכל צדו החסידים. אמנם זהו סוד כל קיימנו, כי כל חסידות בקרלב עומדת על יסוד זה, ודברי רבי נחמן טולקשינער ז"ל במקתבו "ויכבר מנח כלל

בדינו אשר פעת הוא הצדיק שבדור, אדוננו מורנו ורבנו וזכר צדיק וקדוש לברכה". וצדיקי שכיוי יתיר בעלמא בטר דאסתלקו. וכל דברי של רבנו ז"ל חיים וקיימים ועומדים לנגד עינינו כאלו רבנו עומד ומצוה לנו מה לעשות כהיום הזה. כי דברי ועצותיו של רבנו הקדוש פוללים כל הנפשות מריש כל ורגין עד סוף כל ורגין, וכל הדורות עד משיח צדקנו, וכמו שאמר רבנו "איך האב מיה שוין מיינע אויגן אויס גיקוקט אויף איסקלין באוונדער" [= בעיני קבר הסתפלותי על כל אהר בנפרד]. ובכל מה שלמד והורה אותנו, יש בהם וי לכל אהר ואהר אם רק יקיים אותם באמת ובתמים, ויזכה בהם ודאי לתקון נפשו לנצח.

ובכן, אהובי היקרים, חזקו ואמצו וצאו לכם בעקבי הצאן, ולכו באותן הנתיבות והדרכים אשר צעדו בהם אנשי בכל הדורות. עשו לכם פתות פתות, ללמד בצותא בספרי רבנו הקדוש ובספרי מוהר"ת ז"ל, כאשר בקש והתחנן רבנו הקדוש מאתנו להיות דברי קרובים אלינו יומם ולילה, וללמד ולהתעסק בדברי הקדושים עד שיהיו חקוקים על לבכם לילך ולהתנהג ולחיות על פי דברי הקדושים באמת ובתמים לטוב לכם כל הימים.

(תמימי דוד, מכתב קל)

הספרים שיש בהם הכל!

וכשהאדם אכן נצמד לספרי רבינו הקדוש, והוגה בהם בהתמדה - הרי הוא מקבל שפע של עצות והדרכה ברורה לכל ענייניו.

וכפי שמוהר"ת חוזר ומדגיש בדבריו שוב ושוב: בספרי רבינו נמצא כל מה שהאדם וקוק לו

בהקדמתו לליקוטי מוהר"ן הוא כותב:

אין שום דבר מאנה וקדושה ועצה טובה הנצרך לכל אדם שבעולם בכל דרך ודרך שלא נזכר בספר הקדוש והנורא הזהו כי מאד עמקו מהשבותיו, כי הוא מדבר מפליליות הכל בכל ובקרט, כולל כל העולמות וההדרגות שבעולם של כל אדם, פסטן כגדול, מן ראשית גדות הקריאה שהוא תחלת האצילות, עד תכלית גדות הפרקו של עולם העשייה הנשמי שהאדם עומד עליו, כל אהר ואהר לפי מקומו ומדרגתו באותה השעה והזמן, מן הגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים.

(ליקוטי מוהר"ן, הקדמה)

כך גם בהקדמתו לספר "ליקוטי עצות" - בו הוא מסכם את העצות היוצאות מתורתו של רבינו ומסדר אותם לפי נושאים - הוא כותב בהחלטיות:

מי האיש הנחפז חיים, מי המבותר בחיים ונחיים. מי הקס על נפשו באמת, מי לה', ישים לבו אל החבור הקטן הזה, מעט הכפמות ורב האזכות ... לכו חזו מפעלות ה', שימו לבבכם לדברים האלה, כי הם דברים העומדים ברומו של עולם. דברי אלקים חיים ומלך עולם. דברים המסיין את כל הנפשות מספן

ד. ואף מוסיף רמז נפלא על כך שבימו האחרון של רבינו שמע אותו מוהר"ת אומר את תפילת ההושענות, "הושענא אבן שתיה", אשר ע"פ המבואר בתורה ס"א, ה"אבן שתיה" הוא סוד השכל הכולל, אשר בכללים בתוכו על ידי ריבוי הספרים.

ועד גדול, מרום כל דרגיו עד תכלית מדרגה המתחננה. אין דבר עצה קדושה נעלם ממך אשר לא תמצאנה בספר הזה, וכל אשר תשאֵלך נמשך לא יאצל ממך הקרה הנקטן הזה!

(ליקוטי עצות, הקדמה)

וכך גם במכתביו, מתיר מוהרנ"ת באנשיו שוב ושוב, שהספרים הקדושים שהשאיר רבינו ברכה אחריו, יש בהם די סיפוקם של כל בני האדם עד לביאת המשיח, וההוגה בהם ימצא את כל הנצרך לו.

והרי כמה ציטוטים ממכתביו:

ספרי רבנו זכרונו לברכה, כבר מבאר בהם מה שיש בו לכל אחד ואחד לפי מדרגתו לפי מקומו ושעתו, בשבתו וביתו ובלכתו בדרך. אין כל דבר נעלם ממך אשר לא תמצאנו בספרים הקדושים והנודאים, אם תעין בהם בכל לב באמתו. הפך בהם והפך בהם ומהם לא תזוע שאין לה מדה טובה מהם.

(עלים לתרופה, מכתב יז)

פוק עין ותשיב בספרי רבנו זכרונו לברכה כל אשר תשאֵלך נמשך! עצות, והנהגות, ודרכים בעבודת ה'. הפך בהם והפך בהם, ומהם לא תזוע, שאין לה מדה טובה מהם.

(שם, מכתב חז)

ספרינו מצויים בדרך - הפך בהם והפך בהם, ותמצא התחננות וישועות ונחמות על כל אשר עובר עליך.

(שם, מכתב קצא)

וזאת לא רק לגבי עצות בעבודת השם, אלא גם בכל הנהגות החיים, בכל גיל, בכל שעות היממה, בכל מצב, בכל תחום ובכל נושא גשמי כרוחני, כשההצלחה בחשיפת אותם עצות ואורחות-חיים המסתתרות "בתוך תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הקדושים" - אם בסיוע ההבנה ואם בכוחה של האמונה - היא "כל ישעו וכל הפצו וכל מגמתו" של רבינו, וכלשונו של מוהרנ"ת:

כי כל ישעו וכל הפצו וכל מגמתו שתזכו לילה עם דבריו, הינו לקימם כפשוטם, ולהבין דבר מתוך דבר, ולמצא לעצמו עצות בכל יום ובכל עת בכל מה שעובר על האדם בכל עת וזמן, ביים ובליילה, בשקבו ובקומו, ובלקתו בדרך, בישי גסריו, ובימי בחרותו ובימי זקנתו מתחלתו ועד סופו, הן בינו לבין עצמו, הן בהנהגתו עם ביתו ואשתו ובניו, ובהנהגתו עם בני אדם הקרובים ורחוקים האהבים והשונאים חס ושלום וכו' וכו' - אין דבר ואין ענין שלא נכל להוציא ולמצא לעצמו עצות נבונות ודרכים ישרים בכל דבר איה שהוא, בהחינת ריידה חס ושלום, ובהחינת עליה, בכל מיני דרגות וענינים שהאדם עומד בהם.

ומי שמבין קצת מהן - מבין, ומי שאינו מבין או אפילו המבין קצת כשמגיע לענין שאינו מבין - צריך להאמין תמיד שבודאי נמצאים אלו הענינים שעוברים עלי ועל כל העולם, וכל מה

ששומע בני אדם מדברים - בודאי הכל נמצא בתוך תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הקדושים! ועל ידי האמונה יזכה למצא גם כן לפי שכלו ומדרגתו, כי מאד מאד עמקו מחשבותיו, והכל יכולים להחיות עצמן על ידם בחיי עולם לנצח נצחים. אשרינו שזכינו לכל זה!

(שם, מכתב קנג)

ואכן, לאור דברים אלו, צעדו כל אנשי מאז ועד עתה, כשברור להם שאת כל מבוקשם ניתן למצוא בספרי רבינו ותלמידיו, ועל כל ספק ושאלה בחייהם, התייעצו עם "צדיק הדור" באמצעות ספריו הקדושים.

כך גם התיררו בכל שואלי עצתם, שהפתרון לכל מצוקותיהם נמצא בספרי רבינו. וכפי שכותב רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה במכתבו לאנשי שבצפת:

אין לנו כי אם להתמיד בספרי הקדושים, ולהאמין שכל ספרי הקדושים נצרכים לנו להחיות נפשנו ולהמתיק כל הדינים מעלינו ... כי אין לי עצה אחרת ליעץ אתכם, כי בכל העצות שבעולם הם מערבים בעשנים סרוחים. ועצת השם לעולם מעמד, וצדקתה צדק לעולם ותורתה אמת. והם - הספרים הקדושים - כלם הם עצת השם. על פן ידירי, אחי אהובים, חמלו עליכם והצילו בחשק חדש גרצון חדש ועסקו בספרי רבנו ויל ותלמידיו הקדושים.

(נתיב צדיק, מכתב כח)

ומעתה:

מן הראוי לה אהובי חביבי, ששעל כל פרט ופרט מסמקתיהך המתעוררים אצלך מזמן לזמן, תעין עליהם בספרי רבנו הקדוש אדמו"ר הנגמ"ח זצ"ל, ובפרט בספרי ליקוטי עצות וספר המדות הערוכים על פי סדר הא"ב, וכלולים מכל טוב לבית ישראל, כל העצות הקדושות על כל דבר שבעולם הנצרך לאיש הישראלי אשר תשקו וכספו להשם יתברך. הלא כל המדת ישראל לסניף, תדרשם ותמצאם, תחסם ותעגדם על ארבותיה ותשימם עטרה של ראשך, ותמצא מרגוע לנפשך והשהויה השוקקה לדבר ה'.

(שערי צדיק, חלק א, מכתב יב)

האם יתכן מצב שקיימת בעיה או ספק מסוים, שהפתרון שלה לא נמצא בספרי רבינו?

בטרם נמשיך, ברצוננו לחדד את הדברים:

כשאנו אומרים שרבינו הקדוש הוא "צדיק הדור" גם בדורנו אנו, בהכרח שכל אדם באשר הוא שם, יכול למצוא עצה ותושיה בספריו

של רבינו. אחרת, אין די לנו ברבינו ועלינו ללכת ולחפש 'צדיק' חדש....

כך שאם אנו מאמינים ברבינו הקדוש שהבטיח "האש שלי תוקד עד ביאת המשיח" (מיי מוהר"ן, שו"ממנו לא יהיה חדשות עד משיח צדקנו" (שיר ידירות לר"י ברייטער הי"ד) - בהכרח שלא יתכן מצב שבו ניפגש בבדיקה או ספק שאין לה פתרון בספרי רבינו.

וכפי שמחוד זאת רבי גדליה קעניג במכתבו, וכותב:

וְכַבֵּר אִמֵּר רַבְּנוּ הַקֹּדֶשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ עַד מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ שֶׁיָּבֹא בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ לֹא יִהְיֶה חֲדָשׁוֹת, הֵינּוּ שְׂלֵא יַעֲמֹד שׁוּם אֶחָד בְּדוֹר מִהַדְּרוֹת שְׁאַחֲרָיו עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ לְגַלּוֹת תְּקוּנָתָם וְחֲדָשִׁים שֶׁהוּא לֹא גָלָה אוֹתָם. כִּי כָּל מִה שֶׁנִּצְרָה לְכָל הַדְּרוֹת הַלְּלוּ, לְכָל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם בְּכָל הַיּוֹר וְדוֹר בְּכָל דְּרָגָא וְדָרָגָא, מִן הָאָדָם הַגָּדוֹל שֶׁבְּגְדוּלָתוֹ עַד הַקָּטָן שֶׁבְּקִטְנֵי, וְאִפְּלוּ הַמְּצַחִים לַמַּשָּׁה לַמַּשָּׁה בְּעֵשֶׂר כְּתָרִין דְּמִסְאָבוּתָא אֲשֶׁר יָרְדוּ בְּעוֹנוֹתֵיהֶם עַד הַשְּׂאוֹל תַּחֲמוּת וּמַתְחָתוֹ, לְכָל יְעוּרָר וְיִקְיץ וְיִתְּנֶה בְּקִגְלוֹתָיו וְרַפּוּאוֹתָיו שֶׁהֵכִין, הַנְּמַצָּאִים בְּדַרְשׁוֹ וּבְשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים. כִּי אֵין שׁוּם דְּבַר מְצֻנָּה וְקַשְׁיָה וְעֵצָה טוֹבָה שְׂלֵא יִזְכֵּר בְּסִפְרֵיו הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים, כִּי מְאֹד עֲמָקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו עַד אֵין סוּף וְאֵין מִקְלִית, כִּי הוּא רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם וְיָרַד לְסוּף דְּעוֹתֵיהֶם וְחִבּוּנוֹתֵיהֶם וּמִדּוֹתֵיהֶם וּצְפוּנוֹתֵיהֶם, וְהִכִּין בְּעַד כָּל מִה שֶׁנִּצְרָה לָהֶם תְּמִיד, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּדִי צָרְכוּ בְּשִׁלְמוֹת.

הַגֵּעַ בְּעֵצָמָה, שְׂאֵלוּ הַחֲסִיר לְדַשַׁת אִמִּילוּ פִּרְס קָטָן שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא תִּהְיֶה מְכִין בְּעֵבֹרוֹ מִה שֶׁנִּצְרָה לוֹ בְּזַה לְתַכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, נִמְצָא שֶׁהֵלָה נִצְרָה לְתַרוּפָּה חֲדָשָׁה שְׂלֵא נִמְצָא בְּסִפְרֵיו, וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ הַמְּרַחֵם עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו וְחֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נְדָח, בְּנֹדָאֵי שְׁצָרֵי לְגַלּוֹת עַל יְדֵי אֵיזָה צְדִיק תְּרֻשׁוֹת עֹבֵר הָאָדָם הַזֶּה. וְאִם רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ יוֹצֵא נִמֵּר אִמֵּר שְׂלֵא יִהְיֶה תְּרֻשׁוֹת עַד מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, בְּנֹדָאֵי שֶׁהֵלַל נִמְצָא בְּסִפְרֵיו הַקְּדוּשִׁים.

ובזה נתברר אצלנו כי הוא הוא הצדיק שבדור זה ממש, ואלי אגבנו צריכים. ואין לנו אלא למתח ספריו הקדושים ולהגות בהם, ולחפש בהם חפוש אחר חפוש עד שנזכה למצא בהם מה שאגבנו צריכים לעצמנו עתה, כל אחד ואחד לפי בחינתו.

(שערי צדיק, מכתב קד)

אמור מעתה:

אין, ולא תהיה, שום בעיה וספק בעולם, שאין לה פתרון ותשובה בספרי רבינו. מה שנשאר לנו, זה רק לחפש ולמצוא.

כיצד מוצאים את העצה?

אמנם, לא כל העצות כתובות בגלוי.

מלבד העצות הגלויות שבספרי רבינו - אשר כדי למוצאם, יש ללמוד ספרי רבינו בהתמדה ובתשומת לב - נמצאים בהם גם שפע

של 'עצות עמוקות', המסתתרות במעמקי התורות השיחות והמעשיות, וממתינים על הלומד שיחפש אחריהם ויגלה אותם.

וכלשונו של מוהר"ג:

צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בְּשִׂיחָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת: לְפָנָיו ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ, עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וְיִחַפֵּשׂ רוּחִי, וְלִהְרַגִּיל עֲצָמוּ לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, לְדַבֵּר אֲמִתּוֹת הַעֲצוֹת שֶׁבְּכָל הַתּוֹרוֹת בְּפִיו, וְלִחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ שֵׁם עוֹד עֲצוֹת עֲמֻקּוֹת שְׂאֵינָם מְבֹאָרִים שֵׁם בְּפִרוּשׁ!

(ליקוטי הלכות, גיבנה ה, כא)

ומתקדרין מן המתקדרין מוסיף והולך, הינו כי אינו מספיק להם מה שמאירים ומלפדים תורת רבם בעצמה לאחרים אף גם הם מוסיפים והולכים בכל יום לחדש גם מעצמם חדושי תורה אמתיים המביאים לידי מעשה והם חותרים ומגלים עצות עמוקות מה שאינו מבאר בפרוש בדברי תורתו של רבם שעל ידי זה מחזקין את חבריהם ומעוררים אותם לעבודת ה' יתברך, שכל זה הוא בחינת 'מוסיף והולך', בחינת תוספת אור התורה, בחינת חדושי תורה שמחדשים בעצמם מתוך דברי תורתו שקבלו מרבם האמתי.

(ליקוטי הלכות, נזיקין ה, לה)

אי לכך, דווקא לאחר הסתלקותו של הצדיק - כשאין אנו יכולים לגשת אליו ולהתייעץ אתו ישירות - עלינו להתחזק ביתר שאת ויתר עז, לעיין בתורותיו ולחפש אחר העצות העמוקות המסתתרות בהם.

כי אז אחר הסתלקותו הוא בחינת שקיעת החמה, כמו שדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּרָנָם לְבָרְכָה עַל פְּסוּק "תָּרוּחַ הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ", עַד שֶׁלֹּא שָׁקְעָה שְׁמֶשׁוֹ שֶׁל עַלֵי וְכוּ'. נִמְצָא שֶׁהַסְּתַלְקוֹת הַצְּדִיק הוּא בְּחִינַת שְׁקִיעַת הַחֲמָה. וְאֵין יוֹצֵא צְדִיקִין לְהַתְּבַר מְאֹד מְאֹד לְעַסֵּק וְלַעֲשׂוֹת הֵיטֵב בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהֵם כְּלֵם עֲצוֹת וְנֹרָאוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת נִפְלָא לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִילֵךְ עַל גְּדֵי וְעַל רִגְלָיו לְהַתְּקַרֵּב לְהַסְבִּיב לְהַשְׂרִידִים אֲשֶׁר הִי קוֹרָא שְׂזָה בְּחִינַת הִשְׁבִּיבָה הַקְּדוּשָׁה. כְּדִי לְחַתֵּר וּלְגַלּוֹת הַעֲצוֹת עֲמֻקּוֹת מִתּוֹךְ אֲדָל הַחֲשָׁךְ מִה שְׁצָרֵי כָּל אֶחָד לְשֵׁי בְּחִינָתוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עַתָּה.

כי מבאר במדרש תנחומא פרשת בהעלתך, שהצדיקים נקראים 'בעלי אספות', מתמת שעקר גיעתם בתורה הוא אחר שנאסף הצדיק. כי בתויו היה יכול לשאל אותו כל ספוקותיו, אבל עתה ממי לשאלו וצריה להתיעצ בעצמו להבין עמוקות תורתו הקדושה של רבו. וזהו בחינת שהנלקת גר הנבזה, שהוא המשכת אור התורה וכו', הוא משתשקע החמה, הינו לאחור הסתלקות הצדיק שאז צריכין התלמידים והנלומדים אליהם להתחזק ביותר בלמוד ועיון היטב בתורתו הקדושה, שזוהו בחינת למוד הישיבה הקדושה כדי לחתור משם העצות העמוקות לכל אחד נראוי לו בכל עת.

(שם, מה, וכפי שהובאו הדברים במאמרינו הקודם)

ויגיעה וחתירה זו בספרי רבינו הקדוש, בחיפוש אחר העצות

העמוקות שבדבריו - היא היא החיפוש האמיתי אחר רוח קדשו של הצדיק האמת, וכלשון מוהרנ"ת:

כי הצדיק מסתתר בכל פעם מהעולם מזמת הקולות ונתרחק מהם הרבה, עד שקשה להם לקבל ולינק מאורו הגדול כי אם על ידי יגיעות ובקשה וחיפוש הרבה. וזה גם בסניי, מכל שכן אחר הסתלקות לעלא ולעלא, צריכין לחפשו ולבקשו יותר ויותר; לסקל ולחפש בתורתו הקדושה ולידו בדרכיו ואורחותיו הקדושים, ולבפש ולהתחנן הרבה לפני ה' ותברך עד שיריד דמעות הרבה עד שישפך לבו כמים לפני ה', עד שיזכה למצא ולהשיג פנימיות פונת תורתו הקדושה שזהו בחינת הצדיק בעצמו! כי עקר הצדיק הוא תורתו הקדושה ששם גנוח רוח הקדש שלו.

(ליקוטי הלכות, שלחין ת, יב)

כמו כן, לא תמיד מוצאים את העצות במישרים, לפעמים לומדים ומשגנים את דיבוריו של רבינו, ובשעת מעשה לא מרגישים כיכבנחיצות הדברים ותועלתם. אך בבוא הזמן הנכון, כאשר נצרכים לאותו דיבור, מתעורר הדיבור ופועל את פועלתו.

וכפי שאמר רבינו בעצמו:

לפעמים אני מדבר איזה דבור לאיזה אדם, ואין הדבור עושה פעלתו עד לזמן רחוק. כמו שיש קשונתנין איזה סמים לרפואה; לפעמים הפס עושה פעלתו ומועיל מיד, ולפעמים צריך הפס לשהות בתוך האדם איזה זמן ואחר כך הוא עושה פעלתו. כמו כן, יש דברים שהוא מדבר שהם מנחים אצל האדם ואינם מעוררים אותו עד לזמן רחוק, אבל סוף כל סוף יעשה הדבור פעלתו ויעיל בודאי.

(שיחות הרין, רח)

כמו כן, במרוצת הזמן מתחיל האדם להבין, לא רק את הדיבורים עצמם, אלא גם את הרמזים שבהם.

וכשהוא מאמין בהצדיק ונותן עיניו ולבו על דברי הצדיק, על כל דבור ודבור, פי מאמין שכל דבריו אמת וצדק, ובכונה מכונת. אזי אחר כך, כשבא לביתו, כל מה שיאדע אותו, הוא מסתכל היטב על כל דבר שיאדע לו, ומבין למפרע בדברי הצדיק שדבר עמו בהיותו אצלו, שזה הייתה פונת הצדיק שרמז לו בתוך דברים שדבר עמו. וכן כל דבר ודבר שישמע לו, הוא מוצא הכל בדברי הצדיק למפרע, שרמז לו שיהיה פן.

(ליקוטי מוהר"ן, קפו)

מי ששוקד על דלתי תורת רבינו, ונותן עיניו ולבו על דברי הצדיק, על כל דיבור ודיבור - אזי כשהוא חוזר לעסקיו וענייניו, ונפגש בחיי היום יום עם מצבים ואתגרים שונים - הרי הוא נזכר בדברי הצדיק ושואב מהם חיווק וההרכה.

הוא מבין לא רק מה אמר לו רבינו, אלא גם מה רמז לו. ורמזים אלו הם עיקר תיקונו של בן המלך... וכדברי רבי אברהם ב"ר נחמן:

וגם אחר כל דבריו שכתב שם בזה, צריכים לצרף עוד לזה מה שמוכא במקטביו הקדושים, ומוכא מזה גם בספרי הלכותיו, שכל דבור ודבור שאדמו"ר ז"ל ירנו וילמדנו, עוד רמז לנו להבין מעצמו, על ידי רמזי ידי חכמתו הקדושה החלוקים גם היום בספרי הקדושים. וכמוכא מזה בהפעשה של הבנים שנחלפו, שהתקון של הבן מלך - שהוא מרמז על כל אחד מישראל, כמוכא בלקוטי הלכות ברפת השנור הלכה ג' - לא היה רק כשנעשה מבין דבר מתוך דברי.

(מכבי אור, ששון ושמוחה, הערה ג בסופו)

סוף דבר הכל נשמע:

רבינו הקדוש, ממשיך לנהל ולהדריך אותנו באמצעות ספריו הקדושים, וככל שנרבה להתמיד בהם, כך נמצא בהם עצות נפלאות, גלויות ונסתרות, לטוב לנו כל הימים.

ובמיוחד, אם נזכה ללמוד בהם בקביעות, דבר יום ביומו, חוק ולא יעבור - ניווכח לראות עין בעין, כיצד רבינו מדריך אותנו על כל צעד ושעל, ודואג להאיר לנו את העצות הנצרכות לנו דבר יום ביומו. וכדבריו של רבי גדליה קעניג במכתבו:

כשזוכים ללמד ספרי רבינו ז"ל כסדר בקביעות, אז רואים עין בעין נוראות ונפלאות התגלות הרוח הקדוש שבספרינו הקדושים בכל פרט ופרט, פי מוצאים בהם בכל פעם כל הנצרך לנו באותה העת ובאותה השעה, מפש כאלו רבינו חי איתנו ויודע כל הנעשה איתנו בגשמיות וברוחניות על כל צעד ושעל, ומורה לנו בכל עת ובכל שעה העצה הנכונה לטוב לנו כל הימים.

(שערי צדיק, חלק ב, מכתב נב)

במאמרינו הבא נבאר בס"ד רובר עמוק ופנימי יותר, בהתקשרותנו לרבינו באמצעות לימוד ספריו, ובקבלת העצות ממנו דרך הספרים.

מכתב מגאון עוזנו מוהרנ"ת זי"ע

"אהובי, בקשתי מ נפשך, כי השמחה

בנפלאות ההשגחה הגיע לידינו
תצלום מעצם כתב יד קדשו של
מוהרנ"ת זיע"א, מכתב ששלח
לתלמידו רבי מאיר מטפליק
זצ"ל בימי חוליו, בו הוא משתתף
בצערו ומחזקו להיות בשמחה
ולבטוח ברחמיו יתברך • מוגש
בפני קוראי 'אבקשה' לרגל
הילולת מורנו רבי נתן זי"ע

מבית הגנזים

מאמרים,
אגרות
ומכתבים,
וחידושי תורה
בלתי ידועים

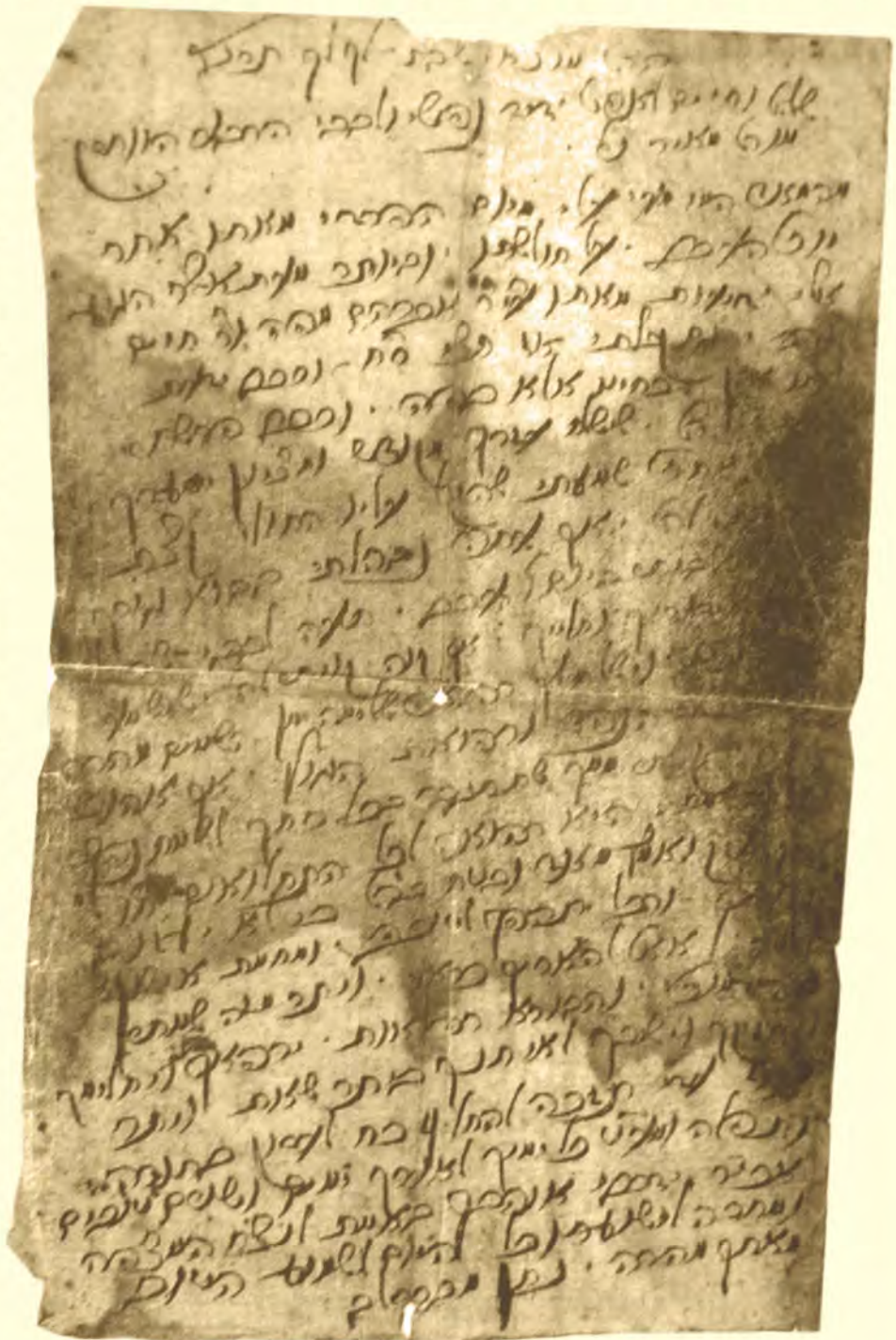
מך שתגבר בכל כהך לשמה היא רפואה לכל התהלואים

ב"ה מוצאי שבת לך לך תר"ג
 שלו' וחיים לאהובי ידיד נפשי ולבבי,
 הרבני הותיק מו"ה מאיר נ"י

מה מאד המו מעי עלי מיום הפרדי מאתו
 אחר יום כפור העבר, על חולשתו וביותר
 מעת אשר הגיע אלי ידיעות מאתו ע"י
 ר' אברהם מפה ור' חיים מפה, גם קבלתי
 אז חצי ר"ח [=רובל חדש] וכבר ידעת
 כי אין כחינו אלא בפה, וכבר פרשתי
 שיחתי לפני ה' שישלה עזרך מקודש
 ומציון יסעודך [...] אח"כ שמעתי שהיקל
 עליו החולי קצת [...] אך עתה נבהלתי
 בבוא גיסך לכייתי ביום ו העבר תעה לכבי
 אשר [נתגבר] מכאוביך וחלייך. אך קוה
 קייתי לה' [...] וישלה לך רפואה שלמה
 מן השמים מהרה רפואת הנפש ורפואת
 הגוף.

אך אהובי, בקשתי ממך שתתגבר בכל
 כחך לשמה נפשך כי השמחה היא רפואה
 לכל התהלואים ח"ו, רק חזק ואמץ מאד
 ובטח בה' כי לא יעזוב אותך והכל יתהפך
 לטובה, ומחמת אישון לילה אי אפשר
 להאריך כראוי ויתר מזה שמתי בפי
 המוכ"ז [=המוסר כתב זה] והבורא רפואות
 ירפאך ויחלימך ויחזקך וישיבך לאיתנך
 ביתר שאת ויתר עז, עדי תזכה להחליף
 כח לעסוק בתורה ותפלה ומעשים טובים
 כל ימך לאורך ימים ושנים טובים אכ"ר.
 דברי אוהבך באמת לנצח המצפה ומחכה
 לישועתו כל היום לשמוע הטוב מאתך
 מהרה.

נתן מברסלב

”וכל ימי חייו הקדושים היינו רגילים תמיד לומר: אש

אשרי אנשיך

פרקי חיים
מתולדות התלמידים
שבכל הדורות

”והוא אתך

אוהל ציונו של
מוהרנ”ת בברסלב
(צילום: ר’ יוסף סלמה)

רי עבדיך ואשרי אנשיך העומדים לפניך השומעים את חכמתך" (ימי מוהרנ"ת א, ה)

בידיו וקרבני

העילוי מנמירוב ממשפחת גאונים
לבדו מול חומות התנגדות ♦ חיפוש
אחר חיפוש בחצרותיהם של תלמידי
הבעש"ט והמגיד הק' ♦ חלום הסולם
ושברו ♦ הפגישה שכל העולמות
תלויים בה ♦ הזעקות על גדות נהר
הבוג ♦ מסע ההתקרבות של לב
העולם גאון עוזנו מורנו רבי נתן
זי"ע אל שאהבה נפשו רוח אפנו
משיח ה' הנחל נובע מקור חכמה זי"ע

ד. ברסלבר

החותן רבי דוד צבי הגדול

שקידתו וגאונותו של רבי נתן היו לפלא, הוא נלקח לחתן על ידי הגאון רבי דוד צבי אוירבאך, המכונה רבי דוד צבי הגדול, שכיהן כרב ואב-בית-דין בקהילות שאריגראד, קרמיניץ, מוהילוב והעיירות שסביבותיהן, רבי דוד צבי שהיה מתלמידי הגאון הקדוש ה'נודע ביהודא', היה מפורסם כאחד מגדולי פוסקי ההלכה בדורו וכתב תיודשים רבים בש"ס, הלכה ואגדה, וכמו כן הסכמותיו הופיעו בספרים שיצאו לאור בזמנו.

לעולם בט"ו בשבט שנת תק"ם, בעיר נמירוב רבתי, לאביו הנגיד ר' נפתלי-הירץ שטרנהארץ. מקטנותו התמיד בתורה, דרך לימודו היה ישר, ובעוד חבריו לספסל הלימודים חיפשו להקשות קושיות, היה הוא לומד בפשטות ובבהירות, והמלמד שלו נוהג היה לומר: "מעדיף אני את ה'פשט' הישר של נת'לה, על פני קושיותיהם הנפתלות של שאר התלמידים". עוד בנעוריו, ניכרה בו גאונות עצומה במקצועות התורה, ואף היה בקי בשאר חכמות, כחכמת התכונה, חשבון ועוד.

גולת הכותרת בחייו הקדושים של רבינו הקדוש מאור עינינו, היא פרשת התקרבותו המופלאה מכל פלא של בחיר תלמידיו מורנו הרב רבי נתן. הוא התלמיד הגדול, אשר הנציח את תורתו ודרכו הקדושה לדורות עולם במסירות-נפש ובהתבטלות שאין להן אח ורע, וכפי שרבינו בעצמו התבטא: "צריכים אתם להתחייק טובה לרבי נתן, שאלמלא הוא - לא היה נשאר ממני אפילו יא בלעטיל שמות'ו (דף אחד בגניזה)". נשמתו הקדושה של התלמיד הגדול ירדה

א. חיי מוהר"ן שסט-שע.

ב. החסיד ר' אברהם שטרנהארץ ז"ל, נין מוהר"ג, כתב את אשר מקובל במשפחתם כי אמו של מוהר"ג מרת חי' לאנע "ילדה אותו בת ארבע עשרה שנים, ואביו ז"ל רבי נפתלי הירץ, היה עוד בן שלש עשרה וחצי שנה, ויש בזה כמה סיפורים, מהורתו ולידתו בקדושה גדולה, כמו מגדולי גדולי הצדיקים" (נעימות נצח, א).

ג. כת"י ר' אייוקל מבוקרסט, צפת תרמ"ט.

ד. בקונטרס 'גדולת דוד' שנכתב על ידי נינו רבי אברהם אליעזר חיים אוירבך מאנ"ש בצפת, מובא פירוט יחוסו של רבי דוד צבי הגדול. בסוף הקונטרס, מספר המחבר על אוצר כתבי-יד הנמצא ברשותו, עם תיודשים נפלאים על ששה סדרי משנה, תלמוד בבלי, תורה נביאים וכתובים, הלכה ואגדה - "כולם מרועה אחד ניתנו, מאדוני אבי וקני הרב הגאון וכו' כבוד קדושת שם תורתו, מורנו ורבינו הר"ר דוד צבי זצוק"ל". ר' שמואל הורביץ ז"ל כותב ברשימותיו: "יש לי ספר 'מגיני ארץ' שולחן-ערוך אורח חיים מודפס בעיר וויען (=וינה) בהסכמת הרב הגאון הר"ר דוד צבי ז"ל המפורסם בדורו אב"ד ור"מ בק"ק קרעמניץ והגלילות במדינת רוסלאנד בשנת תקנ"ז וחותם את עצמו בן אמ"ו הרב הגאון המנוח הר"ר ארי' לייב ז"ל". פסקי הלכה מרבי דוד צבי, מובאים בפנקס קהילת שאריגראד. ע"פ הקונטרס 'נחלת אריה' לתולדות רבי לייב אב"ד סטאינסלאב ויוצ"ח.

חיפוש אמת מילדות. נמירוב היהודית

עליו שיש לו את נשמת האמורא הקדוש אביי.
אך לא זמן רב השתעשע רבי לייב עם בנו.
ילד בן שבע שנים היה דוד צבי, כששבק אביו
חיים בהיותו בגיל ארבעים. אולם דבר מופלא
ארע; רבי לייב המנוח החל לבוא מהעולם
העליון מדי לילה וללמוד עם בנו תורהו.

כשנתיים ומחצה נמשך הלימוד בין האב
ובנו, עד שנודע הדבר בין הבריות ועורר
בקרבם השתאות עצומה. וכך היה המעשה:
כשהיה רבי דוד צבי בגיל עשר, בא בברית
האירוסין עם בתו של הגאון רבי אהרן הכהן
מבראדי, בן בנו של הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ
אב"ד פוזנא בעל 'סמיכת חכמים'. ויהי ביום
אשר אירס בק"ק בראד את בת הרה"ג ר' אהרן
הכהן, אז התוודע עם חכמי הקלויז שם ואמר
לפניהם לפלול עצום, וכאשר שמעו כן תמהו
וישאלו אותו לאמר להם מי הוא אשר לימודו,
והגיד להם שכל זה קיבל מאביו הרה"ג ז"ל
הבא אליו ללמוד בכל לילה, ומאז לא בא עוד
ללמוד והי' הדבר קשה מאוד בעיני אמו הצדקת
ושאלה אותו: בני מה עוולה בך. השיב: אמי
יקרתי, שום עוון בי לא מצאתי, ויהי בחזירתם
ק"ק סטאניסלאוו השתטחה על קבר בעלה
הרה"ג הנ"ל בככי' עצומה לאמור לה מדוע
לא בא בפב"פ, אז השיבה החלום בזה"ל: ח"ו
להרהר ולחשוב את בני יחידי, כי קדוש הוא
ורק רשות ניתן לי מלמעלה בהסתר דבר שלא
יתקנאו בי וכ' ועתה כי נתגלה הדבר בעולם
הזה - איך לי עוד רשות יותר מאחרים כמוני.
ואודה לה' כי למד רוב חכמתו ממני ועתה חפצי
שילמוד תה"ק מהרה"צ ה"ר מיכלי מזלאטשוב
זצוק"ל"א.

אמנם אביו הפסיק להופיע ממרום ללמדו,

ואמנם לא חלפה שנה ובן גולד לרבי לייב,
כשהבעש"ט הקדוש מתכבד בסנדקאות ואף קרא
לו שם בישראל "דוד צבי". למאז, התקרב רבי
לייב חריף לבעש"ט ונעשה לאחר מבני חבריא
קדישא שלו, הבעש"ט החשיבו עד מאוד וכל
אימת שבא לסטניסלאב התאכסן אצלו, ואמר

**"ויהי בחזירתם ק"ק
סטאניסלאוו השתטחה
על קבר בעלה הרה"ג
הנ"ל בככי' עצומה לאמור
לה מדוע לא בא בפב"פ,
אז השיבה החלום בזה"ל:
ח"ו להרהר ולחשוב
את בני יחידי, כי קדוש
הוא ורק רשות ניתן לי
מלמעלה בהסתר דבר
שלא יתקנאו בי וכ' ועתה
כי נתגלה הדבר בעולם
הזה - אין לי עוד רשות
יותר מאחרים כמוני. ואודה
לה' כי למד רוב חכמתו
ממני ועתה חפצי שילמוד
תה"ק מהרה"צ ה"ר מיכלי
מזלאטשוב זצוק"ל"**

מלבד גאונותו, התפרסם רבי דוד צבי
בצדקותו ויראתו הגדולה, במשך ארבעים שנה
לא ישן על מיטה והיה מתנמנם בעודו יושב
על כסאו תוך כדי לימודו, כשגר תחוב בין
אצבעות ידו, שכאשר תגיע הלהבה אל ידו,
יוכרח להתעורר ולחזור ללימודו. דקדוקו
בשמירת ההלכה על קוצו של יו"ד ויותר מכך,
היה חידוש. במשך כל ימות השבוע לא נטל
ידיו לסעודה, ורק בשבת, שאז יש חיוב לאכול
שלוש סעודות, היה נוטל ידיו עם חומרות
מופלגות ביותר. לימים התבטא מוהר"ג:
"לפני שהתקרבת לרבינו, לא הייתי מבין במה
יכול היה משה רבינו ע"ה להיות גדול יותר
מחותני".

נולד מברכת הבעל שם טוב

רבי דוד צבי אוירבאך היה מתנגד מובהק
לדרך החסידות, למרות שאביו היה ממעריצי
הבעל שם טוב. ומעשה שהיה, כך היה:

בתחילת דרכה של החסידות, בעת שהתייחסו
אליה רבים מגדולי הדור בחשדנותו, ישב על
כיסא הרבנות בעיר בוטשאטש ולאחר מכן
סטניסלאב) הגאון רבי אריה-לייב אוירבך,
המכונה 'רבי לייב חריף', גדול בתורת הנגלה
והנסתר היה רבי לייב, הגה"ק ה'נודע ביהודא'
מעיד עליו שהוא אחד מ"שלושה עמודי עולם...
שבטוח אני בהם שדעתם לשם שמים".

ברם, כרבים אחרים מגאוני אותה תקופה,
נמנה רבי לייב עם מתנגדי הבעש"ט הקדוש.
רבי לייב התברך בשבע בנות, אך לבן זכר לא
זכה. פעם אחת, הבטיח לו הבעש"ט בן זכר,
וזאת בתנאי שיכבדו בסנדקאות ושהוא יקרא
לו שם בישראל.

רבי לייב חריף, שבעצמו היה מקובל אלוקי
ובעל רוח-הקדוש, ענה לבעש"ט: "כבר
שוטטתי בכל היכלי הנשמות ולא ראיתי שיש
בן עבורי". השיב לו הבעש"ט: "אמנם כן,
אולם הן עלי להוליד שני בנים, אתן אפוא אחד
עבורכם".

ה. אבניה ברזל, התקרבות מוהר"ג סעיף א.

ו. בגין משיחי-השקר שהופיעו בשנים שקודם לכן והדחתו אלפים מישראל מדרך הישר.

ז. שו"ת נודע ביהודא אבן העזר, תקנת עגונות סי' כט.

ח. ספר מליצי אש בערכו. ברכה משולשת חלק א עמ' טו. כת"ר ר' שמואל הורביץ ז"ל.

ט. כך כותב נכדו הגאון רבי ישראל מתתיהו אוירבאך זצ"ל אב"ד בוסקא בעל 'האמרי בינה' על שו"ע יו"ד בהסכמתו לספר 'זיכרון יהודא' לבוב תרנ"ד.

י. אבניה ברזל שם, וכן מסופר בהקדמת 'אלפי ישראל' לרבי ישראל מתתיהו אוירבאך זצ"ל בשם אביו רבי נחמן זאב בנו של רבי דוד צבי זצ"ל.

יא. ר' אברהם אליעזר אוירבך ז"ל, בקונטרס 'גדולת דוד' קראשנוב תרס"ה.

אך התורה ששמע מעולם האמת השאירה רושם עז בנפשו.

בשנים שלאחר מכן, קיבל רבי דוד צבי תורה בטהרה מפי הגאון הקדוש ה'נודע ביהודא' שהיה מידידי אביו.¹

ההתנגדות לחסידות

רבי דוד צבי קיים את ציווי אביו מהעולם העליון ונסע אל הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב מבני החבריא קדישא של הבעש"ט הקדוש, והוטב בעיניו מאוד מה שראה אצלו, אך דבר אחד הציקו; הוא שמע שם את החסידים מדברים נגד הרה"ק רבי פנחס מקוריץ. היות שרצה לברר האמת, קם ונסע אל רבי פנחס, והנה התברר לו כי רבי פנחס קדוש הוא ותלמידיו יראים ושלמים, אולם גם שם שמע דיבורים נגד רבי מיכל מזלאטשוב, אמר: "אני מאמין ששניהם אמת, מה שזה מדבר על זה, וזה מדבר על זה - הכל אמת".

רבי דוד צבי עזב כליל את דרך החסידות, ולא זו בלבד, אלא שגם הפך ל'מתנגד' חריף ועשה לו מנהג של קביעות לדבר בכל יום בגנות החסידים.

רבי דוד צבי התעלה בתורה והוסמך להוראה על ידי גאוני דורו, בד בבד הרגיל עצמו במנהגי חומרות ופרישות. שמו יצא לפניו בכל רחבי אוקראינה כגאון אדיר ומופלג בצדקות והוא נבחר לרבו הראשי של חבל ארץ נכבד, שהיה מלא חכמים וסופרים, חסידים ואנשי מעשה, הלא המה הערים המפורסמות מוהילוב, שאריגראד, קרמניץ, והגלילות אשר סביבותיהן, כן כיהן בערים פאמעראן, מאניסטרשיץ, סאראקא, ומנין הערים שתחת רבנותו הגיע לכתשעים. שמעו הלך בכל ערי הארץ ועל פיו נחתכו דברים שדרשו הכרעה.

למרות שנמנה על חוג ה'מתנגדים', גם בקרב עדת החסידים העריכו את גדולתו וצדקותו המופלגת, והרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז' התבטא ביטויים מפליגים בשבחיו.²

ברם, אותה התנגדות שהיתה בו מנעוריו, כתוצאה מהמחלוקת שבין גדולי החסידות, לא שקטה. אדרבא, החריפה יותר, ולפני שבהר ברבי נתן לחתן, דאג לוודא היטב שאין לו חלילה שום שייכות כלשהי לחסידים.

שלשה בנים וחמש בנות היו לו לרבי דוד צבי הגדול, הוא נהג לדבר רבות עם בניו, חתניו ושומעי לקחו נגד החסידים. רבי נתן, שהגיע גם כך מבית של מתנגדים לחסידות, 'זכה' למנות גדושות נוספות של התנגדות מחמיו הדגול, שביצרו מאוד את השקפתו על החסידים, שהרי חותנו היה בעצמו "מכת החסידים" ובוודאי יודע נכוחה מה שאומר.³

העילוי מנמירוב

בשנת תקנ"ג בהיותו בן שלש-עשרה, כמנהג הימים ההם, התקיימו נישואיו של רבי נתן. לאחר חתונתו, המשיך לשקוד על תלמודו בבית מדרשו של חותנו בשאריגראד, כשהוא מנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה וקונה ידיעות רחבות ומעמיקות בש"ס ובכל הפוסקים, ראשונים ואחרונים. בפרט ידועה היתה בקיאותו המפליאה ב'תוספות' שבש"ס.⁴

בין חבריו של רבי נתן ללימוד בימים ההם, היו הגאון רבי ראובן הארטנשטיין, מנכדי ה'תוספות' יום טוב, מי שהתפרסם לימים כרבי ראוב'לה אודסער-רבה של אודסה, והגאון רבי ישעיה שור אב"ד יאסי בעל 'כליל תפארת'.⁵

חותנו הדריך אותו בלימוד פוסקים וספרי שו"ת, באופן שיוכל למלא את מקומו ברבנות,

לאחר חתונתו, המשיך לשקוד על תלמודו בבית מדרשו של חותנו בשאריגראד, כשהוא מנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה וקונה ידיעות רחבות ומעמיקות בש"ס ובכל הפוסקים, ראשונים ואחרונים. בפרט ידועה היתה בקיאותו המפליאה ב'תוספות' שבש"ס. בין חבריו של רבי נתן ללימוד בימים ההם, היו הגאון רבי ראובן הארטנשטיין, מנכדי ה'תוספות' יום טוב, מי שהתפרסם לימים כרבי ראוב'לה אודסער-רבה של אודסה, והגאון רבי ישעיה שור אב"ד יאסי בעל 'כליל תפארת'

יב. הרה"ח ר' לייביש לנדסמן בשם זקני אנ"ש.

יג. היה זה בהקשר למעשה שארע עם סנדקאות, אמר הרה"ק רבי ברוך על רבי דוד צבי 'וכי מה אוכל לעשות, מאחר שאלהו הנביא רוקד לפני ה'פאנטאפיל' [נעלי הבית] שלו' - שיח שרפי קודש א'-תשפ"ד; כתבי ר' שמואל הורביץ ז"ל.

יד. כוכבי אור, ששון ושמחה ב, יא. אבניה ברזל, התקרבות מוהרנ"ת סעיף א'. כתבי ר' שמואל הורביץ ז"ל. ואלו הם שמות בניו ובנותיו וחתניו של רבי דוד-צבי אוירבאך: א) בנו הגאון רבי מנחם-מנדל אב"ד קרמיניץ. ב) בנו הגאון רבי ליבוש אוירבאך, נפטר בחיי אביו הגאון. ג) בנו הרב הגאון ר' נחמן וואלף ממאניסטרשי, אביו של רבי ישראל מתתיהו אוירבאך אב"ד ביסקא וגוואדוויץ בעל מחבר 'אלפי ישראל', 'מקרא קודש', 'אמרי בינה' על שו"ע יו"ד. ד) בתו הצדקת מרת יוסעלע אשת הגאון רבי לייביש מייזלש ז"ל. ה) בתו הצדקת מרת אסתר שיינדל אשת הרב הגאון הצדיק רבי נתן מבראסלאוו ז"ל. ו) בתו הצדקת מרת חיה אשת הרב הגאון ר' אהרן שמעון האבד"ק יאמפעלי ז"ל. ז) בתו הצדקת מרת אשת הרב הגאון ר' חיים צבי מו"צ בק"ק קרעמניץ. ח) בתו הצדקת מרת דינה אשת הרב החריף החסיד ר' גדליהו יונה ז"ל מנחתו כבוד בירושלים. (ע"פ הספרים: גדולת דוד, נטעי נאמנה, ושער הספר אמרי בינה).

טו. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, א. שיר ידידות לרבי יחיאל מנדל ממדביבקה ז"ל מתלמידי רבי נתן, בית ט"ז.

טז. כתי' ר' אייזיקל מבוקרסט, צפת תרמ"ט.

רבי חדש הגיע לעיר. תמונה עתיקה של יהודים בעיר ברסלב

כל התמדתו ושקידתו, הרגיש בחיסרון כלשהו, ולא ידע מה הוא.

מה עם 'והשבות אל לבבך'?

אחד מבני העליה בנמירוב, היה האברך רבי ליפא. רבי נתן מצא בו חבר כלבבו ויחד ישבו ולמדו בבית המדרש. רבי ליפא היה מבקש ה' ומקורב לדרך החסידות, וכיון שכך, היו להם ויכוחים לא מעטים; רבי ליפא טען כי החסידים עובדים את ה' באהבה ויראה ובהתלהבות קודש, ואילו רבי נתן, שקבלה בידו מאבותיו כי דרכם של החסידים אינה עולה בקנה אחד עם התורה וההלכה המסורה, היה מתווכח עם החברותא שלו וחוזר בפניו על הדברים ששמע מחותנו הגדול, בחובת ההתבדלות מן החסידים.

ברם, חלפו הימים, וקמעא קמעא החלה נסדקת חומת ה'התנגדות' של רבי נתן, דברי רבי ליפא על ההתלהבות וההרגש בעבודת הבורא נגעו בנימים נסתרים בלבו, הוא הרגיש כי אכן יש לו את "וידעת היום" אך רחוק הוא מ"והשבות אל לבבך", והלא מצוה מהתורה היא להרגיש בלב יראת השם ואהבתו, "שראוי לו לאדם שישים כל מחשבתו וכל מגמתו אחר אהבת השם... עד שלא יהיה רגע אחד ביום

בית הכנסת בנמירוב, היכן שיושבים הזקנים, והם נהגו להשתעשע עמו. באחד הימים הלך אחד הזקנים לעולמו, משחלפו כמה ימים ולא בא אל בית-הכנסת, התפלל הילד ושאל את סבו לפשר הדבר. השיב לו כי הזקן נפטר. "מה הפירוש נפטר?" הקשה הנכד. "נשמתו עלתה למרומים" הסביר לו סבו. "ומה עושים אתו?" הוסיף ושאל הילד. "מטמינים את גופו בארץ ומכסים אותו בעפר", השיב לו הסבא.

מאז, קיננה תדיר בלבו של נתן'לה הצעיר הקושיה: "היתכן שזוהי התכלית של כל החיים כאן בעולם הזה?" בעקבות מחשבותיו אלו, בער לבו בקרבו והוא החל לחפש מהי התכלית שלשמה בא האדם לעולם, גם כשגדל והיה לאיש, כל העת לא חדל לחתור ולחפש ולבקש אחרי האמת ותכלית הבריאה והאדם.

כעבור שנתיים שבהן היה סמוך על שולחן חותנו, חזר רבי נתן בשנת תקנ"ו אל נמירוב עיר הולדתו, להיות סמוך מספר שנים על שולחן אביו, כפי שסוכם ב'תנאים' שנערכו בין המחותרים.

הוא ישב ימים וילילות בבית המדרש, כשהוא שוקד בתורה. יראת השמיים שלו היתה עצומה, בלכתו ברחוב, מעולם לא הרים עיניו למעלה מארבע אמותיו. אחת ביקשה נפשו, לשבת באוהלה של תורה ולעשות רצון יוצרו. אך עם

וכשהזוקק לנסוע מן העיר, היה ממנה אותו במקומו למופלא שבבית-דין (בכיר הדיינים), למרות שרבי נתן היה צעיר בשנים. לא אחת הביע רבי דוד צבי את רצונו, שדווקא חתנו רבי נתן יירש את כס הרבנות אחריו, הוא הכיר בתכונות נפשו המיוחדות, במוחו הבהיר והישר, בהתמדתו הרבה וצדקותו".

בורח מן הרבנות

אך רבי נתן, בחכמתו ובאמיתת לבבו, השיב לחמיו שרצונו לקיים קודם את דברי המשנה (אבות פרק ד', ה') "אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם", הוא אמר כי הוא מעדיף לא להתפרנס מן הרבנות, אלא לפתוח חנות בסיוע אביו הסוחר העשיר, כוונתו היתה שזוגתו תנהל את החנות והוא יעסיק בעבודת הבורא ומפעם לפעם יבוא לנהל את חשבונות החנות. אך אביו וחותנו היו בטוחים שאכן בבוא הזמן הוא יקבל את הרבנות".

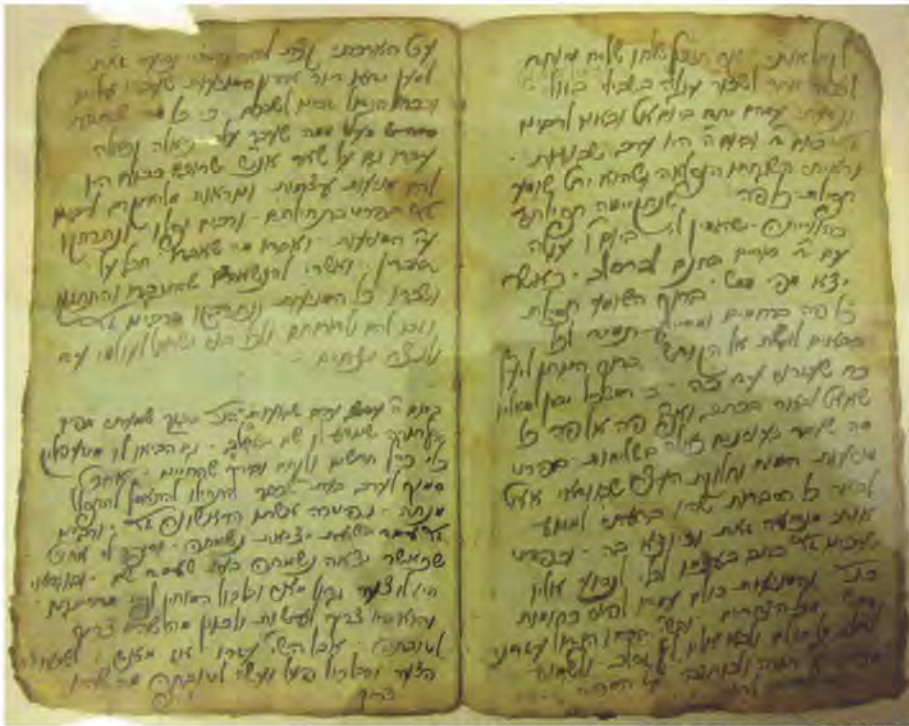
מהי התכלית?

מגיל צעיר מאוד, שם רבי נתן לנגד עיניו את התכלית האמיתית. בהיותו ילד קטן, רגיל היה לשבת ליד זקנו רבי יצחק דאנציג, ב'מזרח' של

יו. שם.

יח. טובות זיכרונות פרק ה'. כתב יד ר' אייזיקל מבורקסט, צפת תרמ"ט.

התלמיד הנצחי. הספר ימי נתן (ימי מוהרנ"ת) בכתב יד רבי נתן ז"ע

הרב מברדיטשוב חיבב מאוד את רבי נתן, ונהג לכנות אותו "מיין נתילה (נתילה שלי)", רבי נתן היה יושב לפניו וכותב את מאמריו הקדושים, לימים נכללו מאמרים אלו בספר יקדושת לויט¹.

נגלה עולם חדש ומופלא שכמוהו לא הכיר, וצימאונו ותשוקתו הלכו וגברו².

במחיצת רבי לוי יצחק מברדיטשוב

המשיך רבי נתן ונסע לברדיטשוב, אל הרב הקדוש רבי לוי-יצחק, מגדולי תלמידי המגיד ממזריטש. גם בקרבתו הבחין בהבדל הגדול שבין ההולכים בדרך החסידות לבין אלו שאינם; גם כאן ראה עבודת ה' בדביקות הבורא וברשפי שלהבת התלהבות, ולא מתוך שגרה והרגל בלבד. הרב מברדיטשוב יקד ובער באהבת ה' ויראתו ותפילתו היתה בביטול הגשמיות וכל ההרגשים.

רבי נתן, שהיה גאון ולמדן, התפעל גם מעומק לימודו של הרב מברדיטשוב ולימים התבטא: "הפירושים העמוקים ששמעתי ממנו בלימוד הנגלה, לא רואים כמוהם אפילו ב'ביאור הגר"א"ו³.

ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו" (ספר החינוך תיה, מצוות אהבת השם).

הגיע היום וההשגחה זימנה לרבי נתן לראות ולהיווכח בעיניו כי החסידים אינם כפי שחשב עד כה; היה זה כשלנמירוב הגיע אורח מתוך לעיר, רבי נתן ורבי ליפא חברו קיבלו את פניו בסבר פנים יפות, קיימו בו מצות הכנסת אורחים והגישו לפניו לאכול. נטל האורח ידיו לרכות, ברכ ברכת 'על נטילת ידיים' ולאחריה ברכת 'המוציא' בכוונה עמוקה ובדביקות גדולה, ושניהם התפעלו עד מאוד מברכותיו.

"מניין אתם?", שאלו אותו.
"מאניפולי".

"האם הנכם מכירים את הרבי ר' זושא?".

"בוודאי!", השיב האורח, "מכיר אני אותו ואף רגיל להיכנס אליו וכל ההתעוררות לעבודת ה' שיש לי, קיבלתי ממנו", וכאן החל מספר להם מעט מהליכותיו בקודש של רבי זושא: "בחצות לילה הוא מפיל את עצמו ממיטתו וצועק: 'זושא! זושא! התעורר לעבודת הבורא! את השאר כבר תישן בקבר...".

כך ישב האורח מאניפולי בבית המדרש וסיפר לשני האברכים עוד ועוד עובדות מופלאות על עבודתו הקדושה והנלהבת של רבי זושא.

אצל רבי זושא מאניפולי

רבי נתן ורבי ליפא התרגשו מאוד ממה ששמעו אוזניהם והחליטו לנסוע אל הצדיקים ההולכים בדרך הבעש"ט, אולי יתעורר לבבם גם כן ליראת ה' טהורה. רבי ליפא, שכבר היה מקורב לחסידים, התעורר מחדש לבקש קרבת ה' במחיצת גדולי החסידות, ואילו רבי נתן גמר אומר לחפש אחר דרך האמת שתאיר את דרכו ותביא אותו לקרבת ה'.

נסעו רבי נתן ורבי ליפא לאניפולי, אל הרבי ר' זושא, וזכו לחזות במו עיניהם בעבודתו הטהורה והעילאית, הם נוכחו לראות כי אותו אורח לא הגוים כלל; אכן דביקותו התמידית של רבי זושא בבורא יתברך ומסירות נפשו בעבודתו, הם למעלה מן התיאורים. לרבי נתן

במחיצת גדולי החסידות

מלבד הרב מברדיטשוב, אותו החשיב באותה תקופה לרבו המובהק ואשר זכה לקירוב מיוחד מצדו, נסע רבי נתן אל עוד צדיקים מתלמידי הבעש"ט והמגיד והסתופף בצילם, ביניהם הרה"ק רבי ברוך מזו"ב; הרה"ק רבי גדליה מליניץ; הרה"ק רבי אברהם דב מחמלניק. כמו כן היה רבי נתן אצל הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהובישט ואף הסתופף אצל הרה"ק רבי מרדכי מקרמיניץ בנו של המגיד מזלוטשוב מתלמידי הבעש"ט⁴.

רבי נתן זכה גם לפגוש ברבי אברהם הכהן המכונה 'החסיד מאמסטרדם', גאון וקדוש

יט. אבניה ברזל סעיף א', סיפור התקרבות מוהרנ"ת כפי ששמעו רבי ישראל כהן מפי רבי אברהם ב"ר נחמן חון.

כ. הרה"ח ר' חיים זילברמן שליט"א מפי זקני אנ"ש.

כא. כת"י ר' אייזיקל מבוקרסט, צפת תרמ"ט. אוצר נחמני לט.

כב. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ב', מכתבו של מוהרנ"ת להרב מסאווראן.

שבמשך ארבעים שנה התענה משבת לשבת והיה לומד תורה יומם ולילה בעמידה²¹.

רבי נתן שמע את החסיד מאמסטרדם מעיד על עצמו: "כבר הרגתי את היצר הרע".

לימים יכתוב רבי נתן: "פעם אחת שסיפרתי לפניו (לפני רבינו) מעניין החסיד מאמסטרדם שהיה מפורסם בבראד, שנסע לארץ ישראל, וראיתו בקהילת קרעמיניץ בחזירתו מארץ ישראל, וסיפרתי לו ששמעתי ממנו שאמר שכבר הרג את היצר הרע, השיב לי בלשון גערה ואמר: 'וכי מה צריכין לדבר שהרג את היצר הרע, מאחר שהתענה כל כך?' כי החסיד הג'ל התענה הרבה מאוד, כי שמעתי מחותני שהתענה מאה וששה פעמים משבת לשבת רצופים"²².

ככל שהירבה האברך רבי נתן לחסות בצלם של תלמידי הבעש"ט והמגיד, הרגיש בשינוי החל בקרבו. הוא התעורר ונכסף יותר לקיום התורה הלכה למעשה, כדברי חז"ל "לא המדרש עיקר אלא המעשה", והשתוקק בכל מאודו לעבודת ה', אולם מכיוון שכשהאדם עולה מדריגה, מתגבר לעומתו הכוח הנגדי המונע, וכל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו", החל לזכות לעליות גדולות, אך מאידך עברו עליו גם ירידות; היו לו קשיים גדולים בכל דבר שרצה לעשות בעבודת ה' וגם היה קשה לו לסדר את רעיוניו ומחשבותיו בשעת התפילה.

התעוררות לעבודת ה' כבר היתה לו, אך החיזוק שהיה כל כך נחוץ לו, והעצות כיצד לעמוד על עמדו מול כל הגלים העוברים עליו, את אלו לא קיבל אצל שום צדיק.

מנגד, אביו וחוננו ושאר בני משפחתו לא נותרו שאננים מול התקרבותו לדרך החסידות והתנגדו בתוקף שייסע אל אדמו"רים. רבי נתן חש נתון במיצר מאין כמותו; הוא מרגיש מרחוק באמיתת הדרך שגילה הבעש"ט, אולם עדיין לא מוצא את הצדיק שיבין לליבו ולטלטולי נפשו ויודריך אותו במסילה העולה לבית ה' כאשר בד בבד אביו וחוננו וכל משפחתו, ניצבים כחומה בצורה נגד דרכו החדשה.

חלפו הימים, וקמעא קמעא החלה נסדקת חומת ה' התנגדות' של רבי נתן, דברי רבי ליפא על ההתלהבות וההרגש בעבודת הבורא נגעו בנימים נסתרים בלבו, הוא הרגיש כי אכן יש לו את "וידעת היום" אך רחוק הוא מ"והשבות אל לבבך", והלא מצוה מהתורה היא להרגיש בלב יראת השם ואהבתו, "שראויו לו לאדם שישים כל מחשבתו וכל מגמתו אחר אהבת השם... עד שלא יהיה רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדונו בכל לבו"

אך למרות ההתנגדות העזה שקמה נגדו, המשיך לדבוק בדרך החסידות²³.

החלום הנורא

היה זה במוצאי-שבת אחד בשנת תקס"א, יושב רבי נתן בחברת ידידים מתלמידי הרב

מברדיטשוב בסעודת 'מלוה-מלכה', בין דבר תורה לניגון, נשאלה השאלה מי ילך לקנות מעט 'בייגל' החבריא הפילו גורל והשם שעלה היה שמו שלו. רבי נתן קם מעם השולחן יצא והלך לעבר אל בית המאפה.

בדרך, שקע במחשבותיו, ובבת אחת עלה בקרבו הכאב שהצטבר בלבו כל התקופה האחרונה, הוא הביט על עצמו וחשב: הנה, כבר זכיתי להתקרב לאנשי אמת, אבל עדיין אני מרגיש בחוץ, עולה ומתקרב אל ה' ולאחר מכן יורד, יעלו שמים ירדו תהומות וחוזר חלילה, ללא שיהיה מי שידריך ויכוון אותי כראוי. מאין יבוא עוזי?

ומתוך צערו הגדול, פילחה את ליבו וזעקה אילמת: "ריבונו של עולם, האם לכך נוצרתי, לקנות בייגל?! - - -".

הכאב היה עמוק מני-ים, הוא נזכר בכמה מזקני עירו נמירוב, האומרים 'שלוש עליכם' בליל שבת בכוונה ומעומק הלב באמת, וקנאה צבטה את ליבו על שכה רחוק הוא מלהרגיש קרבת ה' אמיתית. הוא חש עגמת-נפש עמוקה, ובמקום להועיד פניו אל בית המאפה, נכנס אל בית מדרש קרוב, עלה אל העליה הריקה, ושם, בהיותו לבדו, החל אומר תהלים בשברון לב, מזמור אחר מזמור, עד שהגיע לפרק נ'. כאן כבר לא יכול לסבול יותר את מרירות נפשו הגדולה, הוא השתטח על הארץ, מתגולל בצערו העצום. כך נשאר לשכב, עד שנפלה עליו תרדמה.

ובחלומו, והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. הוא מתחיל לטפס בו, אך מועד ונופל, מגסה לעלות שוב ומצליח להגיע גבוה יותר, אך שוב נופל על הארץ, והנפילה מכאיבה מאוד. שוב אזור הוא את כוחותיו ומטפס בשלבי הסולם, הפעם מגיע גבוה מאוד, אך שוב מתרופפת אחיזתו והוא צונח מטה מטה... ונשאר שוכב על הארץ אין אונים...

ופתאום מופיע אדם בעל עיניים מאירות, מביט בו בעידוד וקורא לעברו: "טפס, אך החזק עצמך היטב!!!".

כג. הגאון רבי יוסף שאול נתנון אב"ד לבוב מזכירו בספרו "יד שאול" סימן לו: "ובדור שלפנינו היה הרב הגדול הצדיק החסיד מה"ר אברהם הכהן ז"ל המפורסם שהיה נקרא 'החסיד מאמסטרדם', והיה מתענה שנים רבים משבת לשבת, ולמד תורה יום ולילה בעמידה". וכן בספרו "דברי שאול" (חינוכי אגדות, כיצה טז ע"א) "ואבותינו סיפרו לנו מהחסיד הקדוש מו"ה אברהם הכהן מאמסטרדם, אשר כל השבוע היה מתענה משבת לשבת - ארבעים שנה. וביום השבת היה אוכל בלי שיעור וערך לכבוד השבת".

כד. חיי מוהר"ן תקנ"ג.

כה. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ב'.

יכולים ללמוד ולהבין את כל כתבי האר"י²².

רבי חדש בברסלב הסמוכה

לאחר בואו של רבינו לברסלב בשלהי אלול תקס"ב, הדבר התפרסם באזור ויהודי הסביבה החלו לנסוע אליו, ביניהם היו כפריים פשוטים, רוכלים, מוכרי כלים וכדומה, שחפצו בברכתו להצלחה בעסקיהם, אך כשהגיעו אליו, הופתעו לגלות כי רבי זה שונה מהאדמו"רים שאליהם הורגלו, הוא אינו מדבר כלל על הצלחה בענייני עולם הזה, אלא רק על עבודת ה'.

הרוכלים הגיעו ליום השוק לנמירוב, המצויה שמונה עשר מיל מברסלב, וסיפרו על הרבי שהגיע להתיישב בברסלב הסמוכה. "האדמו"ר החדש" שחו התגרנים, "דרכו שונה מדרכם של שאר האדמו"רים אשר הכרנו עד כה, שנכנסים אליהם, נותנים להם פדיון, מקבלים ברכה וחוזרים לעסקים. הוא דורש אך ורק עבודת ה', גם אתנו הרוכלים, דיבר ש'נגזול' מומן העסקים שלנו בשביל התכלית, ונקבע עתים לתורה ותפילה...".

האנשים גם סיפרו כי הרבי שהגיע זה מקרוב לברסלב, אינו מחזיק ממנהגם של רבים מהחסידים, שעושים מההתאספות יחד לאכילה ושתיית יין-שרף, עיקר בעבודת ה'. "הוא מדבר עם אנשיו רק על תורה ותפילה, ומצווה להתוודות לפניו" סיפרו. אחד המשתתפים בשיחה, וולטשע נתנאל'ס שמו, אמר בלעג: "אני ראיתי וידויניקי".

הרי את זה מתפשים אנו!

ידיד קרוב היה לרבי נתן, גם הוא מילידי נמירוב, ושמו רבי נפתלי ויינברג. השמועות על דרכו של הרבי שקבע מושבו בסמוך, הגיעו לאוזני רבי נתן וחברו רבי נפתלי, והם אמרו איש לרעהו: "הרי את זה מתפשים אנו".

רבי נפתלי היה ידיד נעוריו של רבי נתן. בשונה ממנו, הוא בא מבית חסידי וכבר היה

רבי נתן התפעל גם מעומק לימודו של הרב מברדיטשוב ולימים התבטא: "הפירושים העמוקים ששמעתי ממנו בלימוד הנגלה, לא רואים כמוהם אפילו ב'ביאור הגר"א"!". הרב מברדיטשוב חיבב מאוד את רבי נתן, ונהג לכנות אותו "מיין נת'לה (נת'לה שליו)", רבי נתן היה יושב לפניו וכותב את מאמריו הקדושים, לימים נכללו מאמרים אלו בספר 'קדושת לוי'

מאת ה' היה, שחותנו שלח להודיע כי בימים הקרובים יעבור בדרכו בנמירוב, רבי נתן נשאר בעיר, ממתין לבואו של תמיו ואולם החותן התעכב והגיע רק בחודש חשוון תקס"ג²³.

"רואה אני נשמה סמוך לברסלב"

ימים ספורים אחרי בואו של רבינו לברסלב, לאחר שהעתיק מגוריו לשם מזלאטיפולי, אמר לתלמידו רבי יודל: "רואה אני נשמה באוקראינה סמוך לברסלב...". והפליג בשבח הנשמה הזאת²⁴.

מעת שחזר רבינו מארץ ישראל, התבטא: "משתוקק אני שיתקרב אלי איש למדן ובעל-לשון נפלא, ואז הייתי יכול לבאר את כתבי האר"י ז"ל, עד שאפילו נערים יודעי ספר היו

נפעם כולו, מתעורר רבי נתן מהחלום, רושמו העז עדיין חי וברור והוא נחקק היטב בזיכרונו.

בית חותנו בקרמיניץ

כעבור זמן, היה עליו לחזור אל בית חמיו להיות סמוך על שולחנו. אך הדבר היווה בעיה גדולה עבורו, חמיו היה מתנגד מובהק לחסידות ובביתו לא יוכל לנהוג כחסיד. חבריו יעצו לו אפוא שישלח את אשתו לבדה אל חמיו. אך ה' שלח בלבנו את המחשבה לא לשמוע לעצתם. וכל ימיו היה מודה לה' על כך, מכיוון שאילו היה שומע להם ונפרד מאשתו, לא היה יכול להוות כלי ראוי לקבל את דעת רבינו.

רבי נתן חזר עם משפחתו אל בית חמיו רבי דוד צבי, שכיהן כרב ואב"ד בעיר קרמיניץ וסביבותיה. לפני נסיעתו, מסר לו מישהו איגרת, כדי שימסור אותה לידי הצדיק רבי מרדכי מקרמיניץ. אך רבי נתן, שהתאמץ להסתיר ככל האפשר את השתייכותו לחסידות, חשש שאם יכנס אל ביתו של רבי מרדכי, ייודע הדבר לחמיו, לכן, לא נכנס אל רבי מרדכי עד חג הפסח, ורק אז הרהיב עוז ללכת אליו, בשעה שהכל יושבים בבתיהם. רבי מרדכי התפלא על כך שהתאריך שנושא המכתב חלף מומן, ורבי נתן הסביר לו את המצב הרגיש בו הוא שרוי²⁵.

בחזרה לנמירוב

אחרי תקופה קצרה, חזר רבי נתן עם משפחתו לנמירוב, אל בית אביו. בקיץ תקס"ב, התכונן להעתיק את מגוריו לברדיטשוב או לאודסה, שם היו לאביו חנויות, בדעתו היה לנהל אותן וכך ליהנות ממיגיע כפיו ללא שיצטרך להיות סמוך על שולחן אחרים. אלא שמשמיים כיוונו את הדברים כך שישאר בנמירוב, שהלא עיקר בואו של רבינו לברסלב הסמוכה, היה כדי שיתקרב אליו רבי נתן, ואילו היה מרחיק לגור בברדיטשוב, לא היתה יוצאת לפועל פגישתם של הרבי ותלמידו.

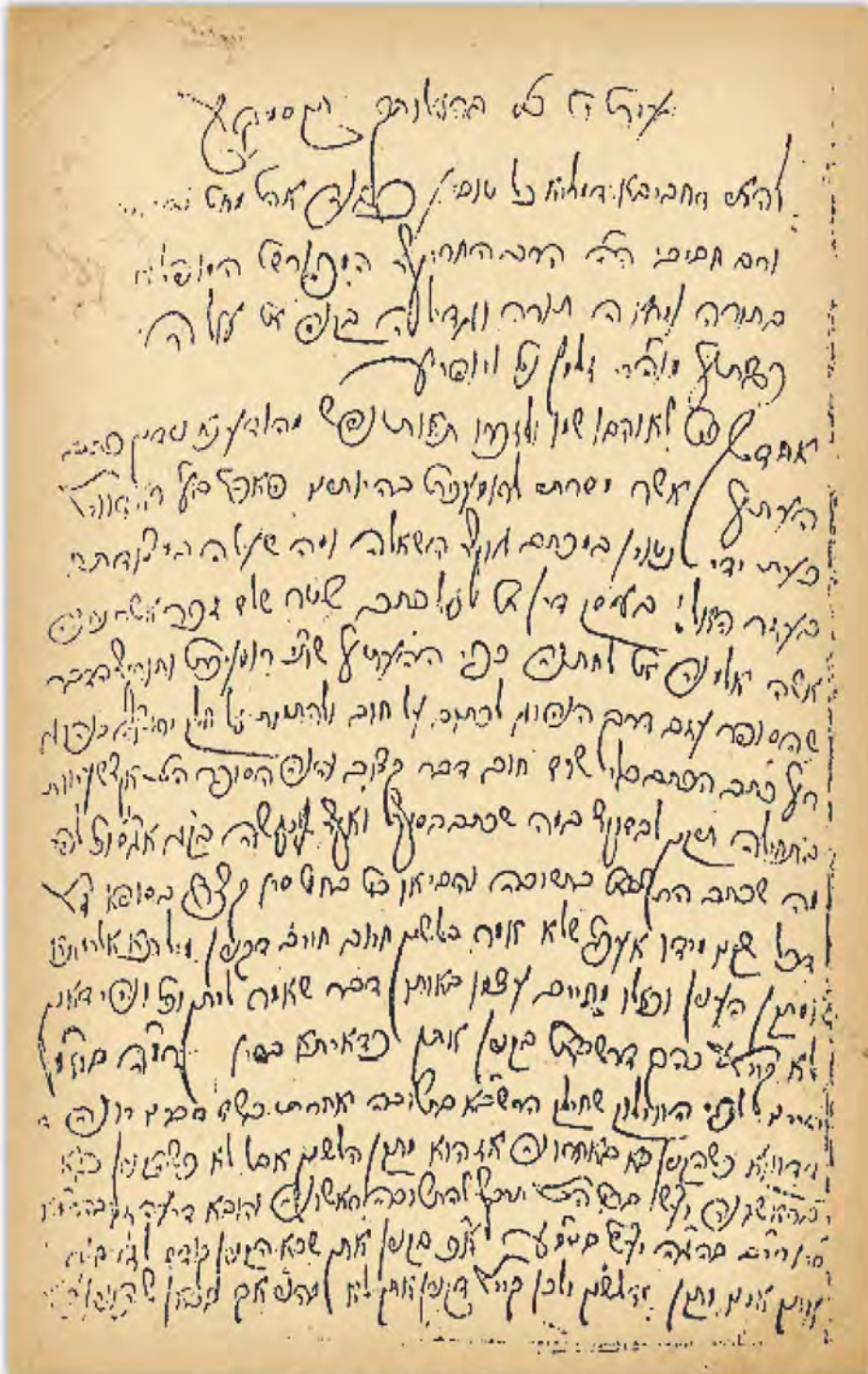
כו. אבניה ברזל ג', ד'.

כז. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ג'.

כח. אבניה ברזל התקרבות מוהר"ת, ה. במקורות מאוחרים מובא שאמר רבינו "נשמה חדשה באוקראינה סמוך לברסלב". מענין להביא את הכתוב בספר כתבי הקודש [סלאנים] סעיף י': "האפסיר אמר על ר' נתן ברסלוביר שהוא נשמה חדשה".

כט. חיי מוהר"ן שסג.

תשובה בהלכה מרבי דוד צבי חותן מוהרנ"ת להגאון רבי אפרים זלמן מרגליות

הרהר: "אם אראה שאני מקבל מהצדיק הזה בעבודת ה', לא אביס על שום מניעה, גם לא חכמה ודעת להתחזק בקיום התורה ותועלת מצד אביי".

מקורב לכמה מצדיקי הדור, זוגתו היתה בתו של הרה"ק רבי דוד מליפאוויץ בן הרה"ק רבי אפרים מסקאהל מבני היכלא של הבעש"ט הקדוש, בחתונתו של רבי נפתלי השתתף הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהובישט ואף היה שושבין בחופתו. עם זאת, רבי נפתלי עדיין לא מצא את דרכו בעבודת הבורא. עתה כששמע על מנהגו של הרבי שזה מקרוב בא לסביבה, התעוררה תקוה חדשה בלבו לזכות להתחדש בעבודת הבורא. ורבי נתן הביע תקוותו ואמר: "עכשיו, אולי אזכה להיות איש בשר".

רבי ליפא נוסע לברסלב

גם רבי ליפא, האברך החסיד, שמע על הרבי שקבע את משכנו באזור, והחליט לנסוע אליו. ואכן, לקראת שבת 'כי-תבוא' נסע לברסלב, הוא שבת אצל רבינו זוכה לשמוע מפיו הקדוש שיחות נפלאות שהלהיבו את לבו לעבודתו יתברך. הוא חזר לנמירוב, כשכולו אחוז התעוררות-קודש מן השבת במחיצת רבינו.

במוצאי-שבת, הלילה הראשון של סליחות, הבחינו רבי נתן ורבי נפתלי ברבי ליפא העומד בבית המדרש מאחורי התנור, דבוק בבורא יתברך, כל מילה ומילה - ואפילו הסליחות הנאמרות בדרך כלל בחטף, כגון 'ענגו' - יוצאות מפיו בכוונה עמוקה ובהתלהבות רבה. הם התפעלו מאוד דווקא מכך שרבי ליפא, שהוא כבר חסיד וותיק, התחיל פתאום לעבוד את ה' בהתעוררות חדשה, כמוה לא ראו אצלו. הם הבינו שיש דברים בגו.

לאחר התפילה, סיפר להם רבי ליפא: "הייתי בשבת בברסלב אצל הרבי ר' נחמן, ומה אומר לכם - הוא הצית להבה בנשמת".

נוסעים לרבי

רבי נתן ורבי נפתלי עמדו משתאים. בלכם התעוררה תשוקה עזה לנסוע לברסלב. בלכם חשבו: מי יודע, אולי שמע ה' לתפילתנו וקרובים אנו למצוא את שאהבה נפשנו?

באותה עת שהה אביו של רבי נתן בברדיטשוב, רבי נתן ראה בכך שעת כושר לנסוע ללא שאביו ימנע אותו. בינו לבין עצמו

ל. אבניה ברזל התקרבות מוהרנ"ת. ה', ו'. שיש"ק ה' - פג. כתב יוחסין לרבי אריה לייב מקולומאי-צפת שהיה מחותנו של רבי אפרים ב"ר נפתלי (נדפס בקובץ נחלת צבי חלק ב'). הרה"ח ר' חיים זילברמן שליט"א בשם זקני אנ"ש.
לא. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ג', שם מציין את המובא בשו"ע יורה דעה סימן ר"מ סעיף כ"ה.

רבי יהודה לייב, הוא בנו של רבי יעקל מנמירוב, וזוגתו היא בתו של הרה"ק רבי דוד מליפאוויץ, בנו של הרה"ק מסקאהל תלמיד הבעש"ט.

גם רבי לייבוש, שהיה יחסן, פירט את יחוסו. רבי נתן ציין את יחוס משפחתו וכי הוא חתנו של רבי דוד צבי הגדול. "כולם יהודים טובים...", הפסיד רבינו.

רבי נתן הוסיף ואמר לרבינו, כי יש לו קצת קירבה משפחתית אליו, מתמת קשר מחתנות בין חותנו רבי דוד צבי, לרבי נחמן מהורדנקה, זקנו של רבינו.

נענה רבינו באמירה שהיא בבחינת מעט המחזיק את המרובה: "עתה כבר איני בורד" - - -

לאחר מכן הוא ממשיך ואומר לרבי נתן: "אנחנו מכירים כבר זמן רב, אלא שמזמן לא התראינו" - - -

שלושה מעשיות

ורבינו פתח וסיפר להם שלוש מעשיות מצדיקים, הטומנים בחובם מסרים שברצונו להעביר להם.

הסיפור הראשון, על הרה"ק רבי מרדכי מנסכז, שבו רמו רבינו לרבי נתן, שעליו לשים לבו היטב, לא רק לכל דיבור שישמע ממנו - אפילו הנראה כשיחת חולין - אלא גם לכל תנועה והבעת הפנים, כי לכל תנועה ורמו ישנן משמעות וכוונה עמוקה מאוד.

המעשה השני שסיפר רבינו, היה על אחד מתלמידי הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי, שבמשך שמונה שנים היה עוסק במאמר אחד ששמע מפי רבו, ולומד בו ומחדש בו. בכך רמו רבינו עד כמה יש לעיין בתורתו היטב ולחיות

ספר תשובות הגאונים עם חתימת ידו של רבי דוד צבי אירבך חותן מוהרנ"ת

האברכים מנמירוב נכנסים בזה אחר זה אל חדרו של הרבי. מגיע תורו של רבי נתן, הוא פוסע אל הקודש פנימה, וברגע שנפגש מבטו בעיניו הטהורות של רבינו, אוחזים בו לפתע יראה והתרגשות עצומים; הפנים האלו - מוכרות לו היטב; אלו הן פני האיש המופלא מהחלום הנורא שחלם בהיותו בברדיטשוב - - - זה הוא ולא אחר, שהופיע אז בחלומו ועודד אותו במילים שנחקקו בלבו: "טפס והחזק היטב" - - -

רבי נתן היה נפעם כולו ורוחו רעשה בקרבו. כנהוג, פרטו הבאים לפני הרבי את ייחוס משפחתם. רבי נפתלי פירט את ייחוסו; אביו

בנמירוב דר אברך מבקש ה', ר' זלמן 'הקטן' שמו. בשעתו, כששמע על כמה מהחסידים בעירו, שמישכנו את התפילין שלהם בשביל לקנות יין-שרף לאסיפתם, כעס עליהם ומחה בהם. רבי נתן, שבאותה עת היה כבר מקורב לחסידות, התוכח איתו והגן בלהט על מנהגם של החסידים. (ברם, ברבות הזמן, נוכח בצדקתו.)

עתה, לקראת נסיעתו לברסלב, פנה רבי נתן אל רבי זלמן והציע לו להצטרף לנסיעה, כשהוא מספר לו כי אומרים שהרבי שבא לברסלב, מתנגד לאסיפות הי"ש. ר' זלמן החליט להצטרף לנסיעה.

לרבי נתן, רבי נפתלי ורבי זלמן, הצטרף גם רבי ליפא. הם יצאו לשוק, לחפש עגלה שתסיעם לברסלב. בשוק פגשו אחד מתושבי העיר, רבי לייבוש, שרצה לנסוע לעיר כלשהי שהדרך אליה עוברת בברסלב, כששמע לאן פניהם מועדות, הביע רצונו להצטרף גם הוא לנסיעה אל הרבי.

התבריא מנמירוב יצאה לדרך. בהגיעם לברסלב, התארחו אצל יהודי מקומי בשם רבי בעריש

דוברישעס, הוא סיפר להם בהתרגשות מעשיות ומופתים מרבינו, לימים סיפר רבי נתן: "ראיתי שהבית כבר מלא מהרבי..." דברי רבי בעריש הוסיפו בהם תשוקה עזה לזכות לחזות בזיו פני קדשו של רבינו.

"אנחנו מכירים כבר זמן רב..."

הנה מגיע הרגע הנשגב מכל רעיון, שבו נפגשים הרבי והתלמיד, משה ויהושע, החמה והלבנה - - -

לב. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ג'. אבניה ברזל ח'.

לג. אבניה ברזל, התקרבות מוהר"ת סעיף ו'. לפי כמה מקורות, לפני שהתאלמן רבי נחמן מהורדנקה, הוא היה חתנו של רבי לייב מסטאניסלאב אביו של רבי דוד צבי חותן מוהר"ת, הוא נשא את בתו השישית. ע"פ ספר 'נעטי נאמנה' סעיף כ"ג, שם מביא את שמות כל חתניו של רבי אריה לייב שהיו כולם גאונים וצדיקים, וכן לפי הספר 'גדולת דוד', וכתבי ר' שמואל הורביץ. ר' יצחק מאיר קורמן הביא בכתביו גם כן את שמות חתניו של רבי אריה לייב אירבאך; הגאון רבי נפתלי הירץ ברודי אשכנזי אב"ד קיליניץ. הגאון רבי משולם זלמן אשכנזי אב"ד פומארין. הגאון רבי חיים ב"ר אורי מזאלקווא. הגאון אב"ד סלאפקויטש. הגאון רבי אברהם זאק אב"ד שאריגראד. הרה"ק רבי נחמן מהורדנקה תלמיד הבעש"ט הק'.

לד. ענין זה מבואר גם בתורה קפ"ו בליקוטי מוהר"ן, ובספרו הגדול ליקוטי הלכות, מקשר רבי נתן תורה זו אל המעשה ששמע מרבינו על רבי מרדכי

על פיה בכל ההליכות וההנהגות.
הסיפור השלישי שסיפר רבינו:

היה זה כשהרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב הגיע לראשונה להיכלו של מורו ורבו הבעש"ט הקדוש; ארכובותיו דא לרא נקשן וכל כולו אומר 'מורא רבך כמורא שמים'; היראה היתה כל כך גדולה עד שהיה לו קשה לעמוד על רגליו. אך לאחר זמן-מה, החל להרגיש כי היראה הולכת ונמוגה ממנו. הוא תמה על כך, ואז נזכר במאמר הגמרא (סנהדרין נב ע"ב) כי תלמיד חכם נדמה בעיני עם-הארץ בתחילה ככלי של זהב, לאחר מכן לכלי כסף, ולבסוף לכלי חרס...

רבי מיכל הרגיש כיצד הוא, ה'עם הארץ', עומד לפני הבעש"ט, שבתחילה היה כה חשוב בעיניו עד שלא יכול היה לעמוד על רגליו, והנה, עתה היראה הגדולה הזו פוחתת והולכת.

עודו מהרהר בכך, הרגיש בידו הקדושה של הבעש"ט אותות בורעו, כשהוא פונה אליו ואומר לו: "מיכל'ה, עם הארץ הנך..." רבי מיכל הופתע מאוד בראותו איך כל מחשבותיו גלויות לפני הבעש"ט.

בשעה שסיפר זאת רבינו, אחז בורעו של רבי נתן ואמר: "מיכל'ה, הנך עם הארץ..." רבי נתן השתומם כולו; כי אלו בדיוק היו מחשבותיו שלו, גם הוא הרגיש שהיראה שהיתה לו קודם לכן מרבינו, פוחתת והולכת, ואותו מאמר חז"ל עלה במחשבתו...

באותו רגע, הבין כי מחשבות לבו לא נעלמות מעיניו הטהורות של רבינו, החודרות כליות ולב.

רבי נתן ורבי נפתלי נמשכו בעבותות אהבה לרבינו, הם הרגישו מיד בעמקי נפשם הצמאה והמבקשת כי בצל קדושתו יזכו להתקרבות אמיתית לה' יתברך, כאשר נכספים הם זה ימים רבים.

ראש השנה קרב ובא

היה זה שבוע לפני ראש השנה. הם הבינו

בינתיים, חזר רבי נפתלי הירץ אביו של רבי נתן, מברדיטשוב, והנה גודע לו כי בנו העילוי לא רק שהצטרף ל'כת החסידים', הרי שעוד חבר ל'וידיויניק'עס'...

הוא התרעם מאוד וניסה להניא את בנו מדרכו, אך רבי נתן עוד קודם לכן גמר אומר, שבמידה ויבין שאצל רבינו יזכה להתקרבות אמיתית לה' יתברך, לא ישמע לשום אדם בעולם, גם לא לאביו.

באותה שנה, תקס"ב, חל ראש-השנה בימים שני ושלישי. רבי נתן החליט להקדים ולנסוע אל רבינו לשבת פרשת 'ניצבים' שלפני ראש השנה. הוא בא בדברים עם בעל-עגלה שיסיע אותו ביום שישי לברסלב, הוא סיכם איתו שימתין לו מחוץ לעיר, כדי שבני משפחתו לא יוכלו למנוע אותו מהנסיעה. בינתיים, הלך לביתו לקחת את בגדי התג שלו. אלא, שהדבר לא נעלם מעיני אשתו והיא עוררה סערה גדולה, היא, שהתחנכה על ברכי ההתנגדות, לא יכלה לעכל את הרעיון שבעלה הדגול נוסע לאדמו"ר חסידי, גם אביו התקומם נגד כוונתו לנסוע, אלא שרבי נתן היה איתן בדעתו.

הם קיוו שלפחות יחזור לאחר שבת לביתו. אולם רבי נתן כבר ראה עצמו אצל רבינו בראש השנה, בנפשו הרגיש שבצל קדשו יזכה לכל מה שאליו כה נכסף והשתוקק זה כמה!

אוליך אתכם בדרך חדש

הוא הגיע אל מקום המפגש שקבע עם העגלון, וכשהצטרפו אליו חברו רבי נפתלי, רבי ליפא ורבי זלמן הקטן, שעטו הסוסים לדרכם, כשלבם של הנוסעים הומה מהתרגשות; הנה, עוד מעט יזכו שוב לחזות בפניו המאירות של הרבי.

ערב שבת קודש ניצבים, כ"ז אלול תקס"ב. בצהרי היום הם מגיעים לברסלב. רבי נתן ורבי נפתלי נכנסים אל רבינו, הוא מדבר איתם שיחה ארוכה ובין השאר, אומר להם:

"אני אוליך אתכם בדרך חדש, אמנם הוא הדרך הישן, שכבר הלכו בו אבותינו הקדושים,

רבי נתן זכה גם לפגוש ברבי אברהם הכהן המכונה 'החסיד מאמסטרדם', גאון וקדוש שבמשך ארבעים שנה התענה משבת לשבת והיה לומד תורה יומם ולילה בעמידה. רבי נתן שמע את החסיד מאמסטרדם מעיד על עצמו: "כבר הרגתי את היצר הרע!"

ספר 'מניני ארץ' עם הסכמת רבי דוד צבי חותן מוהר"ת

מדברי רבינו, שהעיקר אצלו, שיהיו עמו בראש השנה, ומכיוון שידעו שלא יוכלו להיעדר מביתם שמונה ימים רצופים, חזרו לנמירוב, כשבכוונתם לשוב לברסלב ולהיות אצל רבינו בראש השנה!

מנסכיו: "על ידי אמונת חכמים, שמאמין שכל דברי רבו ומעשיו הם מלאים רוין, על ידי זה אפילו בעת שאינו אצל רבו אינו מש מתוך אוהלו והוא תמיד בבחינת 'לא ימוש מתוך האהל'... וכל זה על ידי אמונת חכמים הנ"ל שידוע ומאמין שכל דבריו ותנועותיו הם מלאים רוין, שעל ידי זה בכל מה שמתנהג עצמו מוצא בו דברי רבו ורמוזו, כמו שכתוב בסימן קפ"ו ליקוטי א' על ענין החסידים הכשרים שבמדינות קיר"ה עיין שם, וכמו שכתוב מזה בספר חיי מוהר"ן בהמעשה של הצדיק רבי מרדכי זצ"ל" (הלכות חזקת מטללים ה', טו).

לה. אבניה ברזל ז'.

לו. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן ד'.

הסכמת רבי דוד צבי חותן מוהרנ"ת על ספר 'מגיני ארץ'

אבל אף-על-פי-כן הוא חדש לגמרינו!"

ליל שבת אצל רבינו

ליל שבת קודש ניצבים. רבי נתן זוכה בפעם הראשונה בחייו, לישב בשולחן הנשגב והטהור של רבינו בשבת-קודש.

הרבי נוטל בידו הקדושה את גביע הקידוש, עומד בשתיקה, כולו דביקות נוראה בחי החיים, כך נשאר עומד זמן רב, ורק אז פותח בקול נעים ונפלא באמירת הקידוש.

סדר השולחן והזמירות נמשך, רבינו פותח ומזמר 'אשת חיל' בניגון הדביקות הידוע, באותם רגעים גופלים על רבי נתן יראה ופחד עצומים מגדולת הבורא יתברך, הקדושה המלהטת סביב, נוראה מאוד. רבינו מגיע למילים 'כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון' וחוזר שוב ושוב עליהם, במתינות ובנעימות שלא מעלמא הדין. רבי נתן מרגיש שהרבי מתכוון אליו. הוא העני והאביון מלהרגיש בנועם ה', והנה הרבי הקדוש, ברוב רחמיו ואהבתו, מושיט לו יד לקרבו לה' יתברך, וגם לתמוך בו ולחזקו לבל יתחלש דעתו מכל העובר עליו.

רבי נתן כבר זכה להיות אצל כמה וכמה צדיקים גדולים בשולחן שבת, אך מעולם לא טעם טעם כה עילאי, כמו ברגעים אלו במחיצת רבינו. הוא מרגיש ביטול הבחירה, ליבו שהיה קָמָה לקרבת ה' אמיתית כמו צמא במדבר, מצא פתאום רוויה, נשמתו ניצתה בקרבו באחת, להבות אש בערו בתוכו וכל כולו יקד מרוב התלהבות לבורא. הוא הביט על פניו הקדושות של הרבי ועיניו אינן שבעות, כולו הלך שבי אחריו.

**רבי נתן שומע ונזכר;
ה'פתורא חדתא' -
השולחן החדש, רומז על
הדרך החדשה שהרבי
אמר שיוליך אותם
בה, ומתוך התלהבותו
העצומה שלו ושל חברו
רבי נפתלי, החרו-
החזיקו אחרי רבינו
את המשך ה'בית':
"ובמנרתא טבתא
דנהרא על רישין",
לאמור; אתם, הרבי
הקדוש והנורא, הוא
המנורה הטובה שתאיר
לנו מעתה על ראשנו
ומוחנו - - -**

ולחם עצלות לא תאכל

בתוך כך נזכר פתאום באביו וחותרו המתרעמים על התקרבותו לרבינו, בוודאי כועסים הם על שנשאר לשבת... אולם הוא מרגיש הארה כזאת, שחפץ להישאר אצל רבינו עוד ועוד ולא לעזוב אותו. אך מה יעשה נוכח

ההתנגדות שבמשפחתו?

מבעד להרהורי, שומע הוא את קולו הנעים של הרבי: "ולחם עצלות לא תאכל...", הרבי חוזר על המילים בהטעמה מיוחדת: "ולחם עצלות לא תאכל - - -".

רבי נתן יודע שהרבי קורא את מחשבותיו ומחזק אותו לבל יתקפו אותו עצלות ורפיון, אלא יהיה זריז בדרך, גם אם יעמדו רבים וגדולים כנגדו.

לאחר נטילת ידיים ובציעת החלה, פותח הרבי בקולו הון והטהור, בשיר 'אומר בשבחין', והניגון, הוא ניגונו של הרבי עצמו. כמנהגו, שר הרבי את המילים הראשונות של כל בית, כשהתלמידים שרים את ההמשך. רבי נתן ורבי נפתלי מרגישים מרגע לרגע, כיצד נשמותיהם הולכות וכלות, קול הניגון מלא נועם דביקות שלא מן העולם הזה. רבי נפתלי חש עונג ומתיקות והתלהבות כה עצומים, וכזו התנוצצות המוח, עד שחשש שמא ייפגע מוחו חלילה, הוא שלף מטפחת-בד וקשר בה את ראשו היוקד - - -

כשהגיע הרבי למילים 'נזמין לה השתא בפתורא חדתא' (=נזמין את השכינה הקדושה עכשיו, לקראת שולחן חדש) משך אותו בהמשכה מופלגת, כשהוא חוזר עליהן שוב ושוב.

ובמנרתא טבתא דנהרא על רישין

רבי נתן שומע ונזכר; ה'פתורא חדתא' - השולחן החדש, רומז על הדרך החדשה שהרבי אמר שיוליך אותם בה...

לו. טובות זיכרונות, ה'.

ומתוך התלהבותו העצומה שלו ושל חברו רבי נפתלי, החרו-החזיקו אחרי רבינו את המשך ה'בית': "ובמגרתא סבתא דגהרא על רישין" - - -

לאמור; אתם, הרבי הקדוש והנורא, הוא המגורה הטובה שתאיר לנו מעתה על ראשו ומוחנו - - -

לימים סיפר רבי נתן, כי כל מה שזכה לדעת מרבינו, היה על ידי לילות השבת הנוראים במחיצתו, שאז שרו על פניו קדושה ויראה עצומים, וכל מי שהיה מביט על פניו הקדושות, היו נופלים עליו מיד יראה ובושה גדולים מהשם יתברך^ל.

לא יהיה נראה כזאת עד שיבוא משיח!

ברצותו להעביר מקצת דמקצת ממה שראה והרגיש בשולחנו הנורא של רבינו, יכתוב מוהרנ"ת בערגה וברעדה:

"ועיניו היו מאירות כשמש וכירח ממש, בפרט בשבת-קודש היו עיניו מאירות מאוד מאוד, ופניו היו מאירות ומאדימות מאוד בשבת-קודש, ומי שלא ראה עוצם קדושתו

ורשפי שלהבת דביקותו בשבת-קודש, וסדר הקידוש שלו בליל שבת עם סדר השולחן, והניגון שהיה מזמר 'אתקינו סעודתא', 'אזמר בשבחין', ואיך שהיה מזמר שאר הזמירות: 'כל מקדש', 'מנוחה ושמחה', 'ראשת חיל', 'רמעין עולם הבא'; ומי שלא ראה זאת - לא ראה טוב מעולם! וכל מי שעמד אז באותו מעמד היה מעיד שלא יהיה נראה כזאת עד שיבוא משיח צדקנו. ואלו כל הימים דיו וכו' אי אפשר לבאר אפס קצה ועוצם היופי והקדושה הנוראה והיראה העצומה וערבת נעימת דביקות הנפלא שהיה אז בענוה באמת, אשר לא נראה

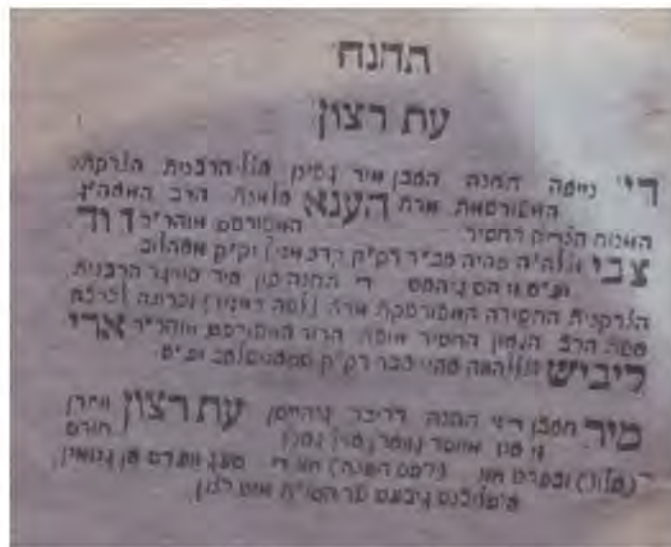
כזאת בעולם. וכל זה לפי תפיסת דעתנו, מלבד סתרי נסתרות שהיה לו בזה.

"קודם הקידוש היה נוטל הכוס בידו והיה עומד זמן רב עם הכוס בידו לפני השולחן בשתיקה, ולא היו שומעין ממנו, כי אם קצת קול השתוקקות. ועלה אז למקום שעלה. אחר כך, אחר ששהה הרבה מאוד, פתח פיו בנעימות נפלא: 'יום השישי' - - -"^ל.

בברסלב בוערת אש, הבער אותה בליבי!!!

סעודת ליל-שבת במחיצת רבינו נסתיימה והכל ברכו ברכת המזון. החסידים פנו איש איש לאכסגיותיהם לישון. אך רבי נתן אינו יכול ללכת לישון, לבו בוער ויוקד בקרבו ורגליו הוליכוהו אל מחוץ לעיר, היכן שעובר נהר הבוג. הוא נעמד על גבעה המשקיפה על פני הנהר הנתון באפלת הליל, כולו רשפי שלהבת קודש, הגה כי כן, ראה ה' בעוניו ובחיפושי נפשו והביא אותו אל שולחנו הסהור של רבינו. הלילה הזה זכה בפעם הראשונה לטעום את אותו אור, שנפשו כה יחלה והשתוקקה אליו.

בהתרגשותו העצומה, החל רבי נתן זועק מקירות ליבו:

תחיית עת רצון שחיברה הצדקת מרת הענא חמותו של מוהרנ"ת

"ריבוננו של עולמו בברסלב בוערת אש, הבער אותה בליבי!!!" - - -

שוב ושוב תור וזעק, תור והתחנן, בלב נשפך כמים, בנפש הומה מתחנונים ובכי, ללא יכולת להירגע; בדד מול הנהר הזורם, תחת השמים זרועי הכוכבים. במשך כל הלילה הדהדו זעקותיו ובכיותיו על גדות הבוג. רק עם עלות השחר, כשקרן אור ראשונה הפציעה מן המזרח, חזר העירה ופנה להתפלל שחרית, כשהתפילה משתפכת מלבבו הוך בהתלהבות עצומה.

ה' שמע לקול תפילתו, האש הקדושה של רבינו בערה בלבו כל ימי חייו והבעירה את כל סביבותיו. לימים, יחרוט התלמיד הנאמן לזיכרון:

"בשנת תקס"ב, בחודש אלול, זכיתי להתקרב לאדוננו מורנו ורבינו הקדוש והנורא, הרב האמת מורנו רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה והוא אחו בידי וקרובני ברחמי המרבים, ונשא אותי כאשר יישא האומן את היונק"^ל.

אם תהיה איש כשר - תוכל לשמוע ממני הרבה

בראשית התקרבותו, אמר לו רבינו: "אם תהיה איש כשר - תוכל לשמוע ממני הרבה, כי אני צריך אדם לומר לפניו". הוא סיפר לו, שפעם היתה לו תורה לגלות והוא אמר אותה בפני איש אחד שלא הבינה כלל, "וזאת, משום שאני צריך לדבר ולגלות, ומכיוון שבא אותו אדם, אמרתי לפניו את התורה, אבל רצוני שישמע מפי, מי שיכול לתפוס קצת"^ל.

לבנו אדל, סיפר רבינו על חכמתו הגדולה של תלמידו רבי נתן ואמר: "כיצד אתאר לך את חכמתו? כשיביט על בית-הכנסת הזה בהסתכלות כלשהי, יאמר לך כמה אמות גובהו"^ל.

לח. טובות זיכרונות לרבי אברהם שטרנהארץ נין מוהרנ"ת סעיף ה'. אוצר נחמני א-פא, כתיב ר' שמואל הורביץ.

לט. שיחות הר"ן קסט.

מ. ימי מוהרנ"ת א', ב'.

מא. חיי מוהר"ן, שסת.

מב. חיי מוהר"ן, שלח.

שפל בעיני עצמו כעפר וכטיט

עם כל השבחים הגדולים ששיבחו רבינו, היה רבי נתן בעיני עצמו כאין וכאפס, מעולם לא הרגיש חשיבות וגדולה, להיפך, הוא חש בגדולתו וברחמיו של רבינו, שקרבו אליו והדריכו "כאשר יישא האומן את היונק".

באותה תקופה, כששוחח רבינו עם רבי יצחק סג"ל חתן המגיד מטירוביצה, סיפר לו על תלמידו החדש רבי נתן, שהתקרב אליו, ואמר: "אם תסתכל עליו, תראה שהוא שפל בעיני עצמו כל כך, כעפר וטיט ממש, אפילו אם תאמר לו לקנות לך 'בייגל' בקופיקע (=מטבע פחותה) - הוא ירוץ מיד לקנות לך את מבוקשך למרות שאינו מכירך".

רבי יצחק עדיין לא הכיר את רבי נתן, כשהלך ברחוב, הבחין באברך צעיר הלבוש בבגדי עשירים, הנחפו לדרכו בזריוות, למרות שהיה לבוש כבן עשירים, הבין רבי יצחק סג"ל מיד, שזה הוא האברך שעליו דיבר רבינו, שהוא בעיני עצמו כלא כלום.

הוא ניגש אליו ואמר לו: "רעב אנכי, שמא תוכל לקנות לי בייגל בקופיקה?" רבי נתן הסכים מיד ללא שהיות, הוא נטל מידו את המטבע ורוץ לקנות לו בייגל... באותו רגע, כבר לא היה לרבי יצחק ספק כי זה הוא".

באחד הימים, בהיותו בבית רבינו, הבחין רבי נתן בספר 'שבחי האר"י', הוא ביקש מרבינו שישאל לו את הספר לכמה ימים. רבינו הסכים, אך אמר לו בחיור: "אבל אל תחקה את אותם חסידים ששואלים ספר, ושוכחים להחזירו...".

מוהרנ"ת נטל את הספר וקרא בו ומיד כשסיים, החזירו לרבינו. שאל אותו רבינו: "איזה דבר למדתם משם?" השיב רבי נתן: "התפעלתי ממה שכתוב שם, שהרב הקדוש

סעודת ליל-שבת במחיצת
רבינו נסתיימה והכל ברכו
ברכת המזון. החסידים פנו
איש איש לאכסנויותיהם
לישון. אך רבי נתן אינו
יכול ללכת לישון, לבו בוער
ויוקד בקרבו ורגליו הוליכוהו
אל מחוץ לעיר, היכן שעובר
נהר הבוג. הוא נעמד על
גבעה המשקיפה על פני
הנהר הנתון באפלת הליל,
כולו רשפי שלהבת קודש,
ובהתרגשותו העצומה, החל
רבי נתן זועק מקירות ליבו:
"ריבנו של עולם! בברסלב
בוערת אש, הבער אותה
בליבי!!!" - - - שוב ושוב
חזר וזעק, חזר והתחנן,
בלב נשפך כמים, בנפש
הומה מתחנונים ובכי, ללא
יכולת להירגע; בדד מול
הנהר הזורם, תחת השמים
זרועי הכוכבים. במשך כל
הלילה הדהדו זעקותיו
ובכיותיו על גדות הבוג

רבי חיים וויטאל היה עניו ושפל בעיני עצמו מאוד, אולם כשנכנס לרבו האר"י הקדוש, החל רבו לשבחו בכל מיני שבחים. הדבר היה לפלא בעיני רבי חיים וויטאל ואמר: "על מה זה ישבח אותי אדוני, הלא אני מכיר בעצמי את קטנותי ומך ערכי? השיב לו האריז"ל: "תדע שבדורות שלפני ביאת משיח, אזי במיעוט פעולות אפשר להגיע למדרגת רבי עקיבא".

ענה רבינו ואמר למוהרנ"ת: "הבנת טוב, אכן לזה התכוונתי".

למשמע דברי רבינו אלו, נחה דעתו של מוהרנ"ת, כי גם בלבו הוא התעוררה פליאה על שרבינו משבח אותו לפעמים, אך כשרמו לו רבינו שגם עליו טובים דברי האריז"ל, תורץ לו הדבר".

מאשפות ירים אביון כמוני

ענוותנותו ושפלותו העצומים של רבי נתן וביטולו המופלא לרבינו, זועקים מכל שורה בחיבוריו הקדושים. וכך הוא כותב בהקדמת ה'ליקוטי הלכות' אשר כתב בפקודת רבינו:

"הפעם אודה את השם, אשר עד כה עזרני, מה אדבר והוא אמר ועשה. מי כהשם אלהינו וכר' מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון כמוני, לקרבני לאור צח ומצוחצח כזה, אור האורות צח הצחצחות, מי יספר שבחו, מי יספר תהילתו. וגם כי ידוע שכל הלשונות של שבח ותהילה, כבר הורגלו העולם לכותבם על מאן דהוא. אך המעיין בספריו הקדושים בעין האמת, ונבוץ יוסיף לקח לשום עין עיונו בדברי אלה אשר חנני ה' בכוחו, המבוארים בספרים האלה - יבין וישכיל וידע כי כל השבחים והתהילות והגדולות שכתבתי עליו ז"ל - עדיין לא הגעתי לקרסולי שבחי תהילתו,

מג. חיי מוהר"ן שלח, שיש"ק ב-רצב.

מד. אבניה ברזל ט"ז, אוצר נחמני א-מו.

ציון מוהרנ"ת בברסלב (באדיבות אהלי צדיקים)

שתהיו אפויים בליבי

בתחילת התקרבותם של רבי נתן ורבי נפתלי, אמר להם רבינו: "יש לי שלוש כתות חסידים: האחת - אלו שבאים 'לחטוף שיריים' (=לזכות בסגולה להצלחה וכו'), הכת השנייה - אלו שבאים אלי לשמוע 'תורה', והשלישית - אלו שאפויים בליבי". ופנה רבינו למוהרנ"ת ולרבי נפתלי ואמר להם: "רוצה אני, שאתם תהיו מאלו שאפויים [תקוים] בלבי".

מאמר זה הינו פרק מתוך ספר על תולדות רבינו הקדוש העומד לראות אור בעזה"ת. תודות למכון מוהרנ"ת להדפסת ספרי רבינו הקדוש, ולר' נתן אנשין שיחי'.

ואהרן' (תהילים, עז) המתחיל ומסיים באות נון, בנוסף על הפסוק 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן' (משלי, כ) הנדפס בסידורים, שאותו היה אומר עוד לפני כן.

ואמרו על כך זקני החסידים, שמוהרנ"ת בחר דווקא בפסוק זה, משום שלפני התקרבותו לרבינו, התאבק בעפר רגליהם של צדיקים רבים, אבל לא מצא מנהיג כלבבו שינהיג אותו בעבודת ה' יתברך כרוצה נאמן, ואחר כך, כאשר זכה להתקרב לרבינו, אז החל להבין ולהרגיש שעליו סובב הולך מאמר ה'תיקוני הוזהר' (תיקון סט) "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" - התפשטות נשמת משה היא בכל דור", והפסוק הנזכר מדבר מהנהגת משה רבינו את צאן מרעיתו¹.

כי שגבה מעלתו וגדולתו ותוקפו עד אין סוף ואין תכלית, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב - - -".

"יבוחן לבות הוא יודע, שאני יודע בעצמי מיעוט ערכי עלי. כי מי אנכי כי באתי עד הלום, לחבר ספרים ובפרט דברים כאלו העומדים ברום רומו של עולם, הפותחים שער לכל דופקי בתשובה החפצים לצאת מחשך לאור, להתקרב להשם יתברך, לאור באור החיים.

"ואני בעניי ידעתי כי לא הגעתי למידה זו לא מיניה ולא מקצתה, לחוות דעי אפילו לפני קל שבקלים והפחות שבפחותים. אך זאת אודה ולא אבוש, והאמת אגיד ולא אכחד, ובראש הומיות אקרא בפתחי שערים בעיר אמרי אומר, ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, שכשם שאני קטן בעיני מצד עצמי כאשר בוחן לבות הוא יודע, כן יקרה נפשי מצד מעלת הדרת קדושת המשפיע עליה חכמה ובינה ודעת, הוא כבוד אדוני מורי ורבי, הרב הקדוש והנורא, הרב האמת וצוקל".

"ואם אמרתי אספרה כמו אפס קצה מאת כל אשר עשה לנפשי - לא תספיק הארץ להכיל את כל דברי - - -".

נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן

אחרי התקרבות מוהרנ"ת לרבינו, החל לומר לפני יהיו לרצון' שבגמר תפילת שמונה-עשרה (על פי המובא מהשליה הקדוש, כי סגולה שלא ישכח האדם את שמו ביום הדין, שיאמר לפני יהיו לרצון' פסוק המתחיל ומסיים באותיות שבהן מתחיל ומסיים שמו) גם את הפסוק 'נחית כצאן עמך ביד משה

מה, אוצר נחמני א-צד, מפי החסיד הישיש ר' נתן ב"ר אברהם שטרנהרץ, בשם זקנתו מרת חנה צירל ע"ה בת מוהרנ"ת ז"ל ששמעה מאביה מוהרנ"ת, מו. שיח שרפי קודש ב-קב.

הארי שבחבורה

שיחה מרתקת ועתירת גילויים

עם הרה"ח ר' נתן שפירא שליט"א על אביו הגדול
הארי שבחבורה, החסיד המופלא רבי אריה לייב שפירא ז"ל,
אחיו של החסיד הגדול רבי שמואל שפירא ז"ל
לרגל יום היארצייט י"ח טבת תשנ"א - תשע"ח

הקשר העמוק בין האחים הקדושים
וההערכה הגדולה ששררה ביניהם כשכל
אחד סבר כי הוא הפשוט ואילו השני הוא
העובד והצדיק... ■ על חבורת 'קומי רוני'
וקירוב הנפשות לדרכו של הבעל תפילה
■ ימים תמימים מחוץ לישוב בתורה
תפילה והתבודדות ■ הביטול הגמור
לרבינו הקדוש והדבקות בקיום עצותיו
■ הגאונות ומעשי החסד הנפלאים ■ על
חותנו ר' מרדכי קעז וזכרונות מיתר אנ"ש
מדור העבר ■ **זכרתי ימים מקדם**

בהתקרב יום ה'ארכי' של הרה"ח ר' אריה לייב שפירא החל ב"ח בטבת, עלינו אל בית בנו הר"ר נתן שליט"א לשמוע מעט עובדות על אביו הגדול.

ראשית דבר, כיצד התקרב אביכם לאורו של רבינו הקדוש?

כמדומני שנתקרב על ידי אחיו הגדול רבי שמואל שפירא, אם כי בעצמי לא שמעתי זאת מאבי ז"ל, שכן הוא לא סיפר על עצמו כלום.

האם היה איזהו קשר מיוחד בין שני האחיים?

כן! בוודאי! הם היו מדברים ביניהם שעות. אבי היה כרוך מאד אחר רבי שמואל והיה שואל אותו על כל דבר.

אבי אף התבטא פעם על אחיו ר' שמואל באמרו: "הוא גדול הדור!" כדברים האלו שמעו גם מר' לוי יצחק ז"ל. היה זה כאשר ר' שמואל חלה ור' לוי יצחק ביקש עליו רחמים כשהוא מתבטא לפני אנשי שלומינו: "שלשת רבעי עולם עומד עליו" שאלו ר' שמואל צ"צ"ק: "מנין אתם יודעים?" ענה ר' לוי יצחק: "אויב איך זאג, ווייס איך וואס איך זאג", כלומר, אם אני אומר, אז אני יודע מה שאני אומר

למעשה, אבי נולד בשנת תרפ"ג ואחיו הגדול ר' שמואל נולד כבר בשנת תרע"ג. כשאביהם ר' שלמה יצחק שפירא נפטר בצעירותו היה אבי ילד כבן עשר שנים ורבי שמואל היה כאב לכל המשפחה.

"כמים הפנים לפנים", גם אחיו ר' שמואל כבדו מאד והיה תמיד מתעניין לשלומו, ובשלום החברה "קומי רוני" שאבי הקים.

לפעמים כאשר באו אל ר' שמואל לשמוע דיבורים בעבודת ה' היה שולח אותם אל אבי פעם אף התבטא ר' שמואל: "אותי מחזיקים לצדיק - אבל אחי ר' לייב הוא הגדול..."

ברשותי מכתב שכתב ר' שמואל אל החסיד ר' הערשל וואסילסקי, בו הוא כותב בערך בסגנון זה: הרב מטשערין התבטא פעם: "אני יהודי פשוט -

ר' אריה לייב בזקנותו, תמונת פספורט (באדיבות ג.ג.)

אבל יש לי אח שהוא צדיק באמת ועובד ה' באמת". כן הדבר אצלי, יש לי אח שהוא צדיק באמת ועובד ה' באמת.

היה זה פעם אצל ציון הרשב"י במירון כאשר אבי הבחין על אחיו ר' שמואל בשעה שהוא מתפלל שהוא נכנס לדביקות גדולה כזאת עד שחשש מאד לכריאותו. עד מהרה אירגן אבי ריקוד של שמחה תוך שהוא מכוון את מעגל הרוקדים מסביב אחיו וכך 'הורידו' מדביקותו...

סיפור נוסף המעיד על הקירבה הגדולה בין שני האחיים, היה זה כאשר שניהם ישבו יחדיו ולידם

ישב הצדיק הנודע ר' לייב זוסמן. אמר ר' לייב לאבי: "עליך ללמוד מאחייך הגדול ר' שמואל!" נענה ר' שמואל על אתר: "אחי ר' לייב הוא גדול מאד, אין לו צורך ללמוד כלום מאחריים!!!"

כשישבנו 'שבעה' על אבא, אמר לנו ר' אהרן קרמר (אביו של יבדלחט"א הרה"ח ר' שמואל משה): "הכרתי את אביך, והכרתי גם את אביו הצדיק ר' שלמה יצחק - הוא דמה ממש לאביו בצדקותו!" גם הגאון ר' משה שמואל שפירא שהיה קרוב משפחתנו (אחיו היה גיסו של אבי), אמר בשבעה: "כל משפחת שפירא הם צנועים - אבל ר' לייב היה מיוחד במידה

היו תקופות שהיה הולך לשדה ושוהה שם במשך כל שעות היום, היה יוצא בבוקר עם שק ספרים לעבר השדות מחוץ ליישוב וחוזר רק בלילה. וכל זאת למרות שהיה עדיין ער מחצות הלילה הקודם!

אחיו ר' שמואל שפירא בהר ציון הושענא רבא תשכ"ג, לידו חתנו ר' יהודה לייב פראנק (באדיבות ג.ג.)

הזכרתם מקודם את "חבורת קומי רוני", מה היתה מטרתו בחבורה זו?

אחת המטרות היתה לשמר את הניגונים העתיקים של אנ"ש שלא ישתכחו, כמו שמופיע במודעה שכתב בשעתו על יסוד החבורה (ראה מסגרת).

ה"חבורה" התחילה בהגשת אוכל ו"סחלב" ולא היה מתחיל לדבר עד שלכולם היה מה לאכול ולשתות, אז היה מתחיל בשיעור.

לשאלה מהיכן יש לו כסף לכל זה, היה עונה: "יש לי נדיב שמשלם זאת..." אך כאשר שאלו אותו "מיהו הנדיב?" היה דוחה באמרו "מהי הנפקא-מינה מי הוא הנדיב?" למעשה היה משלם זאת מכיסו הדל...

אם כבר דברנו על הניגונים שלו, ברצוני לספר כי בשנה האחרונה לחייו, בזמן מלחמת עיראק הנודעה, כאשר שרר או פחד גדול כידוע, הלך אבי לערבי אחד ושילם לו במיוחד כדי שילמד אותו "ניגון עיראקי". וכל זאת למה? כי רבינו מביא בתורה כ"ו "כשיש ח"ו איזה גזירה וצרה לישראל מאיזה עכ"ם - אזי טוב לנגן הניגון של אותה העכ"ם שמיצר להם ח"ו". לאחר מכן לימד את הניגון בחבורת קומי רוני. אני כשלעצמי כבר לא זוכר את הניגון.

אכן רואים אנו כאן את גדל אמונתו וביטולו הגמור לדעת רבינו ז"ל.

על אף שהיה למדן גדול וחכם, עם כל זאת התנהג בפשיטות גמורה. לדוגמא: רבינו הרי הרבה לדבר מגודל מעלת אמירת תחינות ובקשות. בביתנו היה סידור ישן בו מופיעות תחינות שונות לנשים, תפילות פשוטות מאד. גם תפילות אלו היה אבי אומר בתמימות ובפשיטות מופלאה...

בפרט היה הדבר ניכר בעצת ההתבודדות והיציאה מחוץ לישוב, שבוה היה חידוש נפלא. היו תקופות שהיה הולך לשדה ושוהה שם במשך כל שעות היום, היה יוצא בבוקר עם שק ספרים לעבר השדות מחוץ ליישוב וחוזר רק בלילה. וכל זאת למרות שהיה עדיין ער מתצות הלילה הקודם!

סיפר לי ר' שמואל הופמן:

"פעם הגעתי למירון והתיישבתי על הספסל בהיכל הרשב"י. והנה ניגש אלי אביך ר' לייב ומתעניין בשלומי... לאחר מכן אף הציע לי מקום לינה בחדרו בחצר המערה.

"בבוקר יצאנו בצוותא להתבודדות בשדה כשהוא לוקח איתו סל של ספרים, שם למדנו עד הצהריים. באמצע הבחנתי לחרדתי בנחש ענק הבא ומתקרב לעברנו. צעקתי בבהלה ר' "

מירון שנת תשי"ח (באדיבות גנ.)

ולאחר זמן מה חזרתי להיכל הרשב"י אבל ר' לייב נשאר בשדה עד רדת הלילהו".

גם בירושלים הוא היה יוצא לשדה ליד 'מוצא' ונשאר שם עד הלילה. בשנינותו הידועה אף אמר פעם בדרך צחות "אני הוא ה'ראש ישיבה' של מוצא... של כל העצים..." בימות החורף הקרים קבע לעצמו מקום בתוך מערה ששכנה בשדות מוצא...

"בבית או בשדה" הרי אמר רבינו הקדוש, ואכן גם בבית, כאשר היה שוכר דירה לעצמו היה דואג דבר ראשון שיהיה לו "חדר התבודדות".

סיפר לי הרה"ח ר' משה קרמר כי בבחרותו ניגש אבי אליו ובקש ממנו שרוצה לקבוע איתו חברותא מיוחדת "לדבר מעלמא דאתי"... כאשר "מתן שכרה בצידה" שישתדל להכניס אותו לרשימת הצדקה של ר' יוסף ארליך שאבי היה ממונה עליו.

החברותא אכן יצאה אל הפועל. סיפר לי ר' משה כי היתה שבת אחת שהוא דיבר איתו כאלו דיבורים גלהבים, שהם נכנסו כל כך חזק בעצמותיו עד כדי כך שהוא זוכרם היטב עד היום הזה - - -

דוגמא נוספת להתבטלותו המוחלטת לדעת רבינו הקדוש, היא במסירות נפשו לקיים אזהרת רבינו שלא להתעסק עם רופאים. בדבר זה היה זהיר מאד ולא הלך אף פעם לדרוש בעצתם, חוץ מרפואת שיניים שר' לוי יצחק אמר לו שאפשר ללכת עקב טעמים שונים.

פעם אף נפנה אל שאר בשרו הגאון ר' יוסף שלום אלישיב ז"ל ששאלו מדוע חסידי ברסלב אינם הולכים לרופאים, והסביר לו באריכות

גם בירושלים הוא היה יוצא לשדה ליד 'מוצא' ונשאר שם עד הלילה. בשנינותו הידועה אף אמר פעם בדרך צחות "אני הוא ה'ראש ישיבה' של מוצא... של כל העצים..." בימות החורף הקרים קבע לעצמו מקום בתוך מערה ששכנה בשדות מוצא...

לייב! מה עושים?!" כשאני נצמד אליו מרוב פחד... אך אביך ענה לי ברוגע: "הנחש הרי הולך לעשות שליחותו, מה זה קשור אלינו?" ואכן הנחש עבר ממש סמוך לידנו ולא נגע בנו, אביך לא הסית דעתו מלימדו לרגע אחד ואף לא הרים את עיניו לחזות בנחש...

"לאחר מכן שאל אותי ר' לייב "האם אתה רוצה לאכול "ארוחת צהריים"? כאשר עניתי בחיוב העניק לי ממתק "טופי" שהוציא מצקלוננו והמשכנו ללמוד - - -

"היה לי קשה להמשיך בשדה זמן רב כל כך

שיבת קומי חני

בוזה אנו מודיעים לכל חסידי אנ"ש שמתקיים ישיבה בשם קומי רוני. זמן הישיבה הוא אחרי תפלת ערבית כאן בביהכ"ג חסידי ברסלב במאה שערים. זמן הישיבה הנ"ל הוא רבע שעה.

מטרת הישיבה הוא לקיים דברי רבינו ז"ל (בתורה ג' ח"א) וזהו (איכה ב') קומי רוני בלילה. היינו שתהיה תקומה להריבה.

מטרת הישיבה הנ"ל הוא לשורר ולהחזיק את כל הניגונים ששרו אנ"ש באומן ובפולין ובעיר העתיקה שלא לשכוח אותם.

ודרך אגב מחלקים משקה בעת הישיבה הנ"ל לקיים מה שרבינו אומר בספר המדות אות נגינה אות ה' מה כשאדם שותה מתחיל לזמר ולנגן וכו'. וגם עוגות נותנים.

ובכן אנו פונים לכל אנ"ש שיחיו שיבואו להשתתף בהנ"ל כי לדאבון הלב הולכים ונשכחים הניגונים היקרים שהיו שרים אנ"ש מדורות שעברו ואנו רוצים לתפוס אותם כמה שנוכל.

נמסר ע"י ר' אריה ליב שפירא שליט"א.

ר' אריה לייב בצעירותו (באדיבות ג.ג.)

את כל הענין בטוב טעם ודעת עד שהרב אלישיב אמר לנכדו לאחר מכן "ממש יצאתי מהתפעלות איך שהסביר לי דעת הרבי מברסלב בבחירות כזו".

ענין התפילה על כל דבר ודבר היה כל כך פשוט אצלו. פעם נחלה אחי הקטן, נעמד אבי בצד והתפלל במשך כמה דקות. לאחר מכן הסתובב ושאל את אחי "האם זה עוד כואב לך?" משנענה בחיוב נעמד שוב להתפלל, ושוב עד שנתרפא... כל כך היה פשוט אצלו סגולת התפילה.

העבודה היסודית של קימת חצות היתה טבועה אצלו ביותר והיה זהיר בה מאד. מידי לילה כשהיה פורש לשינתו היה מכין לעצמו כמה וכמה שעונים מעוררים שיהיה בטוח בעצמו שאכן יתעורר בחצות.

לצורך כך אף מיעט להשתתף בחתונות כדי שלא יפריע לו הדבר לקימת חצות. עם כל זאת היו פעמים שמחמת סרדותו היה הולך לישון בשעה מאוחרת ואז אפילו שעה אחד הספיקה לו לשינה. גם בלילה כזאת היה קם כארי לעבודתו באמרו "הלא צריך לקום...". וכך היה ממשיך בכל סדר יומו עד הערב. בשעתו אף סיפר לי שקבלה בידו כי רבינו היה ישן רק שעה אחת...

בכלל היה ממעט מאד באכילה ושינה לכשעצמו, אבל לאחרים היה דואג עד הסוף. בביתנו היתה לו כעין 'הכנסת אורחים' והיה מכניס אלינו אנשים נשברים ונדכאים ומאכילם ומשקם כדי צרכם. הוא היה עושה להם הרגשה שממש הם עושים לו טובה שהם אוכלים, כשהוא אומר להם "הלא אני צריך להיפטר מכל האוכל הזה, אנא מכם אכלו ושתו...".

היה מופלא מאד במעשי חסד מיוחדים במינם. זכורני כי פעם קנו לבית שלחן וכסאות חדשים אך ביום מן הימים הם נעלמו פתאום מהבית... אחי שאל אותו "היכן השולחן והכסאות החדשים?" והוא ענה לו "בידיים טובות..." לאחר מכן סיפר לנו אחד מאנ"ש שאבי ניגש אליו והעניק לו את הרהיטים

באמרו "אצלי זה מיותר, אני לא צריך אותם...".

כמו כן עסק תמיד לדאוג שלאנשים נצרכים יהיה מעמד פרנסה. היתה לו רשימה של כל הנצרכים והיה מסבב בתנויות לברר מי צריך מה.

עבודה מיוחדת היתה לו לסייע להקים בתים בישראל. אחרי פטירתו מצאתי בין כתביו רשימה של 71 אנשים שהוא זה ששידך להם את בת גילם...

סיפר לי יהודי אחד שאבי היה השדכן אצלו, שהוא רצה לשלם לו כנהוג לשלם לשדכנים, אך אבי סירב בכל תוקף באמרו: "תעסוק בספרי רבינו והיה זה שכרי...". ליהודי אחר אמר: "תביא לי עוד אחד הוקוק לזיווג והיה זה משכורתית...".

במסירות נפש ממש היה עוסק באמירת שיעורים וקירוב נפשות. כל שבת אחר הצהריים היה הולך ממאה שערים עד שכונת קטמון ולפעמים עד שכונת רמות, מהלך של יותר משעה - הכל כדי להפיץ את דעת רבינו. שבת אחת ירדו גשמי ברכה רבים והוא לא נרתע והלך בתוך הגשמים... שאל אותו ר' נחמן בורשטיין "מדוע הינך הולך בתוך הגשמים החזקים?" ענה לו אבי "הרי היום הזה לא יחזיר לי יום אחר לאמירת השיעורים...".

גאונותו העצומה בתורה ובספרי רבינו היתה עד למאד. סיפר לי אחד מאנ"ש שהיה מסוגל להתעכב

סיפר לי יהודי אחד שאבי היה השדכן אצלו, שהוא כנהוג לשלם לו לשדכנים, אך אבי סירב בכל תוקף באמרו: "תעסוק בספרי רבינו והיה זה שכרי..."

חיזוק בענין ניגונים וריקודים

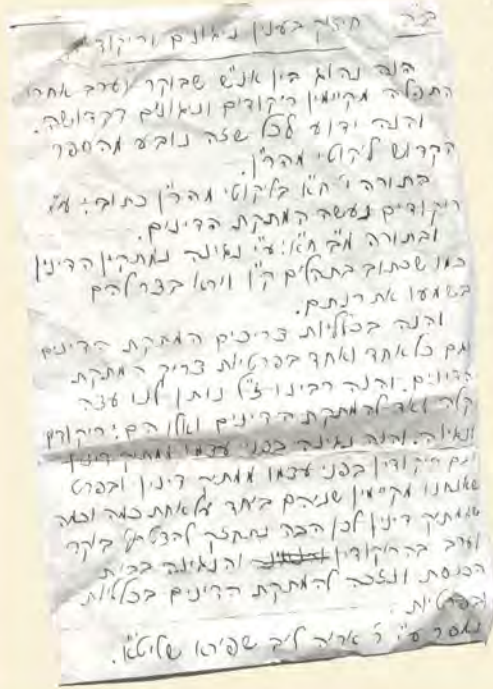
הנה נהוג בין אנ"ש שבוקר וערב אחרי התפלה מקיימין ריקודים וניגונים דקדושה. והנה ידוע לכל שזה נובע מהספר הקדוש ליקוטי מהר"ן.

בתורה יי ח"א בליקוטי מהר"ן כתוב: עיי ריקודים נעשה המתקת הדינים.

ובתורה מ"ב ח"א: עיי נגינה נמתקין הדינין כמו שכתוב בתהלים ק"ו וירא בצר להם בשמעו את רנתם.

והנה בכלליות צריכים המתקת הדינים, וגם כל אחד ואחד בפרטיות צריך המתקת הדינים, והנה רבינו ז"ל נותן לנו עצה קלה מאד להמתקת הדינים, ואלו הם: ריקודים ונגינה. והנה נגינה בפני עצמו ממתיק דינין, וגם ריקודין בפני עצמו ממתיק דינין, ובפרט שאנחנו מקיימין שניהם ביחד על אחת כמה וכמה שממתיק דינין, לכן הבה נתחזק להצטרף בוקר וערב בהריקודין והנגינה בבית הכנסת ונוכה להמתקת הדינים בכלליות ובפרטיות.

נמסר עיי ר' אריה ליב שפירא שליט"א.

אביו ר שלמה יצחק שפירא (באדיבות ג.ג.)

כלום עכשיו.

ענין שלם היה לו להשתדל לטבול ש"י טבילות על פי דברי רבינו בספר המידות (יראה ל"ז ופחד י"ח). גם הסתלקותו היתה בעודו מטהר עצמו במקוה.

סיפר לי אחי ר' מרדכי שפעם היתה בתו מאושפזת בבית חולים ואבי הגיע לבקרה, עם סיום הביקור ניגש אליו יהודי אחד שגם בתו היתה מאושפזת שם וביקש ממנו ברכה. התחיל אבי להתעניין במצבה ובתוך הדברים אמר היהודי כי למחרת הבת הזאת צריכה לעבור ניתוח. נענה אבי ואמר: "אין צורך לעשות ניתוח! בעזרת ה' יהיה לה רפואה שלימה!" למחרת לפני הניתוח כשערכו הרופאים את הבדיקות האחרונות הם גילו כי אכן אין שום צורך לבצע את הניתוח... לימים אמר יהודי זה לאחי "בתי זאת היא בת של אביך, בזכותו נתרפאה...".

הסיפור הזה הגיע לידיעתו של יהודי נוסף וגם הוא ניסה את מזלו לבקש ברכה... אך אבי התחמק: "מה? אני יכול לברך? אני לא רב..."

פעם נחלה אחי הקטן, נעמד אבי בצד והתפלל במשך כמה דקות. לאחר מכן הסתובב ושאל את אחי "האם זה עוד כואב לך?" משוענה בחיוב נעמד שוב להתפלל, ושוב עד שנתרפא...

קרה פעם באמצע שעורו, שאחד הנוכחים התחיל לצעוק עליו תוך שהוא מחרפו ומגדפו. אבי שתק בסבלנות עד שהלה נרגע והמשיך בשיעורו כאילו כלום לא היה. אחר השיעור אף ניגש אליו באהבה ובחיבה כאילו לא עשה לו

בסעיף אחד בספר המידות קרוב לשעה. זכורני כי שנה אחת ביום ל"ג בעומר, שבו ביום חל גם היארצייט של אמו ע"ה, למד פעם את התורה "לכו חזו" והקשה על זה הרבה קושיות ולאחר מכן תירצם בדרך אחת ונפלאה. סיפר לי אחד מאנ"ש שישב פעם בשיעור שמסר בליקוטי מוהר"ן, והקשה על התורה שמונה קושיות ותירצם כמין מקשה במהלך מיוחד ונפלא.

עוד סיפר לי ר' בנימין רייס: פעם התקשיתי באיזהו "ילקוט ראובני" ושאלתי את ר' גדליה קניג ולא היה בידו להשיב. הלכתי לאביך והוא ענה לי "תן לי כמה ימים להתיישב בדבר". לאחר מספר ימים בא אלי ואמר לו פשט נפלא... פלא מיוחד היה בכך שהיה מיישב קושיות בגמרא על פי מכתבי מוהר"ן בעלים לתרופה. עוד סיפר לי אחי שהיו לאבי חידושים כתובים על כל הש"ס, ונאבדו.

אך למרות שהיה גאון עצום היה נחבא אל הכלים ובורח מכל צל של פרסום. כשקראו לו פעם 'הרב' אמר להם "מה?! אני רב? אתם רבנים?".

ר' נחמן בורשטיין

בין כל אנשי שלומינו מהרור העבר, הכרתי גם את ר' יוסף ארליך, אותו אני זוכר מילדותי שהיה בא רבות לביתנו ואוכל אצלנו. הוא נהג למסור כספי צדקה רבים לאבי שיחלק אותם בין אנשי שלומנו.

כמובן שהכרתי את ר' לוי יצחק, עקבתי הרבה אחריו. המיוחד שבו היה, שכל דבר הוא היה עושה בהתלהבות, עם 'ברעץ', למד עם 'ברעץ' והתפלל עם 'ברעץ'...

כידוע היה לו שיעור ביום חמישי. פעם באתי מוקדם, אף אחד עדיין לא הגיע ומצאתי את עצמי לבד עם ר' לוי יצחק. התחיל ר' לוי יצחק לבחון אותי: איך רבינו מפרש את 'מאמר רבה בר בר תנאי' הראשון? וכך הלך מתורה לתורה, בנס "ניצולתי" כשהתחילו להגיע עוד אנשים, כי אם לא, הוא היה בוחן אותי על כל הליקוטי מוהר"ן...

את ר' הירש לייב אני זוכר רק מסוף ימיו. זכורני שסיפר פעם בשבת חנוכה שפעם הגיע איזה ספרדי לציון הרשב"י ועמד שם כמה שעות ואמר רק: "רבי שמעון! רבי שמעון!" וזלגו מעיניו מעיינות של דמעות.

כמו כן הכרתי את ר' מוטל יגלניק. הוא סיפר לי שכאשר עזב את פולין ועלה לארץ ישראל הלך להפרד מר' יצחק ברייטר. היה זה בדיוק ביום תשעה באב, אמר לו ר' יצחק: "כיון שעכשיו תשעה באב ואסור לרקוד ולשמות - לכן אשמח וארקוד רק במחשבה..."

הוא היה אומר תמיד כי התקרבותו לרבינו הקדוש הצילה אותו ממוות לחיים, שכן אם לא היה מקורב לברסלב היה בוודאי נשאר בפולין בשנות השואה. רק אודות התקרבותו לברסלב זכה להגיע לארץ הקודש ולהקים דור ישרים מבורך.

יצויין כי מצבו של אותו יהודי הסתבך רח"ל. והיה לפלא.

סיפור מעניין סיפר לי הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר: היה זה בצעירותו כאשר נסעו למירון עם רכבת והילדים כדרכם השתובבו ואף ניגשו לחלונות והוציאו את ראשם החוצה... כאשר עברה הרכבת במקומות צרים סמוך לקירות עמד אבי על המשמר וגער בהם שיכניסו את ראשם פנימה. הילדים כמובן התרעמו עליו ולא הבינו מה רוצה מהם היהודי הזה. והנה אירע דבר מה שגרם שמחה וששון לילדים. לאבי היה אז כובע חדש ויקר ובאמצע תוך כדי הנסיעה נפל הכובע מהרכבת החוצה לעבר השדות... והנה אירע פלא, בדרך חזור מצאו על אם הדרך איזה רוכל ערבי, ובין מרכולתו שכן לו כבוד כובעו של אבי שכמובן חזר מיד לבעליו תמורת סכום פעוט... כאשר אבי מתבטא שבוכות התפילות חזר אליו הכובע החדש בדרך נפלאה...

ואם כבר נגענו בנסיעותיו לקברי הצדיקים, שמעתי מאחד מאנשי כי פעם נסע עם אבי לציון ראובן בן יעקב בחולות יבנה. באמצע הדרך עצר עבורם משהו שנהג בסוס ועגלה וכך הובילם לעבר הציון... אולם כל הדרך שאל אותו אבי "האם זה לא מכביד על הסוס? אולי גרד כדי להקל עליו?" כאן אנו נוכחים לראות גם את מידת הרהמנות ששכנה בקרבו.

עוד סיפר לי ר' נחמן בורשטיין, שבצעירותו הפציר בו אבי שילך איתו בחצות לילה לשדה, אולם ר' נחמן לא רצה אז ללכת עקב סיבות שונות. אבי אפילו היה מוכן לשלם לו על כך, אולם הוא עדיין לא רצה, עד שר' נחמן לא היה יכול לעמוד מול ההפצרות הרבות והוכרח לקום בחצות וללכת איתו לשדה להתבודדות...

באופן כללי ניתן לומר כי כל דבר שהיה סבור שכן צריך לעשות, היה עושה זאת בלי שום חשבונות. גם דברים קשים שבאופן הרגיל לא היו עושים זאת, היה עושה אותם בחכמה עד שהיה מוציא את הדבר אל הפועל.

האם הכרתם את זקנכם ר' מרדכי קעז?

לא. הוא נפטר לפני שנולדתי ואחי הגדול כבר נקרא על שמו. אבל מדודי ר' גרשון קעניג (חתן ר' מרדכי קעז) שמעתי פעם, כי היתה הודמנות מסוימת שהם עבדו ביחד באיזה לילה בעבודת שמירה, וכשהגיע זמן חצות אמר ר' מרדכי "תיקון חצות" כזה, שהדבר נכנס לו לתוך העצמות, עד כדי כך שאינו יכול לשכות זאת לנצח.

אני משער שבזדאי הכרתם עוד כמה וכמה מאנשי שלומנו מהזרות הקודמים?

**למרות שהיה
גאון עצום היה
נחבא אל הכלים
ובורח מכל צל
של פרסום.
כשקראו לו פעם
'הרב' אמר להם
'מה?! אני רב?!'
אתם רבנים!..."**

ר' שמואל צציק באומן (באדיבות ג.ג.)

צרו מכתבי חיזוק נפלאים מהחסיד המופלא רבי אריה לייב שפירא זצ"ל שכתב לבנו יבלחט"א הרה"ח ר' נתן שליט"א הרואים אור לראשונה

שכתוב בפרשת שופטים קפיטל כ' כי תצא למלחמה על אויבך וראית טוס ורכב עם רבי וכו', ומפרש ר' נתן הכוונה על מלחמת היצר, וכתוב שם (קפיטל כ' פסוק ג') 'אל ירך לבבכם אל תיראו', ומפרש רש"י ז"ל: מהגפת התריסין, מקול הקרבות, מקול הצווחה, שזה היה מתכסיסי המלחמה להשמיץ קול ולהפיל פחד על הצד שכנגדו, וכן הוא דרך הבע"ד להרעיש על האדם ולהפיל עליו פחד שכבד עליו עבודת השם.

וזהו כוונת הפסוק שם: 'ויהי כקרבכם אל המלחמה', היינו אם אתם רוצים להכנס במלחמת היצר, אומר הפסוק הלאה: 'ונגש הכהן' שהוא הצדיק האמת, 'ודבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל', היינו שהצדיק האמת מודיע שבאם אתם רוצים להיכנס למלחמת היצר ולהתקרב להצדיק האמת, אזי הסט"א לא תשתוק וכל כוחותיה תרעיש עליך.

וממילא זהו חיזוק גדול, כי אם רואה בחור שעובר עליו זהו סימן טוב, כמו שר' נתן ז"ל כותב כי אם האדם שותק מעבודת ה' אזי הצד שכנגד ג"כ שותק, אולם אם האדם מתחיל או נתעורר תיכף כנגדו.

ועיקר העצה שהצדיק נותן הוא געגועים וכיסופים טובים, היינו שאפילו אם אני רואה שמתגבר עלי מה שמתגבר ובפל אני שבור, היינו שאני מתבונן שאני רחוק מתפילה, והתפילה שבור אצלי מאד, וגם התמדת הלימוד אינו כראוי, וגם בענין המדות איני

כראוי, ובכל מה שאני מתבונן אני רואה שאני רחוק מכל הדברים שבקדושה, חלילה ליפול מזה, רק לקיים עצת הצדיק: כיסופים טובים, היינו, אם אני רואה שאני רחוק מתפילה, אזי להכניס בלבי כיסופים טובים מתי אזכה גם אני לתפילה, ולהתגעגע בלב לתפילה בכוונה, וכן הוא בכל הדברים שבקדושה.

וכן מפרש ר' נתן לענין פסח שני (במדבר ט' ו') 'ויהי אנשים אשר היו טמאים וכו' ולא יכלו לעשות הפסח וכו' ויקרבו לפני משה וכו' ויאמרו האנשים אנתנו טמאים וכו' למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' וכו', ומפרש ר' נתן, כי כן הדבר אם רואה אדם שלא יכול להתפלל, אזי צריך לצעוק לה': 'אנתנו טמאים' שזהו טומאת עונותינו, ולכן קשה לו להתפלל, ולכן צועק 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' שזהו תפילה שהוא במקום קרבן, 'ונשלמה

בפרט מי שרוצה ליגע בהנמ"ח ורוצה לילך בדרכיו ולקיים עצותיו הק' או הסטרא אחרא מרעיש עליו בכל כוחותיו, ועיקר העצה הוא געגועים וכיסופים טובים

ב"ה כ"ט סיון תשל"ה

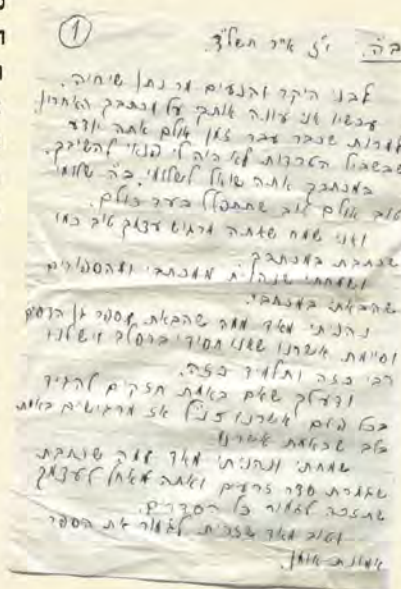
לבני היקר והחביב כמר נתן נ"י

קבלתי מכתבך האחרון אולם מסיבות שונות לא יכולתי לענות לך תיכף, ואתך הסליחה.

יכול להיות שהכתב לא יוצא יפה, והסיבה מפני שאינני כותב על שולחן רק על מזוודה שעל ברכי מפני שאין לי שולחן כרגע. והנה עז רצונך שאכתוב לך איזה דברי חיזוק, אולם אני יכול לכתוב לך כמו שר' נתן ז"ל כותב כמה פעמים בהמכתבים, כי יש כמה פעמים בהמכתבים שלאחר שר' יצחק מבקש מאביו שיכתוב לו דברי חיזוק וכדומה, ע"ז כותב לו ר' נתן: הרי יש לפניך כל ספרי רבינו וגם הספרים של ר' נתן וממילא מה יש עוד להוסיף עליהם.

אולם בכל זאת אנו רואים שכתב ר' נתן מכתבים לבנו, ויצא ספר שלם והוא מכתבי מוהרנ"ת, ור' נתן בעצמו כותב שזהו מפני הרצונות העזים של ר' יצחק בנו, וכן הדבר אני יוכל להגיד לך, הרי כל ספרי רבינו ז"ל לפניך, ואם אכתוב לך איזה דברי התעוררות וחיזוק שנובעים מספרי רבינו ור' נתן, הרי היה יותר טוב שתיקח את זה מהמקור.

אולם פטור ולא כלום אי אפשר, והנה ידוע וגם כל אחד יודע בנפשו שעובר עליו מאד, ובפרט בחור, ובפרט מי שרוצה ליגע בהנמ"ח ורוצה לילך בדרכיו ולקיים עצותיו הק', או הסטרא אחרא מרעיש עליו בכל כוחותיו, וכמו שכתב ר' נתן במכתב בענין זה, שזהו מה

וכו' יצר הרע יש ביניכם'. עיין היטב שם בהמאמר רו"ל הוזה ותבין יותר טוב את כל הענין שאני כותב לך, וטוב שתעיין את כל המאמר. מלאכי השרת טענו לפני השם, למה תתן התורה בעולם הגשמי לבני אדם שהם בעלי תאוות ומדות רעות, יותר טוב שתתן התורה למעלה, לנו המלאכים שאנו קדושים וטהורים, ועיקר טענתם של המלאכים היה שלהמלאכים מגיע התורה מפני שהם במדרגה יותר גדולה מהאדם.

וענה להם משה: לא, אנחנו בני אדם במדרגה יותר גדול מכם, כי למרות שאתם קדושים וטהורים, אולם אינכם יכולים לעלות למדרגה יותר גדולה, כי במדרגה הזאת שנבראתם אתם נשארים ככה לעולם, אולם לא כן אנו בני אדם, כי יש לנו משא ומתן שזהו מרמז על תאוות ממון, ויש לנו יצר הרע, ואנחנו מתגברים עליו ושוברים כל התאוות והמדות רעות, עי"ז אנו יכולים לעלות יותר עד שאנו עולים למדרגה יותר גדולה מכם, ולכן מגיע לנו התורה.

וקשרתי זה המאמר רו"ל עם התורה הקטנה שבתחלת ליקוטי מהר"ן, שמה אומר רבינו: 'ודע וכו' כי דע כי התנא הקדוש ר' שמעון הוא בחי' עיר וקדיש מן שמיא נחית (ודניאל ד') ר"ת שמעון. והנה רש"י ז"ל מפרש שמה 'עיר' הוא מלאך, וכמו שהמלה עיר הוא על מי שלא ישן, כמו כן המלה עיר הוא בלשון ארמי על מי שלא ישן, כי המלאך אינו ישן והוא ער לעולם. וגם המלאך הוא קדוש, והכוונה שהרשב"י היה בבחינת מלאך.

ולשון רבינו מדויק מאד, כי רבינו אינו אומר רק שמרומזו בהר"ת שמעון, רק תסתכל טוב הלשון של רבינו: 'כי דע כי התנא הקדוש ר' שמעון הוא בחי' עיר וקדיש', כלומר שרבינו משמיענו שהתנא ר' שמעון ממש הוא בבחי' מלאך.

ואח"כ אומר 'מן שמיא נחית', ומשמיענו בזה שר' שמעון היה ג"כ גבוה יותר ממלאך, כי 'נחית' פירושו 'ירד', והיינו כי הוא ירד מן השמים לזה העולם המגושם ובכל זאת הוא ר' שמעון, וממילא נתעלה למדרגה יותר גדולה מהמלאכים.

ובזה יתיישב פליאה בהמאמר רו"ל הנ"ל, למה אמר הקב"ה למשה שהוא יחזיר תשובה להמלאכים, ולמה לא ענה אותם הקב"ה בעצמו אותו התשובה שהשיב משה, ועוד הרי המלאכים

פריים שפתינו', שזהו ענין הגעגועים העזים, כי למרות שאני בעצמי אשם, כי ע"י עוונותי קשה לי להתפלל וגם נאבד לי החשק ללימוד התורה, וע"י העוונות נתרחקים מכל העבודת ה', אבל זה אי אפשר לקחת ממני הכיסופים הטובים, כי על כל מה שאני רואה שאני רחוק אזי יש לי עצה לכסוף לזה.

ומסיים ר' נתן, שכמו בפסח שני אנו רואים שע"י שצעקו האנשים למה נגרע הודיע להם ה' תיקון נפלא שהוא פסח שני, כמו כן אם האדם מתגעגע וצועק אז השי"ת מודיע להצדיק דרכים נפלאים ומכוסים איך להציל האדם.

וזהו שכתוב שם בפר' שופטים 'אל ירך לבבכם, היינו שהכהן שהוא הצדיק האמת נותן עצה אל ירך לבבכם' מלכסוף ולהתגעגע בלבכם, וממילא מסיים 'אל תיראו וכו' כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם'. תראה המכתב לאחריך.

אביך

ר' שמעון היה גבוה יותר ממלאך, כי הוא ירד מן השמים לזה העולם המגושם ובכל זאת הוא ר' שמעון, וממילא נתעלה למדרגה יותר גדולה מהמלאכים.

כ"ה אור ליום ג' כ"ה אייר תשל"ה

לבני היקר והחביב כמר נתן נ"י

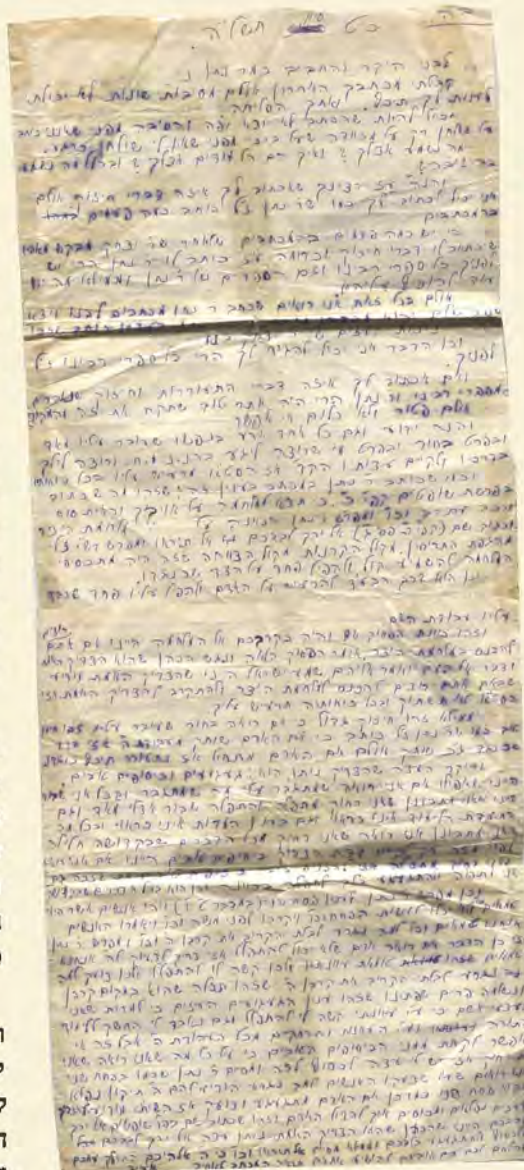
רב שלום וכל טוב לך

...אני שמח שהנך רוצה לכתוב לך דברי התחזקות, זהו סימן שהנך נמשך אל האמת.

והנה למרות שעשכשו הוא אחרי תצות לילה והלילה קצרה מאד, בכל זאת לקחתי לי פנאי לכתוב לך מרוב חביבותך שהנך נמשך אל נקודת האמת.

והנה אכתוב לך קצת מה שאמרתי בשלש סעודות לפני העולם בביהכ"נ שלנו בשבת שלפני ל"ג בעומר, והנה אמרתי כמה ענינים, אולם היות שמתקרב חג השבועות אכתוב לך דבר שנוגע למתן-תורה שאמרתי ג"כ בשבת הנ"ל.

במסכת שבת (פ"ה ע"ב) זאריב"ל בשעה שעלה משה למרום (לקבל את התורה) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא וכו', אשר תנה הודך על השמים. היינו זה הפסוק 'אשר תנה' אמרו מלאכי השרת, וכוונתם שה' יתן התורה על השמים, 'אמר לו הקב"ה למשה החזר להן תשובה וכו' משא ומתן יש ביניכם

דברו עם הקב"ה ואמרו תנה הודך, ולמה לא השיב להם הקב"ה.

אולם כפי שאמרנו קודם יהיה מיושב, כי מה אמרנו שהיה ויכוח המלאכים עם משה, כי המלאכים טענו שהם גדולים יותר מבני האדם אולם משה הוכיח להם שבני האדם הם גדולים יותר ע"י כח הבחירה, ולכן אמר הקב"ה למשה: החזר להן תשובה, כי זה תלוי בכח הבחירה שלך, אם אתה מתגבר על היצה"ר או מגיע לך התורה, אולם אם אינך מתגבר או מגיע להמלאכים התורה, ולכן לא היה יכול הקב"ה לענות תשובה להמלאכים.

ומזה יוצא התחזקות גדול, כי דייקא ע"י שיש יצה"ר ועובר על האדם והוא מתגבר, עי"ז יכול להתעלות, ואם האדם רואה שהיצה"ר מתגבר עליו ומכשילו בתאוות ומדות ועבירות, מזה בעצמו צריך להתחזק ולומר לעצמו: אם היצה"ר מתחזק עלי כ"כ, בטח אני יכול לעלות ולהתעלות, כי אם לא כן היה היצה"ר מניחין.

אתה יכול להראות לאחיך את המכתב. בכבוד רב

רעות

ועבירות, מזה בעצמו צריך להתחזק ולומר לעצמו: אם היצה"ר מתחזק עלי כ"כ, בטח אני יכול לעלות ולהתעלות, כי אם לא כן היה היצה"ר מניחין.

אתה יכול להראות לאחיך את המכתב. בכבוד רב

אביך

ואם זכית להתפלל בכוונה אתה צריך לרוץ יותר, היינו להתפלל יותר טוב בשמחה וביותר כוונה

ב"ה י"א כסלו תשל"ד

לבני הנעים מר נתן הי"ו קבלתי מכתבך ושמחתי בו.

...מה שהזכרת במכתבך בענין 'בקי ברצוא ושוב', אכתוב לך כמה דברי התחזקות.

דע לך שהענין 'בקי ברצוא ושוב' הוא בכל אדם ובכל דרגא, ובפרט בבחור ובפרט בנן ישיבה, ואסביר לך הענין, למשל, יש יום שאתה מתעורר לבוא בזמן התפילה בישיבה, ואתה בא קודם שמתחילין להתפלל, זה נקרא בקי ברצוא, ומהו הפירוש, שאתה צריך להיות בקי לרוץ יותר, ולא להתעכב רק במה ששמרת לבוא בזמן שמתפללים, רק שאתה צריך להתגבר להתפלל במתינות ובכוונה, ואם זכית להתפלל בכוונה אתה צריך לרוץ יותר, היינו להתפלל יותר טוב בשמחה וביותר כוונה.

וכן בכל ענין של עבודת ה', אם יש לך התעוררות לאיזה דבר עבודת ה', זה נקרא רצוא, היינו שאתה רץ בעבודת ה', אולם אתה צריך להיות בקי ברצוא, היינו זה העבודה שזכית לעשות, תשתדל כל פעם שיהיה יותר ויותר טוב.

ומהו נקרא בקי בשוב, היינו שאפילו למשל שהתאחרת ובאת אחרי

שהתחילו להתפלל, אתה צריך או להתגבר ולהיטיב את התפלה במה שתוכל, כי מה שהתאחרת זהו נקרא שוב, היינו ששבת מן הדרך הישר ונפלת ממדרגתך, ולכן אתה [צריך] ליהזר שלא תיפול יותר, רק אתה צריך להתגבר ולהיטיב את התפילה במה שתוכל, וכן הוא בכל הענינים של עבודת הבורא.

בענין שאלתך לעיין ברד"ק להבין את הפירוש של המקרא, שאלתי את זה לר' לוי יצחק ומתוך תשובתו הבנתי שלא כ"כ כדאי.

ומסיבה זאת נתעכב מכתבי אליך, כי זה כבר כמה ימים שהיה מוכן מכתבי אולם נתעכבתי לשלחו מפני שרציתי לברר אצל ר' לוי יצחק שאלתך, ושכחתי לשאול אותו עד ליל ש"ק, ועכשיו במוש"ק אני גומר מכתבי אליך.

והנה בני היקר חזק ואמץ מאד לשמור את סדרי התפלה וגם סדרי הישיבה, כי בזה אתה מוכה עצמך וגם את כל הישיבה, כי הרמב"ם כותב כי טבע האדם להיות נגרר אחרי שכניו וחבריו, וממילא אם אתה מתנהג טוב ממילא ילמדו חבריך

מתוך.

ואם קשה לך, תחזיר ברעיוןך את מאמר אבות דרבי נתן שאומר, אם אדם לומד שעה בצער זה חשוב כמו מאה שעות שלא בצער, וממילא מובן שזהו תלוי לפי הצער, כי יש שיותר קשה ללמוד אזי נחשב כמו אלף שעות, כמו שכתבתי לך במכתב הקודם מרבינו ז"ל, וצער נקרא ג"כ אם אין חשק ללמוד ולהתפלל ומתגברים.

אביך

בליקוטי מוהר"ן הכוונה ללמוד לאט ולהבין כל דבר על בוריו, וגם עם המפרשים על הליקוטי מוהר"ן

ב"ה מר חשוון תשל"ד

לכב' בני היקר והחביב כמר נתן הי"ו קבלתי מכתבך ומאד שמחתי ע"ז

...ועכשיו אכתוב לך התחזקות. התחזק עצמך בלימוד התורה בהתמדה, ותדע לך שאפילו בהתחלה יהיה לך קשה להתמיד בתורה, אולם כשתתגבר אזי תזכה אח"כ שתרגיש נעימות התורה, וגם בתפילה הרגל עצמך להתפלל לאט ולבוא בזמן שקבעו להתפלל, וגם חזק עצמך בהתבודדות ובמקוה.

ודע לך בני, שהאדם מוכרח להילחם מלחמת ה', ולכן צריך כלי זיין, וכלי זיינו של איש הישראלי הוא תורה ותפלה.

הפירוש של התבודדות הוא ככה, לבוא לאיזה חדר ולספר לפני השם כל חסאיו הן מהעבר והן מההווה, ויבקש מחילה על העבר, ויבקש על להבא שה' ישמרהו מחטאים, וגם יבקש שיוכה לשבר כל המניעות שיש לו בעבודת השם, והעיקר איך שהוא אוהו עכשיו יספר לפני הקב"ה.

וגם מה ששאלת מה זה לימוד בעיון, בגמרא הוא הפירוש ללמוד עם המפרשים, וגם מה שלומדים יהיה לאט ולהתעמק בגמרא ובפירושו. ובליקוטי מוהר"ן הוא הכוונה ללמוד לאט ולהבין כל דבר

על בוריו, וגם עם המפרשים על הליקוטי מוהר"ן.

וגם אכתוב לך סיפור מר' לוי יצחק, שפעם אחת נסע רבינו ז"ל לחתונת בתו, וגם נסעו כמה עגלות עם חסידי רביז"ל, והיה עגלה עם עובדי השם, וגם היה עגלה עם הסוחרים הברטלבר, והלך רבינו מעגלה לשניה, וכשבא רבינו לעגלה של העובדי ה' אמר רבינו שהוא נכנס לביהכ"נ.

היות שנסעו בחורף לכן היה מלא הדרך מבוץ, ואולם היה דרך אחר יותר ארוך והיתה יבשה, ונסעו הבעל עגלה דרך הארוכה שהיתה יבשה, ואח"כ התפאר הבעל עגלה לפני רבינו ואמר, אתם רואים רבי שנסעתי בדרך היבש ובכל זאת באתי להמטרה, ואז ענה רביז"ל ככה: תעניתים וסיגופים הם דרך ישן, אולם התבודדות ותפילות הם דרך חדש ובכל זאת באים ג"כ להמטרה.

תעשה לך חשבון הנפש כל לילה ולבדוק איך עבר היום, וכל לילה קודם שתשכב על מטתך או בשעה שאתה שוכב כבר תזכיר עצמך איך עבר עליך היום, ובאם אתה מוצא לא טוב אזי תבקש ותשתדל לתקן הדבר.

מאביך

ותמיד כשאני הולך בדרך או נוסע או בשעת האכילה וכדומה אני חושב בהתורה עם הפירושים וה' עוזר לי לחדש הרבה בזה

בס"ד. ב' אמור תשל"ו. ק"ק פאריז

לכב' בני היקר והחביב יניק וחכים כמר נתן נ"י רב שלום וכל טוב לך!

...אני מודה לך מאד בעד החידוש הנפלא שהודעת לי מענין הגימטריא של 'רד' שהוא מכוון כמספר 'צדיק', וגם שנתמלא 204 שנה מהולדת רבינו זצ"ל, ושזה מרמז שהצדיק מוריד עצמו למדרגות התחתונות לחזק אותם ולהעלות אותם, ושזהו בחי' מה שכתוב במעשה העגל שה' אמר למשה 'לך רד', שיוריד עצמו לדרי מטה לחזק אותם, מאד שימחת אותי בהחידוש הנ"ל וממש החיית אותי...

אולם טייערער קינד דיא פרייד פון מאן הארץ [בני היקר שמחת לבכי], הבנתי מדבריך שהרבי ז"ל איז איין גיבאקן אין דיין הארץ [אפוי בליבך] ואני שמח ע"ז מאד.

והייתי מרוצה מאד אם תחיל ללמד כל תורה מליקו"מ על הסדר עם כל הפירושים, ואולי תעשה כמו שאני עושה, הנה אני לומד לפי הסדרא, עכשיו הוא פרשת אמור והתחלתי תורה ב' אמור אל הכהנים' ועכשיו אני באמצע הליקוטי הלכות שעל התורה הנ"ל, וזה לא הפעם הראשון שאני לומד ככה, וממילא כשאני לומד תורה אני זוכר הפירושים, ומה אגיד לך שזהו טעם אחר לגמרי, הנה למשל בהתורה הנ"ל מובא שתפלה הוא בחי' חוטם, והביאור הליקוטים מביא פירוש יפה למה נקרא חוטם, וגם המי הנחל מביא פירוש אחר למה נקרא חוטם.

ותמיד כשאני הולך בדרך או נוסע או בשעת האכילה וכדומה אני חושב בהתורה עם הפירושים וה' עוזר לי לחדש הרבה בזה.

וגם מה שמובא בהתורה הנ"ל שתפילה הוא בחי' בכורה, אמנם רבינו ז"ל בעצמו כותב שתפילה הוא פי שנים, שבחו של מקום ושאלת צרכיו, והרי בכורה הוא ג"כ פי שנים שמקבל פי שנים, זהו הפשטות למה נקרא תפילה בחי' בכורה, אולם בכל זאת קשה הרי זה שני ענינים אחרים לגמרי ואיך זה נקרא תפילה בכורה, ור' נתן מקשה זה בליקוטי הלכות ומביא פירוש יפה מאד ע"ו.

כתבתי לך כל הנ"ל למען תדע כי אם רוצים טעם אמיתי ברבינו ז"ל, רק אם לומדים התורה עם כל המסתעף לזה.

ואשריך בני אם תתרגל לזה.

ומחוסר זמן הנני מוכרח לסיים.

אביך

ודע לך שאם באמת חזקים להגיד בכל פעם אשרינו שאנו חסידי ברסלב ויש לנו רבי כזה ותלמיד כזה, אז מרגישים באמת בלב שבאמת אשרינו

ב"ה. י"ז אייר תשל"ד

לבני היקר והנעים מר נתן שיחיה.

עכשיו אני עונה אותך על מכתבך האחרון למרות שכבר עבר זמן אולם אתה יודע שבשביל הטרדות לא היה לי פנאי להשיבך.

...בנהייתי מאד ממה שהבאת מספר 'גן הדסים' וסיימת: אשרינו שאנו חסידי ברסלב ויש לנו רבי כזה ותלמיד כזה, ודע לך שאם באמת חזקים להגיד בכל פעם אשרינו כנ"ל אז מרגישים באמת בלב שבאמת אשרינו.

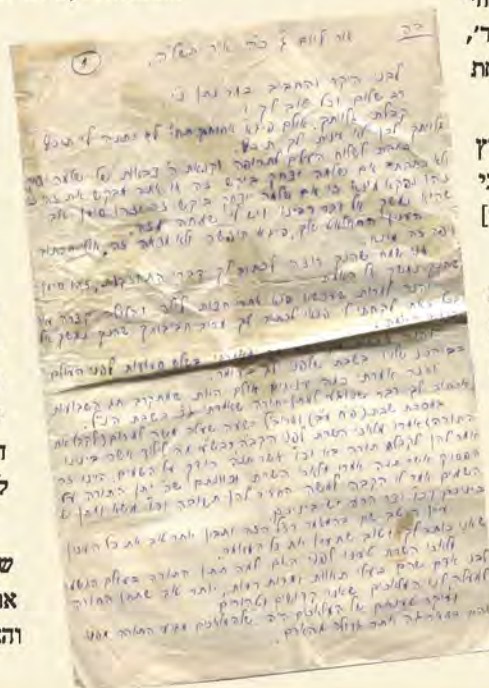
...בענין מה שאתה כותב שהתחלת ללמד בהתמדה אולם כל ההתחלות קשות. תדע בני החביב מאמר רז"ל 'הבא לטהר

מסייעין לו', ותמיד תדע כשאתה מתחיל בתורה ועבודת ה' ואתה רואה שקשה לך, אתה צריך לא להתרפות, רק להמשיך בעקשנות ולהכניס בלב ידיעה ברורה שזהו רק בהתחלה, ואח"כ לא יהיה קשה לך רק אדרבה שתרגיש נעימות גדולה.

ואצלי היה הרבה פעמים ככה, למשל בהתבודדות או בלימוד גמרא ועוד לימודים, שבתחילה היה קשה לי מאד, אולם היות שידעתי כלל הוזה שכתבתי לך, לכן היה לי הכח להמשיך, ואח"כ הרגשתי מתיקות כזה שלא יכולתי אפילו להפרד.

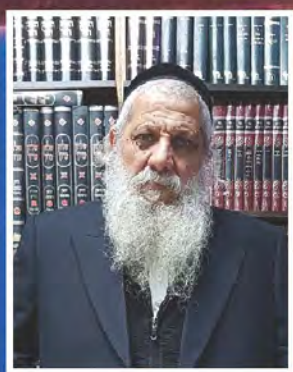
אולם הבע"ד מכניס בלב, שכמו שבתחלה קשה גם אח"כ ותמיד יהיה קשה, אולם צריכים לדעת שזהו רק פיתוי הבע"ד, והאמת אינו כן...

אביך

”בכותל המערבי מצאתי פתאום ליקוטי תפילות, אני פותח ומתחיל לומר והלב שלי פשוט מתפרץ

רגע של הארה אצל רבי נתן

מסע מרתק רצוף השגחה עליונה של נער יהודי יתום ממשפחה מפוארת, המסרך את דרכו בודד מבומביי שבהודו הרחוקה אל ארץ הקודש, עובר מהמורות ותהפוכות

חיים ונפשו לא מוצאת מרגוע עד שמתוודעת לאור האורות של האמת • הרה"ח ר' יחזקאל ששון שיחי' ממזכי הרבים וממפיצי תורת רבינו הק' בסיפור התקרבות מפעים ומיוחד

ה

רב יחזקאל ששון נמנה על אלה שלא רק זכו בחסד עליון לשאוב מלוא חופניים מנועם אמרותיו של הנחל הנובע אלא שחייהם מוקדשים למאמץ מתמיד להטעימם גם לאחרים, להשקות אילנות צמאים. בצעירותו היו חייו מלאי שינויים, מבחינה רוחנית ומבחינה גשמית. כפי שיתברר מיד: השינויים הללו הם אלו שבעקבותיהם התגלגלו המאורעות כפי שהתגלגלו עד שנסלל עבורו השביל המיוחד להיכלו של אור האורות.

בשיחה ל'אבקשה' הוא מספר כיצד נמתה הקו המתפתל ומוביל מבומביי שבהודו עד לתוככי כולל ברסלב בבני ברק, וכיצד נחרש לבו הלוך ושוב עד שהוכשר להיות לקרקע פורייה שתספוג כדבעי את שפע אורו של רבינו הקדוש ודבריו החיים ומחיים נפש כל חי.

●●●

ההורים שלי הם ילידי עירק. בתקופה מסוימת עירק היתה תחת שלטון אנגלי, או יותר נכון השפעה אנגלית. זה הוביל לכך שרבים מיהודי עירק נדדו למקומות אחרים שהיו בשליטת האימפריה הבריטית. בין השאר הם הגיעו להודו. רבים מהם הגיעו לבומביי (כיום מומביי).

בבומביי נוסדה קהילה גדולה של יהודי עירק. בהתחלה הם עדיין היו חזקים מבחינה דתית והשקפתית ושמרו היטב על המסורת ודקדוק ההלכה שקיבלו בעירק. אצל הבן איש חי ושאר חכמי וגדולי עירק, אבל למרבה הצער, בהשפעת התרבות הבריטית שהתפשטה בהודו נחלשה קצת לאט לאט האווירה הדתית. היו חזקים יותר והיו פחות, אבל אי אפשר לומר שנשארו מדקדקים בהלכה כפי שהיו. כולם נשארו יהודים טובים, אבל התחלל שינוי מסוים מבחינה דתית.

בתקופה הזו אני נולדתי. למדתי בבית הספר היהודי 'סר ג'ייקוב ששון'. משפחת ששון היא משפחה ענפה ביותר. אחד הענפים שלה מפורסם בתור משפחת הנגידים ששון מהודו. הם הקימו מוסדות ציבור, בתי חולים ובתי ספר עבור קהילה היהודית. היו להם קרנות למלגות לימודים ועוד. בבית הספר שבו למדתי הלימודים היו חינם. אפשר לומר שהיהודים בהודו היו בחסותה של משפחת

ששון.

בית הספר שבו גדלתי היה תחת השפעה אנגלית חזקה. זה אמנם היה בית ספר יהודי אבל עם גינונים בריטיים נוקשים, כמו תלבושת אחידה וכד'. אנב, העובדה שבילדותי דיברתי אנגלית מאפשרת לי כיום למסור שיעורים בליקוטי מוהר"ן לציבור דוברי אנגלית.

הייתה גם השפעה גדולה של התנועה הציונית. בחו"ל רבים נמשכו לציונות, כיוון שכל יהודי השתוקק לעלות לארץ ישראל והציונות נראתה להם הדרך הטבעית להגשים את החלום.

במרוצת הזמן, אחיי ואחיותי עלו לארץ בהפרשים של שנים ספורות, במסגרת עליית הנוער. עד שנת תשכ"ז, השנה שבה פרצה המלחמה, נשארו בהודו רק סבתי, הוריי, אני ואחותי. באותה תקופה נפטר אבי ע"ה, ואמי חלתה. זמן מה לאחר מכן היא החליטה שהגיע הזמן לעלות לארץ.

הייתי אז בן 15 בערך, והטיפול בכל הסידורים הרשמיים נפל על כתפיי. להזכירם: מדובר בשנת תשכ"ז, ובהודו, שגם היום היא עדיין מדינה די מוזנחת. הוצאת דרכון למשל לא הייתה סיפור פשוט שמסתכם בלגשת למשרד הפנים ולמסור את הפרטים... כל דבר היה כרוך בתהליכים מסובכים לאין שיעור. היינו צריכים גם למכור את הדירה, למכור את העסק, והכל היה מוטל עליי.

הטיסות לארץ היו בדרך כלל במוצאי שבת. בשבת שלפני העלייה לארץ התכבדתי בעלייה לתורה, וערכו לי גם מסיבה בבית הספר. זו הייתה התרגשות עצומה.

הגענו לארץ סמוך לפורים. בני המשפחה שכבר היו בארץ קיבלו אותנו בשמחה גדולה. אחיי הגדולים התגוררו ב"קריית ביאליק", נסענו אליהם ובימים הראשונים התגוררנו אצלם. שמת לי לב שאני היחיד שאומר קדיש על אבי ע"ה.

כיון שזה היה באמצע שנת הלימודים היה צורך למצוא עבורי מוסד חינוכי. למרבה הצער אחיי הגדולים כבר היו רחוקים משמירת תורה ומצוות. מחוסר ידיעה הם שלחו אותי לקיבוץ של "השומר הצעיר", שם היה בית ספר עם פנימייה.

צריך להבין שהייתי בחור צעיר, בלי אבא, ועם אמא חולה, והיה צורך למצוא

מסגרת בשבילי. וכך התגלגלתי רחיל לקיבוץ השומר הצעיר בעמק הירדן. בתקופה הראשונה הייתי משתדל להניח תפילין כל בוקר, אבל כל מה שראיתי סביבי היה אחר לגמרי... לא שבת, לא תפילות ולא כלום.

ואני בחור צעיר בן 15 וחצי צריך להתמודד מול החילוניות הכי גרועה של השומר הצעיר.

בזמן מלחמת תשכ"ז הייתי אצל בני משפחתי, אבל מיד אחרי המלחמה נאלצתי לחזור לקיבוץ. השעות בקיבוץ כמוזן השפיעה עליי מאד אבל השתדלתי לשמור על האמונה שלי. ניסו לאלץ אותי לעבוד בשבת וסירבתי. וכל הזמן היו ויכוחים אידיאולוגיים: מה זה להיות יהודי...

בתחילת שנת הלימודים הבאה רצו שאשאר בקיבוץ. אבל אמרתי לאחי שאני לא מרוצה. לקחו אותי למשרדי עליית הנוער ושם ישב פקיד ואמר: מה הבעיה? תישאר בקיבוץ. אמרתי: אני רוצה בית ספר דתי. אני צריך לומר קדיש על אבא שלי ומעוניין ללמוד בחינוך דתי. אז הוא אמר: מה הבעיה, חסרים לנו בתי ספר דתיים?

הרגשתי בקולו שהוא מנסה להשלות אותנו. אז אמרתי לאחי באנגלית, במחשבה שהפקיד לא יבין: "הוא שקרן מקצועי". מסתבר שהוא כן הבין ומאד נעלב, אבל לבסוף נשלחתי לבית הספר הדתי בכפר חסידים. זה לא היה מקום חרדי אבל לפחות היו שם שלוש תפילות ביום, אוכל כשר, ואפשרות לומר קדיש.

זמן קצר לאחר מכן נפטרה גם אמי ע"ה ונשארתית יתום מהוריי. נשארתית בפנימייה עד גיל 18 ואז גוייסתי לצבא. לדאבוני הייתי עד חי על ההשפעה השלילית הקטלנית, מבחינה רוחנית, שפועלת באותו צבא שמתפקד באופן מושלם כ"כור היתוך" לחילון, אפיקורסות והפקרות.

אחרי השחרור כבר המשכתי באופן טבעי לאוניברסיטה, התקבלתי לאוניברסיטת באר שבע בנגב שם השקעתי לדאבוני את זמני בלימודי פיזיקה ומתמטיקה. במהלך לימודי שם פרצה המלחמה ביום הכיפורים תשל"ד, ושוב מצאתי את עצמי מגוייס למילואים כשאני נשלח לקרבות ברמת הגולן.

זו הייתה תופת. קרבות עם עוצמת אש אדירה. מאות טנקים יחד. זה לא מבצע נגד מתבלים אלא מלחמה בין מדינות במלוא

משפחה ממוצאת ועפה. הנגיד הנודע ר' דוד ששון ובניו, בומביי הודו

הייתי אז בחור צעיר, בלי אבא, ועם אמא חולה, והיה צורך למצוא מסגרת בשבילי. וכך התגלגלתי רח"ל לקיבוץ השומר הצעיר בעמק הירדן. בתקופה הראשונה הייתי משתדל להניח תפילין כל בוקר, אבל כל מה שראיתי סביבי היה אחר לגמרי... לא שבת, לא תפילות ולא כלום. ואני בחור צעיר בן 15 וחצי צריך להתמודד מול החילוניות הכי גרועה של השומר הצעיר

כל אחד באופן אחר.

אצלי זה הגיע כנראה מהעובדה שהייתי בחור יתום, זה נתן בי את אותותיו. אתה לא יודע אישה תאכל את הארוחה הבאה. אין אפילו דמי כיס. בתקופת הצבא למשל, בתור חייל, הייתי מתארת בחופשות אצל אנשים שלא היו מוכרים לי וההרגשה לא תמיד הייתה נעימה. אתה פותח את המקרר כדי לקחת משהו והמארח מסתכל עליך במבט כזה... אגב, אצל אחיותיי היתה לי תמיד דלת פתוחה הייתי מדי פעם מתארח אצלם בשבתות וכדומה, ומעניין שעם הילדים שלהן יש לי עד היום קשר מיוחד. או אולי הקישי הרגשי הזה גורם לך לחפש רוחניות.

בקיבוץ, התחלתי להתעניין ביהדות. ואז מישהו סידר לי חברותא עם אבדך בכולל חזון איש. הייתי יוצא כל יום מהמשרד באמצע היום ורץ לכולל ללמוד. גרתי ועבדתי אז בתל אביב והייתי גוסס כל יום לבני ברק, בתמשך עברתי

עוצמת האש. השמיעה שלי למשל נסגעה עד היום במהלך הקרבות הללו.

לאורך המלחמה הייתי ברמת הגולן, אחרי המלחמה כבר לא יכולתי לתווך לליטורים, אז בינתיים חזרתי לעבוד אצל אחי במשרד. באותה תקופה גם נישאתי ביה.

למרבה הצער את הדת שכחתי לגמרי בינתיים, הצבא עשה את שלו, האוניברסיטה גם היא עשתה את שלה. דווקא רעייתי שתהי באה מבית מסורתי, אבל גם היא כבר שכחה הרבה.

אחרי התחנה היו לי חיים טובים ומסודרים לכאורה. עברתי בתורה בתור מנהל מחלקת ייצוא. התקדמתי מאד יפה ומהר, אבל אז התחלתי להרגיש תחושה תריסה של ריקנות פנימית. היו לי חברים והכל, אבל הרגשתי ריקנות גוראה. הייתה הסרה לי השבת, התפילה, ערכים, אנשים סביבי הלכו לבלות בשבת בבילויים שונים ומשונים כדי לשרוף את הזמן, אבל הרגשתי שזה לא יספק אותי.

התחושה הזו גרמה לי לעבור משכר בפשי פנימי. התחלתי לחפש... והחיפוש הזה הוביל אותי ליהדות. הרגשתי: כאן התשובה. רק לתווך לקביה, לתורה ולאמונה. וברוך ה' לאס לאם התחלתי להתקדם יותר ולהתקדש יותר. וביה גם רעייתי הצטרפה לתהליך. היא קיבלה על עצמה כיסוי ראש, אני קיבלתי על עצמי עול תורה.

המשכתי לעבוד במשרד, אבל במקביל עברתי תהליך יסודי של התקרבות.

כפי שרבעו אומר, אצל כל אחד זה גובע מהנקודה שלו. כמו במעשה מבעל תפילה שהיה מדבר עם כל אחד לפי צנינו, כך רבעו מקרב

הרגשתי שאני צריך מקום אחר, ברסלב. כולל ברסלב בני ברק

קירב אווירי לרבינו. ציור רבי נתן זיע"א

תמשיך לתמוך בי גם אחר כך. אתרי חצי שנה הנצתי לשיבת 'נתיבות עולם' של הרב ברוך. לפדתי שם בכולל, יחד עם עוד בעלי תשובה שהלקם כיום חסידי ברסלב. אני חייב לומר שתחזרה ליהדות, לתורה, קיום המצוות, כל זה וודאי הכנים כי הרבה חיות אבל בכל זאת משהו בתוכי צעק. התחושה של החיבור הישיר לקב"ה הייתה חסרה מאוד ונשמתי זעקה. ניסיתי אם כן לחפש עוד דרכים לקרבת ה' מלבד הישיבה מול הסטנדר וכך מצאתי את עצמי, בערב ראש חודש אלול, עולה על אוטובוס לקברי צדיקים בחברון, קבר רמל והכותל המערבי. וכאן קורה הגם הגדול: בכותל מצאתי פתאום ליקושי תפילות של רבי נתן. זה היה לפני 35 שנה. אני

אחרי החתונה היו לי חיים טובים ומסודרים לכאורה. עבדתי בחברה בתור מנהל מחלקת ייצוא. התקדמתי מאד יפה ומהר. אבל אז התחלתי להרגיש תחושה חריפה של ריקנות פנימית. היו לי חברים והכל, אבל הרגשתי ריקנות נוראה. הייתה חסרה לי השבת, התפילה, ערכים. התחושה הזו גרמה לי לעבור משבר נפשי פנימי. התחלתי לחפש... והחיפוש הזה הוביל אותי ליהדות. הרגשתי: כאן התשובה. רק לחזור לקב"ה, לתורה ולאמונה

לגור בקייטת הריים לוי בתל אביב, היכן שגרו הרבה יהודים תרדים, בעיקר חסידי גור. במשך כמה שנים למדתי בכולל חזן איש וברוך ה' התקדמתי בלימוד הגמרא ובהלכה. הרגשתי חשק לשד... הלכתי להתייעץ עם הרב שך וצ"ל. הוא אמר לי: אם אתה מרגיש שיש לך חשק לתורה אני מייעץ לך לקחת חצי שנה חופש מהעבודה ותוכל ללמוד כל היום במשך התקופה הזו. ואז, אחרי שתסעם לעומק את פעם התורה תוכל לקבוע ביתר בהירות לאן פניך מועדות. אחי הגדול, שעבדתי אצלו בחברה באותה תקופה, לקח על עצמו לתמוך בי באופן מלא במשך כל התקופה שנה לא עבדתי ועסקתי בלימוד תורה. היה יהודי מתוק ונפלא. הוא

פונת ומתחיל לומר הלב שלי פשוט מתפרץ בדמעות. לא היתה לי תורה כזו בחיים. זה היה הניצוץ הראשון שהבעיר בלבי את האש של ברסלב.

ומעניין שעד עכשיו, הקשר הנפשי שלי עם רבי נתן הוא הכי עמוק. אנב, לפני ראש השנה האחרון נסעתי לברסלב עם רעייתי ושוב הרגשתי תחושה מיוחדת של התעררות בקברו של רבי נתן, עד כדי רמעות. אני מרגיש שהוא קירב אותי לרבנו ואחראי למהפך בחיים שלי.

באותה שנה התחילה אצלי משיכה פנימית חזקה מאד לברסלב. היה לי גם חבר שלמד אז אצל הרב שמעון טייכנר, ודיבר אתי בהתלהבות על ברסלב. הוא גרם לי לרצות להבין מה זה הדיבר הזה.

נתקלתי באקראי בקלטת של הרב ואב חשין וציל. זו הייתה קלטת מספר 104 שעסקה בהתבררות. פתאום הבנתי שאפשר לדבר עם ה' יתברך. שתפילה זו לא רק לרקלם את הסידור. אלא פשוט לדבר איתו, לטפר כל מה שעובר עליך. זה גרם לי להרגיש פתאום שיש לי תקווה בחיים. ממש נפתח לי צוהר לחיים חדשים.

אחר כך מישוהו הביא לי קלטת נוספת של הרב שמעון טייכנר, שיצוד בתורה מ"ח, ה'איגרת', שבת רבנו פונת אליך ואומר לך, אזי היקר, דע לך שצריך להתחוק. התורה הזו השפיעה עליי מאד עד שהרגשתי: זהו. כאן המקום שלי.

בחג הסוכות של אותה שנה, ביום י"ה בתשרי, ישבתי בטוכה ולמדתי הלכות סוכה עם המגן אברהם. והנה נשמעה דפיקה בדלת, ונכנס פנימה אחד ה'מפיצים' של קונטרסי ברסלב שנתן לי חוברת עם דיבורים מרבנו, ביום ההילולא שלו. זה מאד מאד תפס אותי. התחלתי לעמוד בקשר עם הרב שמעון טייכנר ולהתעניין. גם הרב אליהו גדולבסקי ישב אתי

כולל חזון איש בני ברק

**החזרה ליהדות, לתורה,
קיום המצוות, כל זה
וודאי הכניס בי הרבה
חיות אבל בכל זאת
משהו בתוכי צעק.
התחושה של החיבור
הישיר לקב"ה היתה
חסרה מאד ונשמתי
זעקה. ניסיתי אם כן
לחפש עוד דרכים
לקרבת ה' מלבד הישיבה
מול הסטנדר וכך מצאתי
את עצמי, בערב ראש
חודש אלול, עולה על
אוטובוס לקברי צדיקים
בחברון, קבר רחל
והכותל המערבי**

ימים ולילות והיה לומר אתי הלכות שלוחין הלכה ה', איך מתקשרים לצדיק. זה היה נפלא. צדיין הייתי בנתיבות שלום, אבל הרגשתי שאני צריך מקום אחר. ברסלב.

הלכתי לר' נתן צבי קניג וצ"ל והוא קיבל אותי לכולל ברסלב. ואז התחלתי ללמוד בדרך ה' יותר ויותר. ומאז בדרך ה' זכיתי להתקרב קצת לדעת של צדיק האמת, לנקודת החו של רבנו. בהמשך התחלתי למסור שיעורים בעצמי. בתחילה השתתפו כמה אנשים בחדים, ואחר כך השיעור גדל ב"ה, אם כי צדיין אינני אהב שיעורים גדולים במסרם רב, אלא מעדיף ללמוד בקבוצה קטנה באופן יותר יסודי.

במשך שנים ארוכות הייתי מחנך בתלמוד תורה ליסאי. נתגתי לשמח אותם בסיפורים על רבנו, שירי ברסלב... במשך השנים גיליתי הרבה מתלמידי לשעבר שהגיעו לאומן. רבים מהם אמרו לי שהגיעו לאומן בעקבות אותם שירים וסיפורים ששמעו ממני בחיידר.

זה מן חסותם לא חזית מובן מאליו היכן שלימדתי.

התנהלה ניסתה קצת למנוע זאת, אבל איכשהו זה עבר. ביום שישי, היינו עושים מסיבה בכיתה הייתי מלמד אותם שירי ברסלב והיינו רוקדים בכיתה. התלמידים ידעו שבכיתה שלי לומדים תורה מתוך שמחה. המנהל אמר לי פעם: אינני יודע איך אני מעסיק אותך - אתה גם בעל תשובה, גם ספרדי וגם חסיד ברסלב... אבל אתה מצלית עם התלמידים. אמרתי לו: מה שתוכרת קודם, אלה שלוש המעלות שלי. אמנם כמדומני שהייתי המלמד הספרדי היחיד בבני ברק שלימד בת"ת ליסאי.

איך הקשר עם הקהילה הליטאית? ב"ה מצויק. הרי אנחנו חברים כבר עשרות שנים. רבים מתבריי הליטאים גם למדו בכולל

ברסלב, כך שיש קשר הדוק.

זכיתי להכיר את הסטייפלר. לפני שהתקרבתי לברסלב הייתי מאד קשור אליו, פעם הלכתי אליו וסיפרתי לו מה שעובר עליי, שאני חווה הרבה עליות וירידות בעבודת ה' ולפעמים אני מאבד לגמרי את החושק ללמוד וכו'. הוא מאד עווד אותי ואמר לי: דע לך שגם לי יש קשיים. ואנחנו מתחזקים, ואסור להתייאש. שבע ייפול צדיק וכו'. וגם עליי עובר כך. כמה אני מתגעגע לאמת ולפשטות של היהודי הענק הזה שכיווץ היה הוגה רבות בספרי רבנו ובמיוחד בספר ליקוטי תפילות וגם היה לו יחס עם מאד לברסלב. עד היום יש לי קשר טוב עם בנו הגר"ה ועם נכדיו.

מה אתם זוכרים מברסלב של פעם.

אני טרדה לה' שעוד זכיתי לראות את זקני החסידים שבדרך הקודם. אפשר לומר בפירוש שהנקודה הפנימית ביותר שכבשה את לבי היתה הרוגמה המדיחמה של זקני אג"ש. המשיטות, הענווה, התמימות והדבקות העצומה ברבי. ראיתי כמו עיני את הנהגתם היומיומית, את ר' לוי יצחק איך שהוא משמש את הרבי ומחליף את המגבות בשול. את ר' שמואל שפירא יושב לבד עם גמרא שולתן ערוך וליקוטי תפילות בלי שום גינונים וכדומה.

אני לא יכול לשכוח את ההשתתפות שלי הראשונה בקיבוץ הקרוש בראש השנה בשנת תשמ"ז בירושלים. איך התפללו בזוו דבקות ותפילת המוסף של רבי לוי יצחק ז"ל איך שהתמלל בקול וברגש עם כל התלהבות כאדם צעיר כשאווירת השכונה עוד מוסיפה לתד ולקדושה ששורר במקום. הרושם שעשה לי לא ימהה לעולם.

איך בעצם התחלת עם מסירת השיעורים זה התחיל באומץ בשנת תשנ"א. הייתי צדיק

נתקלתי באקראי בקלטת של הרב זאב חשין זצ"ל. זו הייתה קלטת שעסקה בהתבודדות. פתאום הבנתי שאפשר לדבר עם ה' יתברך. שתפילה זה לא רק 'לדקלם את הסידור'. אלא פשוט לדבר אתו, לספר כל מה שעובר עליך. זה גרם לי להרגיש פתאום שיש לי תקווה בחיים. ממש נפתח לי צוהר לחיים חדשים

שמרו היטב על המסורת שקיבלו בעיראק. בית הכנסת "מגן דוד" בעיראק

בתחילת הדרך. פגש אותי שם יהודי יקר בשם אבנר תם ששיכנע אותי להעביר שיעור למתחזקים אצלו בעיר רחובות. התחלנו עם ששה אנשים וכך זה התרחב עד שבמרוצת הזמן הקמנו שיעור בגמרא והלכה וליקוטי מהר"ן.

מה אתה יכול לספר על הצימאון כיום של הציבור לדבר רבינו?

אני יכול לומר בוחאות גמורה, בטוח של למעלה משלושים שנה מאז שהכרתי את ברסלב, שהשינויים הם אדירים. במסגרת שיעור שמסרתי, אחד המשתתפים היה בחור קיבוצניק מסודגס למשפטים, יום אחד ביקרתי אצלו בקיבוץ והיה מפליא לראות איך שיהודים שהיו מנותקים מכל שמץ של יהדות יושבים מרותקים ומקשיבים בצמאון לשיחות של הרבי. קשה גם לתאר את היראת כבוד שהם רותשים לדמותו של רבינו. אין לזה המכר הגיוני, אתה רואה שרבינו מדבר לגשמה שלהם ומצליח לעורר בהם את הנימים הכי חבויים של הנקודה היהודית מה שמישהו אחר לא היה מצליח להגיע אליה לעולם.

היום הציבור חשוף לכמות בלתי נתפסת של מידע שגורם להם בטופו של יום לדכודך וקדוות מתמשכת. ואתה רואה איך אנשים רבים מכל גווי הקשת הציבורית מוצאים מחד בעצות הנפלאות ובדיבורים העמוקים מחד והמשוטים מאידך של רבינו. לא מזמן נקלעתי לשבוע הספר באחד מערי הארץ ולא האמנתי למראה עיני איך יהודים רחוקים בתוהם רוכשים כמות אדירה של ספרי ברסלב בהשתקפות שלא תתואר, ולתופעה הזאת עדים כל מי ששיטקים כיום בקירוב רחוקים, הם הראשונים שצופים מקרוב במהפכה הרוחנית שמתחוללת מתחת לפני השטח, שאין ספק שהיא תושלם בקרוב בביאת משיח בדיקונו.

העיר בומביי (מומביי) שבהודו

הפנקס של הרבי

דרכו של מורנו רבי נתן היתה לקרב את בני הנעורים לעבודת ה', ענין מיוחד היה לו עם צעירי הצאן, אברכים, נערים וגם ילדים זכו לקירוב מצדו, וכל אלו שהקשיבו לאמריו נתלהט לבם בקרבם באהבת ה' ויראתו, והיו מתמידים בלימודם ומתפללים ובדביקות והפכו פניהם מהבלי האי עלמא.

בין הנערים אשר נתלקטו סביבו והתחממו לאורו, היה ילד כבן עשר ושמו שמשון. רבי נתן הדליק את הניצוץ בלבו, והניצוץ הפך ללהבה. מיום ליום גדל חשקו של הילד ללימוד התורה ולעבודת התפילה, ובשעה שישב בשולחן של מוהרנ"ת ושמע את דברותיו, הרגיש כי להבות אש ממש יוצאים מפיו, וכשלאחר מכן הלך ברחוב ושמע את בני גילו מדברים בהתלהבות על הבלי עולם, לא נכנסו הדברים למוחו ולבו, כי טעם את טעם האמת.

אך הבעל-דבר לא טמן ידו בצלחת והקים מחלוקת על חבורתא קדישתא הדין, וככל שהיה מוהרנ"ת מקרב את הגדיים הרכים לעבודת ה' בדרכו של רבינו, כך הלכה וגברה התנגדות כלפיו וכלפיהם, והם עמדו בפני ניסיונות רבים.

אביו של שמשון, עבד בחנותו של בעל-בית אחד וכל פרנסתו היתה תלויה בעבודתו אצלו. באחד הימים קידם אותו בעל-הבית כשפניו אינן כתמול-שלשום. הוא התפלא מה יום מיומיים, אך בעל-הבית לא נתן לו הרבה זמן לתהיות:

"הקשב ושמע לאשר אומר לך,

אמנם אתה עצמך אינך מאנשי רבי נתן, אבל לפי מה שהגיע לאוזני בנך שמשון מקורב אליו ומשומעי לקחו, אם כן, אני מזהירך שאם בנך ימשיך ללכת מהיום והלאה אליו - הנך מפוטר מהעבודה!".

הדברים נפלו כרעם ביום בהיר על אביו של שמשון. הוא לא ירד לסוף דעתו של בנו ותבערת לבבו לעבודת ה', אך היות שהלך הרוח בעיר היה כולו התנגדות וכיוון שראה כי מעמד פרנסתו עומד על כף המאזניים, באותו יום בשובו מן החנות פנה אל בנו והזהירו בהזרה חמורה לבל יהיין לדרוך יותר על מפתן ביתו של מוהרנ"ת, ולולא כן - יענישנו בחומרה רבה.

אולם הנער, שנקשר בעבותות אהבה לרבי נתן, לא אבה לוותר על הדיבורים מחיי-הנפש הנשמעים מפיו. בשבת-קודש, בעת סעודה-שלישית, הזמן בו התאספו בני-הנעורים בביתו, התגנב בהיחבא מן הבית ושם פעמיו אל הלב של העולם, לשותות מן הנחל נובע.

הדבר לא נעלם מעיני השכנים, והם 'הלשינו' על שמשון בפני אביו כי ראו אותו נכנס אל בית מוהרנ"ת.

כיוון שראה אביו שבורח הוא באין רואה, בשבת הבאה הורה לבנו שיישן יחד איתו בחדרו, כדי שיוכל להשגיח עליו בעינא פקיא.

אבל לבו של שמשון בער לעבודת השם, הוא העמיד פנים כאילו הוא ישן, וכאשר ראה שאביו נרדם, חמק מהמיטה בלאט וברח לבית רבי נתן.

כשנדע לאביו שבנו שוב הצליח

להערים עליו, טיכס ומצא עצה; בשבת הבאה, לעת הצהריים, לקח ממנו את מעילו העליון, כובעו ומנעליו, והטמין אותם תחת הכר שהיה ישן עליו. כעת בטוח היה שלא תהיה לו ברירה והוא יאלץ להישאר בבית.

נפשו של שמשון נתעגמה עליו. האם יעלה על הדעת לוותר על הדיבורים שמבעירים את לבו לעבודת ה' למשך השבוע כולו? ברם מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפו; ככל שמנעוהו מללכת, כך גברו הכיסופים בקרבו יותר ויותר. לאחר שנרדם אביו, הביט כה וכה וחשב איך יוכל לצאת את הבית. לפתע צץ במוחו רעיון; במרתף הבית שוכבים להם בגדי-פרווה של איכרים מגויי הסביבה, בתור משכונות על הלוואות שאביו מלווה להם, ובכן, יש לו כבר מה ללבוש.

ירד הנער למרתף, פשפש בארון ומצא את מבוקשו; הוא עטה על עצמו מעיל-פרווה מגושם וגדל-ממדים מהסוג שלובשים האיכרים הנכרים, חבש לראשו קוצ'מע - כובע פרווה רחב וגדול, תחב את רגליו בתוך זוג מגפי ענק - יצא את הבית, ומיד רץ חיש לבית מוהרנ"ת.

שבת-קודש, עת רעוא-דרעוין בעיירה ברסלב, מאי-אלו בתים בוקע אור קלוש ונשמעים הדי זמירות-שבת. בביתו, יושב מוהרנ"ת ומדבר בפני בני-הנעורים את דברות קדשו, הם עושים אזננם כאפרכסת ושותים את דבריו בצמא, כשפתאום

נפתחת הדלת ומאן דהוא נכנס לבוש בגדי איכר מגושמים. מוהרנ"ת נבהל למראה האיש, "מה רצה הגוי?", שאל את המסובים.

כשהתקרב ה'איכר' אל השולחן, פרצו כל הנוכחים בצחוק למראה הנער הטובע בתוך בגדי האיכר הגדולים בהרבה ממידותיו.

אבל רבי נתן לא צחק. בחכמתו הבין את מעשהו של שמשון, שלא חס על כבודו והתעקש בכל מחיר לבוא לשמוע את דבר ה'.

לאחר ההבדלה קרא לו אליו, חיבקו אל חיקו באהבה ואמר לו: "זה עוד יעמוד לך לטובה בעולם האמת!".

שנים רבות חלפו מאותה שבת, במהלכן גדל שמשון והיה לאיש, הוא נשא לאשה את בתו של רבי יהודה-אליעזר תלמידו הוותיק של מוהרנ"ת אשר נסע יחד עמו את נסיעתו לארץ-הקודש. אחרי שנות ציפייה ארוכות, זכה רבי שמשון לבנים ובנות יראי ה', אותם השיא עם נכדי רבינו ורבי נתן. הוא עבד את ה' על פי דרכו של רבינו, וגם שלח ידו במשא-ומתן ונהג לתמוך במוהרנ"ת בממונו. רבי נתן, שזכר לו את חסד נעוריו, היה שולח לו מעת לעת אגרות בהן עודד אותו לבוא ולהתוועד עמו, לחדש ימיו כקדם ולהתחדש בקיום עצות רבינו הקדוש.

והיה היום, ורבי אברהם-בער מטשעהרין נכד רבינו, חיפש שומר ומנהל נאמן ליערותיו. בימים ההם היה מסחר העצים נפוץ מאוד, הם שמשו להסקה

ובישול, לבניית בתים, רהיטים, סירות, רפסודות, ועוד. רבי אברהם-בער, המכונה ר' אברהם-בער'ניו, בנה של הצדקת אדל בתו של רבינו, התברך בעשירות מופלגת זכה לשני שולחנות, היו ברשותו יערות נרחבים, שדרשו אדם מתאים ונאמן לתפקיד.

רבי שמשון שש על המשרה כמוצא שלל רב; וכי יש טוב יותר מזה? הלא כך יוכל לעבוד את בוראו באוויר הזך שמחוץ ליישוב וגם לעסוק במשא-ומתן באמונה ולכלכל את ביתו. ואף רבי אברהם-בער ראה בו אדם מתאים ביותר. הוא לימד אותו כיצד לנהל את פנקסי מסחר-העצים, איך לסייר ברחבי היער מפעם לפעם ולהעלים מעיניו, כי גנבים נוהגים להתגנב באישון לילה ולהעלים מעצי היער, וכן להשיג על בחירת העצים המתאימים, ניסורם, אריזתם ומכירתם לסוחר-העצים.

לפי שהעריך רבי אברהם-בער את ידידו רבי שמשון וסמך בעיניו עצמות על יושרו, אמר לו ברוחב לב: "תוכל לקחת מכסיפי מסחר העצים כמה שתצטרך לפרנסתך, וגם כשתשיא את אחד מילדיך, יכול אתה ליטול ככל שיידרש".

רבי שמשון עבר להתגורר יחד עם בני ביתו בבקתה שביעה, כשהוא עוסק בעבודת ה' לצד עבודתו כשומר ומפקח על חטיבת העצים ומכירתם. שם, בעובי היער, היה עוסק בסדרי לימודיו ומתפלל בדביקות ובתעצומות נפש, ויודעו ומכרו כינוהו: 'ר' שמשון פון וואלד' (ר' שמשון

מהיער).

וראה זה פלא; מיום בואו, חדלו גויי הסביבה לשלוח יד בעצי היער, הם רחשו אהבה ויראת-כבוד לשומר החדש, היהודי שתפילותיו המשתפכות חזקותיו הנלבבות מהדהדות מפעם לפעם ברחבי היער.

יושב רבי שמשון ומבלה את ימיו בעבודת ה' מחוץ ליישוב ועושה מלאכתו נאמנה, כעבור תקופה קצרה, השיא את בנו בשעה טובה ומוצלחת, ואת ההוצאות נטל, כפי שנסכם בינו ובין רבי אברהם-בער, מקופת מסחר העצים.

ברם, לא ארכו הימים ורבי שמשון נסתלק בפתע פתאום לעולמו בביתו אשר ביער.

אנשי שלומנו נצטערו על פטירתו הפתאומית של חד מן חבריא, הם ליוו אותו למנוחות והוא נקבר בבית-החיים החדש באומן, סמוך לציון רבי נפתלי תלמיד רבינו וחברו של מוהרנ"ת.

בטשעהרין עדיין אין יודעים מאומה על פטירתו של רבי שמשון מהיער. בלילה חולם רבי אברהם-בער חלום נורא:

רבי שמשון מופיע לנגדו כשהוא נושא משא על כתפו, ואומר לו: "ידידי, דע לך כי כבר איני בין החיים, ובאתי במצוות זקנן רבינו הקדוש, לבקש את מחילתך, כיון שלא הספקתי לעבוד אצלך ביחס לסכום שנטלת ממך".

"מחול לך!", השיב רבי אברהם-בער הנדהם, "אבל חפץ אני לדעת מה התרחש עמך לאחר פטירתך".

ורבי שמשון פותח ומספר את הקורות אותו בעלמא דקשות:

"לאחר פטירתי מן העולם ביקשתי מרבי נפתלי המונח לידי שיעשה עמי טובה ויביאני אל הרבי, והוא השיבני: 'איני יכול, עניין זה שייך רק לרבי נתן, עוד מעט הוא יגיע לכאן והוא יהיה לך לעזרה'.

"בתוך כך נזכרתי במה שאמר לי רבי נתן בימי נעוריי 'זה עוד יעמוד לך לטובה בעולם האמת...!', ואמנם, כעבור זמן בא רבי נתן, לקחני עמו והובילני אל היכלו הנורא של רבינו.

"ידוע תדע ידידי, שהצדיקים יש להם היכלות בעולם האמת כפי עבודתם והשגתם בעולם המעשה, ורבינו הקדוש, שזכה בכל יום מימי חייו להשגות חדשות, כי לא עמד אף פעם על מדרגה אחת - גם שם אינו עומד במדרגה אחת, אלא עולה בכל פעם ומחדש חידושים, ועל כן ההיכל שלו משנה את גווניו בכל עת ובכל שעה.

"בבואנו אליו, נענה רבינו ואמר: 'היות ויש אצלי פנקס וברשומים כל המקורבים אלי, צריך אני לראות אם שמך כתוב בו', נטל רבינו לידו את פנקסו, הביט בו, ואמר: 'אכן מאנשי אתה, אולם עליך לטבול בנהר דינור'.

"לקחני רבי נתן והוביל אותי לעבר הנהר ההוא, בדרך פגשנו בסיעת מלאכי-חבלה אשר למראה פניהם נופלים פחד ואימה. כאשר התקרבו אלינו, קרא רבי נתן לעברם: 'רבינו רבי נחמן שלח אותנו!' ובין-רגע נמוגו מלאכי החבלה ונעלמו להם כלא

היו.

"כך חזר הדבר כמה פעמים; בכל פעם שפגשנו בדרכנו במחנה מלאכי-חבלה, רק הזכיר מוהרנ"ת את שמו של הרבי הקדוש - התבטלו הללו ולא נראו עוד. עד שהגענו אל נהר דינור, אותו נהר נורא שנעשה מזיעת חיות הקודש בעת שאומרים בחיל ורעדה 'קדוש!'

"מה אומר ומה אדבר, ידידי, איני יכול לתאר לך את הייסורים שהרגשתי בטבילה זאת, אבל התענוג שהרגשתי לאחריה - גם אותו אי אפשר לתאר כלל וכלל.

"כשחזרנו אל הרבי, אמר לי: 'עדיין מרגישים בך ריח עולם-זה; לך וטבול שנית'. לאחר שטבלתי שוב וחזרתי, אמר לי הרבי: 'אכן נטהרת, אולם לך אל נכדי אברהם-בער ובקש את מחילתו על הממון שנשארת חייב לו. ובכן ידידי, עשיתי כדבריו ובאתי אליך, ועכשיו לאחר שמחלת לי על הממון - אזכה להיכנס להיכלו של רבינו' - סיים רבי שמשון ודמותו הלכה ונעלמה.

רבי אברהם-בער מתעורר מהחלום נפעם כולו ואחז התרגשות. לא חלף זמן רב והשמועה הגיעה כי אכן רבי שמשון נפטר לעולמו ונטמן באומן.

סיפר רבי אברהם-בער לחבריו תלמידי מוהרנ"ת את החלום הנורא שחלם, ואז נזכרו לפתע כמה מהם בדבריו המופלאים של רבי נתן לרבי שמשון לפני שנים רבות, בהיותו נער: "דבר זה עוד יעמוד לך לטובה" - - -

דברים היוצאים מהלב

שיחת חברים על הספר החדש "שיחת חברים"

מכובד, אלא יותר סגנון של "שיחת חברים", כמו שני חברים שעומדים ומשוחחים יחד דיבורים פשוטים מלב אל לב. לכן גם בחרתי לקרוא למדור "שיחת חברים", כדי להדגיש שלא מדובר פה במאמרים המדברים גבוהה, אלא במאמרים שפונים אל הקורא ומשוחחים אתו בגובה העיניים.

כאן גם המקום להתנצל, שלעת עתה עדיין איני בקי כל כך בדקדוק הלשון של פעל הפעיל ונפעל וכי"ב... אך לא רק שאיני נבהל מכך - זאת בהתאם לדבריו של רבינו ש"עזבו העולם חכמת הדקדוק ואינם עוסקים בו כלל, כי דקדוק אין צריכין כלל" (שיחות הר"ן, רלה) - אלא הטעויות העדינות הללו גם חשובות לי, כדי שאכן הדברים יהיו זורמים, ולא ספרותיים. למען יישארו בגדר "שיחת חברים" אמיתית.

מה הם הנושאים עליהם שוחחת ב"שיחת חברים", ולפי מה בחרת את הנושאים?

הנושאים הם מגוונים מאד, כאשר תחזינה עיני הקורא מישרים.

בעיקרון בחרתי לשוחח על נקודות עמומות, שנחוץ ללבן אותם כראוי. שכן, כשם שהנושא של "דרך הלימוד" בברסלב הוא נושא שיש בו עמימות רבה, כשהדעות נוטות לכאן ולכאן ונחוץ מאד להכניס בהירות בנושא, כך יש גם עוד נושאים רבים וחשובים, שאנ"ש מייחלים זה כמה לשוחח עליהם וללבן אותם.

לדוגמא, בכרך הראשון שיצא זה עתה לאור - מלבד 35 מאמרים בנושא "דרך הלימוד" והתמדת התורה, יש שם גם 4 מאמרים נפלאים שמנסים לבאר מהו המינון של "התעוררות והתחזקות", וכיצד מסתדרים שניהם יחד מבלי שיסתרו זה את זה - נושא שגם הוא מורכב

בהמשך, התחלתי לכתוב מאמרים בנושא "דרך הלימוד" המובאת בשיחות הר"ן שיחה ע"ו. את המאמרים לא פרסמתי, אלא כתבתי אותם לעצמי, והם נכתבו בעיקר מתוך רצון לברר את הנושא לאשורו, ולמצוא את שביל הזהב שיאפשר לכל אחד מאתנו לצעוד בדרך לימוד נשכחת זו.

בתקופה זו הייתי יושב בביהכ"ס "אנשי מוהר"ן" שבירושלים, בשעות הצהריים, ושם הייתי כותב את המאמרים. כשבשעת כתיבתם לא ידעתי אפילו האם והיכן אפרסם אותם.

כמה חברים שידעו על כתיבת המאמרים, קראו בהם, העירו ודנו, שוחחו וליבנו, ואף עודדו אותי לפרסמם. אך לא ידעתי האם וכיצד.

אחרי תקופה קצרה, נתן ה' בלבי רעיון להפיץ את הדברים דרך "הלוח של ברסלב". וכשהצעתי את הדבר בפני ידידי היקר, בעל הלוח, התלהב גם הוא מהרעיון, ואישר אותנו.

התחלנו לפרסם את המאמרים ב"לוח", כשאנחנו לא 'חולמים' עד היכן יעוררו הדברים הדים. בחסדי ה', הסגנון והנושאים מצאו חן בעיני הקוראים, והביקוש למאמרים אלו הלך וגבר, כשמדי שבוע אנו מקבלים תגובות חמות ומחזקות ביותר.

עם הזמן, התנדב חבר טוב לעמד את הדברים בצורה של גיליון ולשלוח אותם לכל מאן דבעי, כשבהמשך התגבשה רשימת תפוצה מסודרת של אנשים הצמאים לקרוא את המאמרים, כשגם מהם אנו מקבלים תגובות חמות ולבביות.

מה הייחודיות של מאמרים אלו, ובמה הם שונים משאר המאמרים שאתה כותב?

כפי שהזכרתי, הסגנון אינו סגנון ספרותי

עולם הספר בחסידות ברסלב ב"ה פרה ורבה. כשבין הספרים החדשים שיצאו לאור בתקופה האחרונה, הוא הספר "שיחת חברים", בו הודפסו המאמרים הידועים שהופיעו ב"לוח ברסלב" בשנים האחרונות, מאמרים שהתחבבו על הקוראים, וגרמו למהפכה שקטה בהשקפתם של רבים מהם.

לכבוד עשרה בטבת, הילולת מוהרנ"ת, תפסנו שיחה קצרה עם כותב המאמרים, בהם בקשנו לשמוע מעט על השלשלות כתיבת המאמרים ועל תוכן הספר היחודי.

ידוע שהנך עוסק כבר שנים בכתיבה של מאמרים תורניים בכמה במות בברסלב. מתי ואיך בדיוק התחלת בכתיבת המאמרים של "שיחת חברים"?

הדבר התחיל בהשגחה פרטית מיוחדת, מבלי שפיללתי עד היכן זה יתפשט ויצבור תאוצה.

בשנת תש"ע, בהיותי מגיד שיעור ב"שיבת ברסלב" בבני ברק, התעורר בי רצון לכתוב דברי חיוק לבחורי החמד, בענין לימוד התורה. התיישבתי וכתבתי דיבורים פשוטים מלב אל לב, מבלי לסגנון את דבריי, ולאחר מכן הפצתי כמה צילומים בין הבחורים.

השפה שבה כתבתי את העלונים הללו הייתה שונה ממה שהייתי רגיל עד אז. אם תמיד הקפדתי להתנסח בצורה מקובלת ופורמלית, הרי שבעלונים אלו כתבתי בשפה שבה מדברים. משהו כעין 'שיחת חברים' בכתב.

ועדין, ורבים נוטים לכאן או לכאן.

בנוסף לכך מופיעים שם עוד 34 מאמרים מגוונים על מועדי ישראל, שהתפרסמו לפני כל מועד. כשגם שם נידונים נושאים האקטואליים למשך כל ימות השנה, כדוגמת: נושא הגאולה ומשיח; התייחסות לפרסומאים ופרסומותיהם בימינו; הזמרים החסידיים; תרבות תאוות האכילה; האומץ להשתנות; כיצד ניגשים ל"תשובה" בצורה נכונה ופשוטה, וכן הלאה.

בהמשך נכתבו ב"לוח" עוד מאות מאמרים בנושאים נחוצים ומועילים, כשאחד המאפיינים הבולטים של המאמרים ב"שיחת חברים" הוא: לא לפחד להעלות על השולחן נושאים שלא אוהבים, או שלא נהוג, להתייחס אליהם.

האם אי מי מגדולי אנ"ש עובר על המאמרים ובודק אותם?

אכן כן. אני מקפיד להעביר את המאמרים לפני הדפסתם, לבדיקתם וביקורתם של כמה מחשובי אנ"ש, תלמידי חכמים וחסידים וותיקים, ועל פיהם יישק דבר, כשפעמים רבות אני אכן משנה, מקצץ או מוסיף, לאור ביקורתם.

אך באופן כללי, מאחר שהמאמרים אינם אלא בסגנון של "שיחת חברים", עודדוני חשובי אנ"ש שאין לחשוש כ"כ, "ומן הזהירות שלא תרבה להיזהר". שכן, המטרה אינה להכתוב דעות ולקבוע יתדות, אלא להעלות את הנושאים לדיון, ולעורר את תשומת לב הקוראים, ותו לא.

את המאמרים בצורה מסודרת ולהדפיסם בספר, בעיצוב מפואר, ובאותיות מאירות עיניים.

ההשקעה בעריכת הספר הייתה גדולה מאד. קשה לפרט את היגיעות הרבות שהשקענו בו, בליקוט המאמרים בסדר נכון, ועריכתם לקראת ההדפסה. אך ההשקעה הייתה שווה, וכבר עכשיו, כמה חודשים לאחר הדפסת הספר, אנו מקבלים המון תגובות מהארץ ומחו"ל, מתוך ברסלב ומחוצה לה, על ההנאה והתועלת המרובה שהמאמרים מביאים.

אם כבר מדברים על הוצאת הספר, הייתי רוצה לספר לך שהיו כמה מאמרים שאני בעצמי לא רציתי כעת לפרסמם. אילו הייתי כותב אותם היום, יתכן שהייתי מתנסח קצת אחרת... אך החברים דחקו בי להשאיר את הדברים כמות שהם, ואף הוסיפו לנחם אותי, שככה זה אצל כל סופר; יש כל מיני מאמרים שלאחר זמן הוא מתבייש איתם...

אני אומר את זה, כדי להדגיש, שגם עתה לאחר הדפסת הספר, אני מעוניין לשמוע את הערותיהם של הקוראים, ולתקן מה שצריך.

האם בספר זה מופיעים כל המאמרים שנכתבו בעבר?

ברוך ה', לא!

אני אומר "ברוך השם", כי ברחמי ה' עלינו נכתבו מאמרים רבים מאד, כך שגם אם הספר מכיל 500 עמודים הוא קטן מלהכיל את כולם.

אנו מקווים להוציא לאור במשך הזמן כרכים נוספים, ובהם יודפסו שאר המאמרים, לתועלת הקוראים.

ואכן כאן המקום לציין ולהדגיש, את אשר פשוט ומובן לכל קורא:

הדברים הם סך הכל חוות-דעת מזווית הראייה המוגבלת שלי, וכמוכן שאינם הלכה פסוקה!

איני מתיימר לקבוע מסמרות. השתדלתי כמיטב יכולתי לכתוב את אשר הבנתי מתוך ספרי רבינו ותלמידיו, ורובם ככולם של המאמרים מורכבים מציטוטים מתוך ספרי רבינו, כשאני סה"כ מדגיש ומלבן נקודות מסוימות בדבריו הקדושים, ותו לא.

כמו כן, רובם המוחלט של המאמרים, הם לא חידושים או חשיפות חדשות, אלא דיבורים פשוטים וידועים לכולם, שעברו רק 'ליבוב' והמחשה, למען יתקבלו על הלב וירדו לעולם המעשה, ותו לא.

אבל שוב: אין לקבל את הדברים כהלכה פסוקה!

מתי באה ההחלטה ללקט את המאמרים ולהדפיסם בספר?

האמת, שדבר זה בא בעיקר לאור הדרישה הגדולה מצד הקוראים, שדרשו וביקשו שוב ושוב לקבל את המאמרים בצורה מסודרת, למען יוכלו לקרוא בהם ביישוב הדעת.

היו כמה חברים שלא יכלו להמתין עד הדפסת הספר, ומיזומתם צילמו וליקטו את המאמרים, בעיקר אלו העוסקים בענין "דרך הלימוד", והפיצו אותם במהדרה מצומצמת בינם לבין עצמם. עד אשר ב"ה זכינו להעלות

לא מַשׁ מֵתוֹךְ הָאֵהֶל

"...וְהָיָה גַם אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, מֵעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ מֵאִישׁ אֶחָד שִׁישְׁרֵת אֶת רַבּוֹ בְּאִפְן כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ מִמּוֹרְנוּ הֶרֶב רַבִּי נָתַן זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה, כִּי מִמַּשׁ נִתְקַיֵּם בּוֹ: לֹא מַשׁ מֵתוֹךְ הָאֵהֶל – אֵהֶלוֹ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁל רַבֵּנוּ, אֹר הָאוֹרוֹת, בְּעַל לְקוּטֵי מוֹתֶר"ן זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, כִּי מִמַּשׁ הָיָה דְבוּק וּמְקַשֵּׁר אֵלָיו בְּהִתְקַשְׁרוֹת וּדְבָקוֹת אֲמִתִּי בְּמִסִּירוֹת נִפְשׁ וּבְכַטוּל הִרְגָּשׁוֹת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי בְּכָל תְּנוּעוֹתָיו בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבּוּר וּבְמַחֲשָׁבָה, בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ, וּבְלִכְתּוֹ בְּדַרְהַ, בְּשִׁכְבוֹ וּבְקוּמּוֹ.

"וְכָל שִׁיחוֹתָיו וְסַפּוּרָיו וְעִנְיָנָיו, הַכֹּל הָיָה סוֹכֵב וְהוֹלֵךְ רַק עַל קֶטֶב עִנְיָן זֶה, לְהוֹדִיעַ וּלְפָרְסֵם גְּדֻלַּת קְדוּשַׁת מַעֲלַת רַבֵּנוּ זְכַר צַדִּיק לְבִרְכָה, וּגְדֻלַּת קְדוּשַׁת מַעֲלַת מַאֲמְרֵי תוֹרוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים, וְשִׁיחוֹתָיו וְסַפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹתָיו וְכָל עִנְיָנָיו, לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְכוּ', לְהַפִּיץ מַעֲיִנוֹתָיו חוּצָה, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם. וְכָל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצוּוֹת לָזֶה וּבְשִׁבִיל זֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה. וְאֵלְמָלָא זְכוּ הָעוֹלָם עַל כָּל פְּנִים גַּם עַכְשָׁיו, זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת אַחַר הַסְּתַלְקוֹתָיו זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה לְהַנּוֹת מֵאוּרוֹ כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם בָּא לִיְדֵי תְקוּנָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת."

(הַקְּדַמַּת עֲלִים לְתֵרוּפָה)